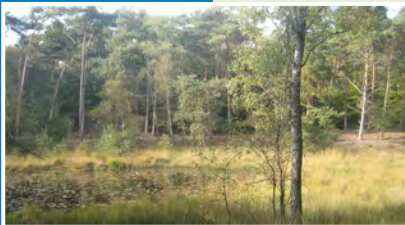

Flora- en faunaonderzoek venherstel

Onderzoek aan 17 vennen in het kader van de
natuurwetgeving

I. Hille Ris Lambers
G.F.J. Smit
P.H.N. Boddeke
F.L.A. Brekelmans

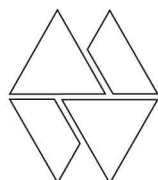

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Flora- en faunaonderzoek venherstel

Onderzoek aan 17 vennen in het kader van de natuurwetgeving

I. Hille Ris Lambers
G.F.J. Smit
P.H.N. Boddeke
F.L.A. Brekelmans

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: Waterschap De Dommel
8 december 2011
rapport nr. 11-173

Status uitgave: eindversie
Rapport nr.: 11-173
Datum uitgave: 8 december 2011
Titel: Flora- en faunaonderzoek venherstel
Subtitel: Onderzoek aan 17 vennen in het kader van de natuurwetgeving
Samenstellers: I. Hille Ris Lambers
G.F.J. Smit
P.H.N. Boddeke
F.L.A. Brekelmans
Aantal pagina's inclusief bijlagen: 82
Project nr.: 11-399
Projectleider: drs. ing. I. Hille Ris Lambers
Naam en adres opdrachtgever: Waterschap De Dommel
Postbus 10.001, 5280 DA Boxtel
Referentie opdrachtgever: Z8689/U6799
Akkoord voor uitgave: ir. E.J.F. de Boer
Teamleider
Paraaf:

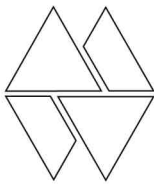

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Waterschap De Dommel

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Waterschap De Dommel heeft zich ten doel gesteld om in de periode tot en met 2015 14 vennen te herstellen.

Bureau Waardenburg heeft op basis van veld- en bronnenonderzoek de effecten van herstelmaatregelen beoordeeld in het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet.

Dit rapport is opgesteld als verslaglegging van fase 1 (bronnenonderzoek) en fase 2 (veldwerk). Het dient als onderbouwing van mogelijke vervolgpcedures in het kader van natuurwetgeving.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

I. Hille Ris Lambers	projectleiding, rapportage
P. H.N. Boddeke	veldwerk, rapportage, fotografie
F.L.A. Brekelmans	veldwerk, rapportage, fotografie
G.F.J. Smit	redactie.

Vanuit Waterschap De Dommel werd de opdracht begeleid door de heer N. ten Heggeler en mevrouw J. Coenen. Wij danken hen voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord	3
Inhoud	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Locaties vennen / Ligging plangebied	7
1.3 Activiteiten en werkzaamheden	8
1.4 Context en achtergrond van de maatregelen	9
1.5 Planning	9
1.6 Ecologische begeleiding	10
2 Methodiek	11
2.1 Inzet deskundigen	11
2.2 Aanpak effectenstudie	11
2.3 Verspreidingsinformatie	12
2.4 Methodiek veldonderzoek	13
3 Effecten op beschermde soorten	15
3.1 Huidige situatie	15
3.2 Herstelmaatregelen en (beschermde) soorten en habitats	16
3.3 Overzichtstabel effecten	21
3.4 Zorgvuldig handelen	21
3.5 Zorgplicht	21
3.6 Alternatieven	22
4 Maatregelen per ven	23
4.1 Achterste Kolkven (gemeente Oisterwijk)	23
4.2 Ansemven (gemeente Boxtel)	25
4.3 Bankven (gemeente Goirle)	28
4.4 Glasven (Kattelaarsput, gemeente Boxtel)	30
4.5 Grafven (gemeente Heeze-Leende)	33
4.6 Hazeputten (gemeente Nijnsel)	36
4.7 Kanunnikesven (gemeente Eindhoven)	38
4.8 Karperven (gemeente Eindhoven)	41
4.9 Leemputten (Udenhout, gemeente Haaren)	43
4.10 Maasven (gemeente Heeze-Leende)	46
4.11 Middelste Kolkven (gemeente Oisterwijk)	49

4.12	Pastoorsweijer (gemeente Bergeijk)	51
4.13	Rietven (gemeente Oisterwijk).....	53
4.14	Rietven (gemeente Eindhoven)	56
4.15	Schaapsven (gemeente Oisterwijk).....	58
4.16	Soerendonk's Goor (gemeente Cranendonck).....	60
4.17	Tongbersven-west (gemeente Oisterwijk)	62
5	Conclusies	65
5.1	Volledigheid bronnenonderzoek	65
5.2	Effecten Flora- en faunawet/Rode lijstsoorten: korte termijn effecten	65
5.3	Effecten Flora- en faunawet/Rode lijstsoorten: lange termijn effecten	65
5.4	Overzicht effecten Natuurbeschermingswet.....	66
6	Literatuur.....	67
Bijlage 1	Wettelijk kader	69
Bijlage 2	Overzicht resultaten bronnenonderzoek.....	77
Bijlage 3	(Concept) aanwijbsbesluiten.....	79

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Waterschap De Dommel heeft zich ten doel gesteld om in de periode tot en met 2015 14 vennen te herstellen. In nauwe samenspraak met betrokkenen (beheerders, overheden, particulieren) zijn herstelmaatregelen bepaald. Veel van de vennen liggen in Natura 2000-gebieden.

Het herstel van de vennen draagt bij aan de gestelde instandhoudingsdoelstellingen. Op andere aanwezige natuurwaarden, zoals Rode lijstsoorten en beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet, hebben de herstelmaatregelen mogelijk ook effect. In onderhavige rapportage wordt hiervan per ven een inschatting gemaakt. In onderhavige studie zijn 17 vennen onderzocht. Uit deze 17 vennen zullen de uiteindelijk 14 te herstellen vennen worden geselecteerd.

Waterschap De Dommel heeft Bureau Waardenburg gevraagd een natuurtoets voor de voorgenomen herstelmaatregelen op te stellen en waar nodig ontbrekende veldgegevens te verzamelen. In dit rapport wordt verslag gedaan van bronnen- en veldonderzoek, de bepaling van de effecten op beschermde soorten planten en dieren en mogelijkheden voor mitigatie van de effecten.

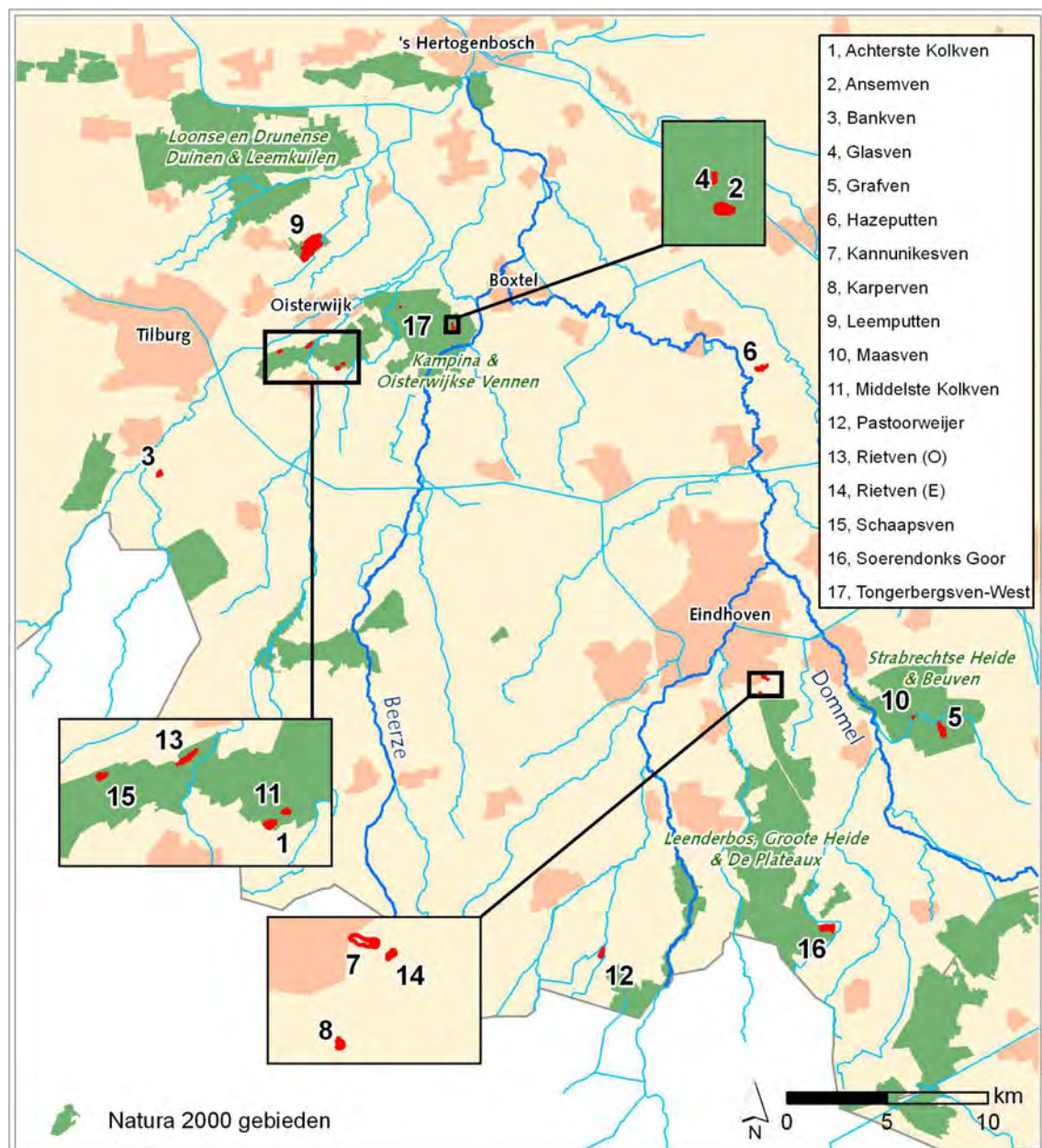
Het doel van de studie is om beeld te krijgen in het effect van de geplande ingrepen op beschermde soorten en gebieden en hoe zich dat verhoudt tot verbodsbepalingen en noodzakelijk ontheffingen en vergunningen.

De voorliggende rapportage doet verslag van:

1. Het inventariseren en toetsen van beschikbare bestaande flora- en faunagegevens.
2. Het uitvoeren van benodigde veldinventarisaties met het opstellen van rapportages.
3. De advisering in de omgang met wet- en regelgeving in relatie tot aangetroffen soorten en beoogde maatregelen. Het gaat hierbij o.a. om het bepalen van maatregelen om effecten op natuurwaarden te beperken (mitigerende maatregelen vanuit de natuurwetgeving).

1.2 Locaties vennen / Ligging plangebied

De werkzaamheden vinden plaats binnen het beheergebied van Waterschap De Dommel, in Provincie Noord-Brabant. De ligging van de 17 vennen is weergegeven in Figuur 1.1.

Figuur 1.1 Ligging locaties voor venherstel.

1.3 Activiteiten en werkzaamheden

In het kader van de voorgenomen herstelmaatregelen zijn de volgende typen van werkzaamheden voorzien:

Grondwerkzaamheden

- Veenputjes aanbrengen
- Sloten dempen
- Herstellen / ophogen van kade
- Tijdelijke voorzieningen als aan- en afvoerroutes voor materiaal

Werk aan begroeiing

- Afplaggen
- Plaatselijk kappen van bomen en verwijderen van opslag
- Takkenrillen plaatsen

Werk aan of in het water

- Verwijderen bagger uit ven
- Wegvangen van vis
- Aanbrengen klepduiker/stuw

Voor een plaatsaanduiding en omschrijving van de voorgenomen werkzaamheden per ven wordt verwezen naar "Maatregelen om de vennen te herstellen" (Haskoning, 2011).

1.4 Context en achtergrond van de maatregelen

Door vermessing en verzuring is de waterkwaliteit van een deel van deze vennen dermate achteruitgegaan, dat de typische natuurwaarden van deze vennen onder druk zijn komen te staan. Ook door oprukkende begroeiing rondom het ven of door het uitzetten van vis zijn de natuurwaarden afgenomen.

Een deel van de vennen ligt binnen de Natura 2000-gebieden waarvoor zijn soorten aangewezen. De herstelmaatregelen aan de vennen vinden plaats in het kader van het Waterbeheerplan 2010-2015. De herstelmaatregelen zijn afgestemd op de Natura 2000-beheerplannen en geven invulling aan de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden.

Mocht een ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet aan de orde zijn, dan is een bepaling van de ontheffingsgrond aan de orde. Het herstel van de vennen omschreven worden als ingreep in het kader van bescherming van flora en fauna.

Verder zal bij de werkzaamheden gebruik worden gemaakt van de Gedragscode van de Unie van Waterschappen. Hiermee kan voor veel soorten overtreding van verbodsbepalingen voorkomen worden. In onderhavige rapportage is in aanvulling daarop waar nodig een zo concreet mogelijke werkperiode/werkwijze weergegeven.

1.5 Planning

De uitvoering van de herstelmaatregelen voor de 14 vennen is gepland in de periode 2012 tot en met 2015. Per ven zullen de werkzaamheden binnen enkele weken zijn afgerond.

1.6 Ecologische begeleiding

Zodra het werk is aanbesteed aan een uitvoerende partij, neemt een ecooloog de mitigerende maatregelen en werkwijze in het veld door.

Onderwerpen waarvoor een passende werkwijze dient te worden besproken:

- Wijze waarop invulling wordt gegeven aan de mitigerende maatregelen;
- Bepaling van de noodzaak tot het opstellen van een werkprotocol met overzichtskaart;
- Werkwijze met betrekking tot markeringen in het veld (op bomen en kwetsbare vegetaties);
- Bepaling van de exacte aan- en afvoerroutes;
- Nadere invulling voor de fasering van werkzaamheden;
- Bepaling van momenten waarop de deskundigheid van een ecooloog ingeroepen wordt tijdens het werk.

2 Methodiek

2.1 Inzet deskundigen

Het onderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Bureau Waardenburg. Deze zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is door Certiked ISO gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2008.

2.2 Aanpak effectenstudie

Bij de uitvoering van de herstelmaatregelen wordt rekening gehouden met het huidige voorkomen van beschermde soorten planten en dieren. Daar waar de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, is nagegaan of een vrijstelling geldt dan wel met welke maatregelen overtreding van verbodsbepalingen kan worden voorkomen of dat een ontheffing dan wel vergunning moet worden verkregen (zie bijlage 1).

In onderhavige studie wordt rekening gehouden met het voorkomen van Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten. Beschermde soorten zijn onder te verdelen in verschillende categorieën.

Tabel 2.1 Overzicht beschermde status en consequenties vanuit de wetgeving

	Consequentie vanuit de wetgeving	Bij toepassing gedragscode
Rode lijst	Geen wettelijk beschermde status (wel invulling geven aan de zorgplicht)	Geen wettelijk beschermde status (invulling geven aan de zorgplicht)
Tabel 1	Geen wettelijk beschermde status (wel invulling geven aan de zorgplicht)	Geen wettelijk beschermde status (invulling geven aan de zorgplicht)
Tabel 2	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen	geen ontheffing nodig
Tabel 3	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen
Nestcategorie 1	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen
Nestcategorie 2	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen
Nestcategorie 3	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen
Nestcategorie 4	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen
Nestcategorie 5	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen	Mitigeren of compenseren; indien niet mogelijk; ontheffing aanvragen

De herstelmaatregelen zijn getoetst aan de volgende mogelijkheden:

1. De voorgenomen maatregelen zijn niet strijdig met wet- en regelgeving.
2. De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van een werkprotocol conform de vigerende gedragscode niet strijdig met wet- en regelgeving.
3. De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.
4. De voorgenomen maatregelen zijn gunstig voor instandhoudingsdoelen echter strijdig met andere wet- en regelgeving, waardoor voor uitvoering een ontheffing / vergunning noodzakelijk kan zijn.

Bij de beoordeling van effecten en noodzaak voor veldwerk zijn bestaande gegevens beoordeeld op actualiteit en volledigheid en vergeleken met de huidige situatie. Deze is middels een oriënterend veldbezoek in kaart gebracht.

Op basis van de beschikbare gegevens, de huidige situatie en de voorgenomen herstelwerkzaamheden is beoordeeld of:

- 1) de aanwezigheid van een beschermde soort is aangetoond dan wel zeer aannemelijk is, en
- 2) overtreding van verbodsbepalingen door (aanvullende) mitigerende maatregelen kan worden voorkomen.

Indien de mitigerende maatregelen die voor strikt beschermde soorten zijn voorgeschreven voor Rode lijstsoorten niet afdoende zijn, zijn in aanvulling daarvoor maatregelen geformuleerd. Voor licht beschermde soorten en niet beschermde soorten zijn in aanvulling maatregelen in het kader van de Zorgplicht opgesteld.

2.3 Verspreidingsinformatie

In de tabel zijn per ven alle waargenomen soorten weergegeven die wettelijk beschermd zijn of vermeld zijn op de Rode Lijst.

Voor de tabel is nog geen selectie gemaakt van datum van de waarneming. Ook oude waarnemingen zijn opgenomen, omdat op basis hiervan tijdens het veldbezoek gericht naar deze soorten gezocht kan worden.

Bronnen die zijn gebruikt zijn:

- Provinciaal Georegister;
- waarnemingen van het cluster Informatievoorziening van Natuurmonumenten;
- exceltabel met waarnemingen Waterschap de Dommel;

Deze bronnen zijn digitaal beschikbaar.

- waarneming.nl;
- Cools, 2004, Cools, 2010, Limes divergens 2007, Limes Divergens 2008, Hanhart consult, IVN Kerkepad;
- concept-beheerplannen van Natura 2000 gebieden (concept-habitattypenkaarten);
- gebiedskennis intern Buwa.

In de tabel in Bijlage 2 zijn de waarnemingen vanaf 2006 uit een gebied met een straal van 150 m rondom de vennen opgenomen. Binnen deze bufferzone zijn alle werkzaamheden gepland, behalve bij Hazenputten. Bij dit ven is een grotere bufferzone (van 550 m) gebruikt.

Het betreft gegevens uit de periode 2006-2011. De gegevens zijn afkomstig uit diverse bronnen. In de bijgeleverde database zijn deze vermeld.

In de tweede kolom is de beschermde status/Rodelijstcategorie vermeld. De kolom Tabel geeft de status aan binnen de Flora- en Faunawet (0= niet wettelijk beschermd, 2=Tabel 2, strikt beschermd, 3 = Tabel 3=strikt beschermd, 4=vogels met jaarrond beschermd nest).

N.B. De ijsvogel is een broedvogel die niet op de Rode Lijst staat en waarvan het nest niet jaarrond beschermd is. De ijsvogel bouwt nesten in steilwandjes. Steilwandjes met nesten kunnen zich langs vennen bevinden. Om met deze locaties rekening te kunnen houden en dergelijke nestplaatsen te kunnen sparen, is de soort toegevoegd aan de tabel met code 4 zoals jaarrond beschermde vogelsoorten.

2.4 Methodiek veldonderzoek

Ten behoeve van dit onderzoek is een aanpak in drie stappen gevolgd.

Stap 1

In stap 1 is bepaald voor welke soorten en soortgroepen risico's op effecten bestonden op basis van de voorgenomen ingreep en het bronnenonderzoek.

Bestudering van bronnen en de voorgenomen ingrepen heeft geleid tot een lijst van in het veld te onderzoeken soorten planten en dieren. Naast de beschermde soorten zijn ook soorten van Rode lijsten meegenomen, omdat deze indicatief zijn voor natuurwaarden en tevens extra aandacht behoeven in het kader van de zorgplicht (art. 2 Ffwet).

Stap 2

In stap 2 heeft de risicobepaling en noodzaak van nader veldwerk plaatsgevonden tijdens een oriënterend veldonderzoek.

De vennen zijn bezocht in de periode september - oktober 2011. Tijdens dit oriënterende terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en het aanwezige habitat is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de soorten die uit het bronnenonderzoek naar voren zijn gekomen. In het veld is gezocht naar de beschermde planten/vegetaties en planten van de Rode lijst die al dan niet met een coördinaat uit het bronnenonderzoek bekend zijn geworden. Van te kappen beplanting is nagegaan in hoeverre deze geschikt is voor vleermuizen/roofvogels/ strikt beschermde of Rode lijst holtenbroeders.

In het veld is ook bepaald hoe de herstelmaatregelen zodanig kunnen worden uitgevoerd, dat effecten beperkt of voorkomen kunnen worden.

Stap 3

Op basis van de gegevens die uit stap 1 en 2 naar voren zijn gekomen is vervolgens aangegeven in hoeverre nader onderzoek nodig is.

3 Effecten op beschermde soorten

3.1 Huidige situatie

3.1.1 Landschappelijke kenmerken en terreingebruik

De herstelwerkzaamheden betreffen vennen en hun directe omgeving. De meeste vennen liggen in grotere bosgebieden en zijn in eigendom van Staatsbosbeheer, Brabants Landschap of Natuurmonumenten. Een enkele is in particulier eigendom. De natuurwaarden van de vennen wordt beperkt door ophoping van slib, het dichtgroeien van de oevers en open aangrenzende terreinen en door het uitzetten van of kolonisatie door exoten (vis).

3.1.2 Ligging ten opzichte van natuurgebieden

De meeste vennen liggen in beschermde N2000 gebieden. In tabel 3.1 is dit per ven weergegeven.

Tabel 3.1 Ligging van de vennen in Natura 2000-gebieden

Naam van het ven	Binnen Natura 2000-gebied
1 Achterste Kolkven	Kampina en Oisterwijkse vennen
2 Ansemven	Kampina en Oisterwijkse vennen
3 Bankven	nee
4 Glasven	Kampina en Oisterwijkse vennen
5 Grafven	Strabrechtse Heide en Beuven
6 Hazenputten	nee
7 Kannunikesven	nee
8 Karperven	nee
9 Leemputten	Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen
10 Maasven	Strabrechtse Heide en Beuven
11 Middelste Kolkven	Kampina en Oisterwijkse vennen
12 Pastoorweijer	nee
13 Rietven (O)	Kampina en Oisterwijkse vennen
14 Rietven (E)	nee
15 Schaapsven	Kampina en Oisterwijkse vennen
16 Soerendonks Goor	Leenderbos, Groote Heide en de Plateaux
17 Tongerbergersven-West	Kampina en Oisterwijkse vennen

De (concept)aanwijzingsbesluiten voor de genoemde Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in bijlage 3. Voor Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen, Kampina en Oisterwijkse vennen, Strabrechtse Heide en Beuven zijn concept-beheerplannen beschikbaar. Voor Natura 2000-gebied Leenderbos, Groote

Heide en de Plateaux was geen beheerplan beschikbaar, effecten zijn alleen getoetst aan het (concept)aanwijsbesluit.

3.2 Herstelmaatregelen en (beschermde) soorten en habitats

Per type werkzaamheden in het kader van herstelmaatregelen is kort aangegeven of er risico's zijn op overtreding van verbodsbepalingen, dan wel effecten op instandhoudingsdoelen. Ook is aangegeven met welke maatregelen eventuele risico's kunnen worden voorkomen dan wel beperkt. In de bijlagen is dit per ven uitgewerkt.

Grondwerkzaamheden

Veenputjes aanbrengen

Het graven in de oever en in het ven kan leiden tot effecten op oevervegetatie en amfibieën. Door buiten de voortplantingsperiode van amfibieën te werken, worden effecten op deze soortgroep gemitigeerd. Effecten op oevervegetatie worden indien nodig gemitigeerd door groeiplaatsen uit te rasteren/markeren.

Sloten dempen

Het dempen van sloten zoals bij het Ansemven kan leiden tot effecten op vis en amfibieën. Indien de betreffende sloten beperkt belang hebben voor de voortplanting van de soort en het dempen een beperkte slootlengte betreft, heeft het geen invloed op de gunstige staat van instandhouding als de betreffende soorten in de directe omgeving voorkomen. Voorafgaand aan het dempen dient de sloot afgevisd te worden. Gevangen dieren dienen te worden overgeplaatst. Zowel het afvissen als het dempen dient te gebeuren in het najaar. Indien de maatregelen juist worden uitgevoerd, worden geen verbodsbepalingen overtreden.

Herstellen / ophogen van kade

Het herstellen/ ophogen van een kade langs Rietven (O) en Hazenputten leidt tot vergraving van de aanwezige vegetatie en vernatting van de aangrenzende vegetaties. Veel van de strikt beschermde planten langs de vennen zijn pionierssoorten. Dit houdt in dat ze profiteren van groeiplaatsomstandigheden die aanwezig zijn na het omwoelen of vergraven van de bodem. In latere successiestadia van vegetaties verliezen deze soorten terrein aan andere soorten.

Doordat de werkzaamheden kunnen leiden tot omwoeling, kan een neveneffect zijn dat plaatselijk de vegetatie wordt teruggezet in het successiestadium.

De betreffende maatregel heeft als doel (een deel van) het gebied te vernatten. Hierdoor neemt de oppervlakte van groeiplaatsen met kansen voor de ontwikkeling van bijzondere vegetaties sterk toe. Dit geldt voor soorten als zonnedaauw (kleine en ronde), moerashertshooi, oeverkruid, waterlepelje, veenbies, witte snavelbies, bruine snavelbies, draadzegge, grondster, koningsvaren, gagel.

In hoofdstuk 4 zijn voor diverse vennen mitigerende maatregelen opgenomen voor soorten die tijdens de werkzaamheden ontzien moeten worden. Dit geldt voor soorten als grote groeiplaatsen van gagel en bijzondere (zeer oude) exemplaren van koningsvaren, klokjesgentiaan, waterdrieblad, jeneverbes.

Tijdelijke voorzieningen als aan- en afvoerroutes voor materiaal

Kwetsbare vegetaties worden voorzover mogelijk in het veld ontzien. Voorafgaande aan de werkzaamheden worden deze vegetaties waar nodig gemarkeerd, wordt gebruik gemaakt van rijplaten en/of wordt buiten het groeiseizoen gewerkt. De vrachtwagens en graafmachines die bij de herstelmaatregelen worden ingezet, rijden over vegetaties heen rondom en nabij de vennen. Op zandgrond is er geen risico op inklinking van de bodem (of hooguit tijdelijk). De aan- en afvoerroutes hebben plaatselijk invloed op de begroeiing. Voor groeiplaatsen van bijzondere vegetaties worden indien nodig mitigerende maatregelen gegeven. Indien ze niet gegeven worden is het effect zodanig beperkt, of juist gunstig, zodat mitigatie niet nodig is.

Werk aan begroeiing

Afplaggen

Bij het afplaggen van heide rondom een ven wordt de toplaag afgeschraapt. Dit vindt plaats buiten het groeiseizoen (september-februari). Omdat reptielen zich in holletjes in de grond kunnen bevinden, kan deze ingreep leiden tot vernietiging van vaste verblijfplaatsen. Omdat het afplaggen slechts een beperkt deel van een veel groter leefgebied betreft, en het habitat er voor deze soorten na het afplaggen op vooruit gaat, is het effect van deze maatregel uiteindelijk gunstig.

Tussen de heide kan incidenteel een beschermde plant voorkomen. Omdat het af te plaggen deel slechts een fractie vormt binnen het gehele heidegebied waarbinnen soorten voorkomen, heeft het afplaggen geen effect op de gunstige staat van instandhouding. De resterende planten vermeerderen zich weer via zaadzetting of wortelstokken die in de grond achterblijven. Indien nodig worden mitigerende maatregelen gegeven.

Op basis van verspreidingsgegevens kunnen de volgende beschermde vlinders en Rode lijstsoorten vlinders voorkomen: het gentiaanblauwtje (Tabel 2, Rode lijst 3), heivlinder, heideblauwtje (Tabel 2) en groot dikkopje (alledrie Rode lijst categorie 5). Het gentiaanblauwtje heeft als waardplant klokjesgentiaan. Voor groeiplaatsen van klokjesgentiaan is dan ook gesteld dat markering van de groeiplaats nodig is (zoals bij het Karperven). Heideblauwtje gebruikt heide als waardplant. Bij het Maasven en Grafven wordt een vegetatielaag afgeplagd, maar hierin komt nauwelijks heide voor. Heivlinder gebruikt diverse soorten (in schrale gebieden) algemeen voorkomende grassen als waardplant. Groot dikkopje heeft een brede habitatvoorkeur, deze soort kan dus voorkomen bij vennen met bijvoorbeeld braambosjes. Bij het Achterste Kolkven is deze soort waargenomen. Effecten op voortplanting van het groot dikkopje en heivlinder zijn te verwaarlozen. De herstelwerkzaamheden hebben betrekking op een zeer kleine oppervlakte binnen zeer groot leefgebied. Het groot dikkopje is bovendien relatief mobiel, waardoor nieuwe mogelijkheden snel benut worden.

Bij het Maasven en Grafven is gesteld dat afplaggen over een langere periode dient te worden uitgespreid. Dit heeft te maken met het belang van de vegetatie voor insecten, landhabitat voor amfibieën en bijzondere planten.

Kappen van bomen en verwijderen van opslag, vrijzetten oevers

De werkzaamheden vinden plaats buiten het broedseizoen, na vaststelling dat er geen in gebruik zijnde nesten van broedvogels aanwezig zijn dan wel door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. Als broedperiode voor vogels van bossen wordt de periode half februari- augustus aangehouden.

Bomen die mogelijk in gebruik zijn als verblijfplaats van vleermuizen worden gemarkeerd en behouden. Gekapte bomen kunnen blijven liggen.

Op een aantal plekken worden van kap- en snoeihout rillen gevormd.

Bij het kappen en verwijderen van bomen en andere opgaande begroeiing zal rekening moeten worden gehouden met broedvogels, mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen en grondgebonden zoogdieren, amfibieën en reptielen (hazelworm) en mogelijk aanwezige beschermde planten en/of habitattypen. (Voor effecten van aan- en afvoerroutes wordt verwezen naar Tijdelijke voorzieningen.)

- Daar kapwerkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd zal overtreding ten aanzien van broedvogels niet aan de orde zijn. Een uitzondering geldt indien op locatie sprake is van jaarrond beschermde broedvogels. Bij het oriënterend veldbezoek zijn op enkele plaatsen nestkasten vastgesteld. Deze dienen buiten de broedperiode te worden verplaatst als ze aan een boom hangen die wordt gekapt.
- De te kappen en / of te verwijderen beplanting betreft met name relatief jonge bomen. Het risico op verblijfplaatsen van vleermuizen is klein. Dit is bevestigd met het oriënterend veldbezoek rondom het Kanunnikesven, Leemputten, Rietven (O.) en Rietven (E.). Daar met de kap kleine oppervlakten zijn gemoeid zijn negatieve effecten op foerageergebied te verwaarlozen. Het vrijzetten van oever en directe omgeving van de vennen zal eerder leiden tot een grotere beschikbaarheid van insecten en daarmee verbeteren van de lokale mogelijkheden voor jagen bij het ven. Overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van vleermuizen is niet aan de orde.
- Uit de omgeving van een aantal vennen (Ansemven, Glasven) zijn waarnemingen van hazelwormen bekend. Bosranden, open bos, deels dichtgegroeide heide maken deel uit van het leefgebied van hazelwormen. Indien de ondergroei intact blijft geldt kleinschalige boskap als een positieve maatregel voor het leefgebied van hazelwormen. Hazelwormen overwinteren onder organisch materiaal en in holtes en gangen in de bodem. Exacte verblijfplaatsen zijn in het veld moeilijk vast te stellen. Door te kappen in de periode oktober - maart, als de dieren in winterslaap zijn, is overtreding van verbodsbepalingen niet aan de orde. Indien ook de stobben moeten worden verwijderd, kan dit het beste buiten de overwinteringsperiode plaatsvinden. Eventueel aanwezige hazelwormen kunnen dan op eigen kracht een vervangende schuilplek vinden. Tijdens het kappen dient bodemverstoring en het verwijderen van aanwezig dood hout vermeden te worden.
- Strikt beschermde amfibieën zoals heikikker, alpenwatersalamander, kamsalamander en poelkikker zijn in herfst en winter ingegraven in holten en gangen in beplanting. Exacte verblijfplaatsen zijn in het veld niet vast te stellen. Door te kappen in de periode oktober - maart, als de dieren in winterslaap zijn,

is overtreding van verbodsbepalingen niet aan de orde. Indien ook de stobben moeten worden verwijderd, dient dit buiten de overwinteringsperiode plaats te vinden. Bij het Karperven en Kanunnikesven is als mitigerende maatregel opgenomen dat bodemverstoring (bijvoorbeeld als gevolg van het uitfrozen van stobben) tijdens de kap wordt vermeden.

- De strikt beschermde das heeft een vaste verblijfplaats in de beplanting rondom de Hazenputten. Als mitigerende maatregel is voorgeschreven de burcht af te zetten tijdens de werkzaamheden zodat duidelijk is waar hij ligt en deze kan worden ontzien. Ook is aangegeven welk deel van beplanting rondom de burcht behouden moet blijven.
- Bij geen enkel ven is het te kappen bos of te vergraven oeverbegroeiing aangegeven als habitattype.
- De voorgenomen werkzaamheden dragen bij aan de instandhoudingsdoelstellingen.

Takkenrillen plaatsen

Locaties voor het aanbrengen van takkenrillen worden uitgezocht onder leiding van een ecooloog. Het plaatsen van takken heeft geen negatieve effecten op welke soort dan ook. Op termijn is deze maatregel zeer gunstig voor onder meer grondgebonden zoogdieren, reptielen en amfibieën.

Werk aan of in het water

- *Verwijderen bagger uit ven*

Bij baggerwerkzaamheden wordt de bagger opgeschept of opgeduwd door een baggerboot. Baggeren vanaf de kant is vanwege de afmetingen van de vennen niet haalbaar. Bovendien zou dat schade toebrengen aan de begroeiing rondom het gehele ven. De bagger wordt tijdelijk in depot geplaatst om te ontwateren, afgevoerd (bijvoorbeeld trekker met aanhangers). De plaats van het depot wordt zorgvuldig gekozen op een plek waar geen bijzondere vegetaties voorkomen.

Met de inzet van een baggerboot worden de meest kwetsbare delen van de vennen gespaard: de natte oevers. De baggerboot ontziet de oevers door ca. 1 m uit de kanten te blijven. De oevers van 0 tot 1 m uit de kant zijn de meest waardevolle plekken van de vennen. Op en vanuit deze plekken groeien de meest bijzondere plantensoorten zoals wateraardbei, snavelbiezen. Ook libellenlarven verblijven veelal in dit deel van de oever en worden dus gespaard bij het baggeren middels een baggerboot.

In principe worden de vennen in een keer geheel gebaggerd. Gefaseerd baggeren heeft als nadeel dat het zware materieel (met bijkomende verstoring en effecten op vegetatie) meerdere malen het natuurgebied in moet. Rondom systemen met bijzondere plantengroei zoals bij een aantal van de vennen is dat niet wenselijk.

Het verwijderen van bagger uit het ven vindt plaats in de periode september-februari.

Bij het baggeren in vennen waarin beschermde libellen of libellen van de Rode lijst zich voortplanten, kan het gebeuren dat een deel van de larven word opgebaggerd. Voor veel soorten geldt dat op populatieniveau dit geen effecten heeft. Bovendien verblijft het merendeel van de larven dicht in de oever. Daarnaast zijn meeste libellen

die in de vennen voorkomen goed in staat nieuwe gebieden te koloniseren. De strikt beschermde witsnuitlibel is waargenomen langs diverse vennen. Deze vennen bieden echter geen geschikt voortplantingshabitat. Het betreft zwervende dieren die zich elders hebben voortgeplant. Het is aannemelijk dat de vennen na de uitvoering van de herstelmaatregelen geschikt voortplantingsbiotoop bieden. Zwervende dieren zullen goed in staat zijn de betreffende vennen te koloniseren.

Ook voor de meeste soorten strikt beschermde amfibieën vormt het baggeren, mits dit in de periode september-februari gebeurt, geen probleem. Deze soorten overwinteren niet op de bodem van het ven (in de baggerlaag), maar onder boomstronken, in (muizen)holletjes op het land. Bij het baggeren buiten de voortplantingsperiode kunnen dus bij op het land overwinterende soorten nauwelijks tot geen effecten van baggeren optreden.

Het verwijderen van bagger kan tot gevolg hebben dat effecten optreden op bijzondere planten op het droge deel van de oever. Het materieel dat nodig is om de bagger uit te scheppen en af te voeren zal op enkele plekken het ven moeten bereiken. Bovendien wordt de bagger op enkele plekken tijdelijk op de kant gezet om uit te wateren. Werkzaamheden met dergelijk materieel rondom een ven en de aanleg van het ontwateringsdepot kan leiden tot vernieling van groeiplaatsen. Bijzondere groeiplaatsen dienen te worden gemarkeerd. Aanvullende mitigerende maatregelen zijn, indien nodig, per ven besproken.

Visvrij maken van het ven

Vennen worden ontdaan van vis door drooglegging. Het droogleggen gebeurt in de periode september-februari (niet bij vorst) omdat dan geen amfibieën en jonge vis in het water voorkomen.

In het Achterste Kolkven en Middelste Kolkven is het voorkomen van kleine modderkruiper zeer aannemelijk. Deze vennen staan in verbinding met geschikt habitat van kleine modderkruiper (sloten/beken). Het drooggelegde deel wordt gecontroleerd op aanwezigheid van deze soort. Aangetroffen dieren worden teruggeplaatst naar een naburige sloot of beek. Het gaat in de betreffende vennen om plekken met een beperkte geschiktheid voor de soort die in verbinding staan met het eigenlijke leefgebied. De vennen hebben voor de populatie kleine modderkruipers geen belang. Bij het afvissen worden de kleine modderkruipers teruggezet naar het eigenlijke habitat.

Exoten worden gescheiden van inheemse vissoorten. Inheemse soorten worden door een deskundige uitgezet in wateren (met beperkte betekenis voor amfibieën) uit de omgeving.

Aanbrengen kunstwerken (klepduiker/stuw)

Het aanbrengen van kunstwerken in een ven vindt plaats tussen september- februari. Eieren of larven van amfibieën of libellen komen dan niet in het geding. De werkzaamheden zijn zeer plaatselijk. Effecten op amfibieën treden niet op, omdat ze weg kunnen zwemmen. Effecten op groeiplaatsen van planten zijn verwaarloosbaar omdat de ingreeplocatie klein is.

3.3 Overzichtstabel effecten

In onderstaande tabel is de informatie uit bovenstaande paragrafen samengevat. In de bijlagen zijn de effecten nader beschreven. Indien nodig zijn mitigerende maatregelen geformuleerd.

Tabel 3.2. Maatregelen en de soortgroepen waarop op voorhand effecten kunnen worden verwacht.

		planten (droge standplaats)	planten (natte standplaats)	libellen	vissen	amfibieën	reptielen	grondbonden zoogdieren	vleermuizen	vogels
grondwerkzaamheden	veenputjes aanbrengen		x	x	x	x				
	sloten dempen		x	x	x	x				
	aan- en afvoerroutes voor materiaal	x	x							
werk aan begroeiing	afplaggen		x							
	kappen van bomen, vrijzetten oevers		x			x	x	x	x	x
	aanbrengen takkenrillen									
werk aan of in het water	verwijderen bagger	x	x	x	x	x				
	wegvangen vis				x	x				
	aanbrengen kunstwerken					x				

3.4 Zorgvuldig handelen

De voorgenomen herstelmaatregelen worden uitgevoerd met het oog op het verbeteren van de natuurwaarden in de betreffende natuurgebieden. Dit betreft met name de langere termijneffecten. Bij de uitvoering van de maatregelen is zoveel als redelijkerwijs mogelijk is rekening gehouden met beschermde soorten. De in dit kader gewenste en noodzakelijke maatregelen vormen de kern van het zorgvuldig handelen.

3.5 Zorgplicht

Tijdens de werkzaamheden wordt invulling aan de zorgplicht gegeven door:

- burchten van konijnen te ontzien bij het uitzetten van rijroutes;
- voorafgaand aan het afplaggen te controleren op amfibieën en aangetroffen dieren weg te vangen;
- vis over te zetten naar wateren elders.

3.6 Alternatieven

3.6.1 Afweging Locatie

Niet van toepassing.

3.6.2 Wijze van uitvoering

Er is gekozen voor een uitvoering met mitigerende maatregelen zodanig dat schade tot een minimum beperkt blijft. In dit kader zijn er geen gunstiger alternatieven.

4 Maatregelen per ven

4.1 Achterste Kolkven (gemeente Oisterwijk)

Huidige situatie

Het Achterste Kolkven stroomt via een sloot richting het middelste Kolkven. De in totaal drie Kolkvennen vennen zijn gelegen in een moerassige laagte. Uit literatuur is bekend dat het water basisch, hard en geëutrofiëerd is. Rond de vennen is oude begreppeling aanwezig. Het Achterste Kolkven zelf is slecht benaderbaar door de moerassige oevers met onder andere veenmoskragges. Het ven heeft een ronde vorm, waarin een beboste landtong steekt. Op de landtong zijn diverse aalscholvers waargenomen. Op het water zijn wilde eend en grauwe gans waargenomen. Volgens de literatuur is er vis aanwezig in het ven. Er zijn geen drijfbladplanten waargenomen in het ven. De oevers zijn begroeid met een zone van kleinere wilgsoorten en gagel. Lokaal is een rietkraag aanwezig. Achter het wilgstruweel ligt een meer- of minder brede zone berkenbroekbos, lokaal ook met els. Daar achter ligt grove dennenbos met berken.

Aan de zuidkant van het Achterste Kolkven is slechts een smalle oeverzone aanwezig met elzen en berk. Ten zuiden van deze beplanting liggen cultuurgraslanden.

Ingrep en aandachtsoorten

De ingrep betreft het verwijderen bagger uit ven, afvissen en de aanpassing van de waterhuishouding in het kader van NNP.

Relevante soortgroepen en/of soorten van ven, pioniersvegetaties met snavelbies, (vochtige) heide en bos.

Te verwachten effecten

Flora- en Faunawet/ Rode Lijst:

Tabel 4.1 Resultaten bronnenonderzoek en veldwaarnemingen van het Achterste Kolkven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	X midden	Y midden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
IJsvogel	142110	395930		4	Mogelijk	Nee
Wateraardbei	142090	396011	4	0	Nee	
<i>Gagel</i>	<i>Verspreid langs oever</i>		4	2	<i>Nee</i>	
<i>Koningsvaren</i>	142255	395859	0	1	<i>Nee</i>	
<i>Koningsvaren</i>	142269	395868	0	1	<i>Nee</i>	
<i>Kleine modderkruiper</i>	<i>zeer aannemelijk</i>		0	2	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>

De kleine modderkruiper komt niet in vennen voor, maar kan op deze plek door overspoeling vanuit nabijgelegen sloten in het ven zijn terechtgekomen. Vanwege de geschikte begroeiing en mate van eutrofiëring is het ven geschikt geworden voor deze soort. Het voorkomen van kleine modderkruiper is zeer aannemelijk. Bij het afvissen

dienen mitigerende maatregelen te worden genomen om de vis terug te plaatsen naar het eigenlijke habitat.

Het verwijderen van vis kan een beperkt negatief effect hebben op de voedselvoorziening van de van het ven bekende ijsvogel. Het afvissen leidt echter niet tot overtreding van verbodsbepalingen voor de ijsvogel. Mitigerende maatregelen zijn niet nodig.

Natuurbeschermingswet

Het Achterste Kolkven ligt binnen Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen. De habitattypenkaart uit het beheerplan Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen (Provincie Noord-Brabant, 2009 concept) duidt het Achterste Kolkven niet aan als een habitatype, evenmin als omliggende vegetaties. Derhalve zijn habitattypen van Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen niet van belang.

Van de bij het Natura 2000-gebied horende habitatrichtlijnsoorten (drijvende waterweegbree, kamsalamander, gestreepte waterroofkever, kleine modderkruiper) kan de kleine modderkruiper in het ven voorkomen. De instandhoudingsdoelstellingen voor kleine modderkruiper hebben echter betrekking op het voorkomen van de soort in beken. Vennen (in minder aangetaste cq. geëutrofiëerde staat) zijn geen geschikt leefgebied voor kleine modderkruiper. De instandhoudingsdoelen hebben geen betrekking op het voorkomen van kleine modderkruiper in vennen. De kleine modderkruiper is regionaal een algemeen voorkomende soort. De instandhoudingsdoelstelling is niet in het geding. Bij het afvissen dienen mitigerende maatregelen te worden opgevolgd. Voor de andere soorten zorgen eutrofiëring en de aanwezigheid van vis er voor dat er geen geschikt habitat aanwezig is.

Van de vogelrichtlijnsoorten kan het ven mogelijk betekenis hebben als broedlocatie voor dodaars. De beplanting aan de zuidrand kan betekenis hebben als broedlocatie voor de roodborsttapuit. De ingreep heeft geen negatieve effecten op deze vogelsoorten: dodaars kan ook leven van grote waterinsecten, roodborsttapuit voedt zich met landinsecten. Taigarietgans maakt geen gebruik van dit deel van het gebied.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Voer de werkzaamheden uit buiten de periode half februari-augustus om verstoring van broedvogels te voorkomen.
- Laat de aanrijroutes richting het ven bij voorkeur over de paardenweides aan de zuidkant van het ven lopen, waar de beboste oeverzone zeer smal is. Effecten op beschermde planten in de oevers worden dan voorkomen.
- Zet bij droogleggen kleine modderkruipers over naar het eigenlijke leefgebied in naburige beken/sloten. Dit geeft invulling aan het zorgvuldig handelen ten aanzien van strikt beschermde soorten en voorkomt overtreding van verbodsbepalingen.

Natuurbeschermingswet

Negatieve effecten op habitattypen zijn uitgesloten omdat deze niet voorkomen nabij het ven. Op termijn ontstaan wel mogelijkheden voor de ontwikkeling van habitattypen.

Door het baggeren, droogleggen en de aanpassingen in de waterhuishouding ontstaat geschikt leefgebied voor de kamsalamander en de gestreepte waterroofkever.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.2 Ansemven (gemeente Boxtel)

Huidige situatie

Aan de westzijde van het Ansemven loopt de onverharde Nianadreef. De Nianadreef is aan twee zijden omgeven door sloten die door middel van dammen in compartimenten verdeeld zijn. Aan de zijde van het Ansemven is de sloot onderdeel van het ven. Er bevindt zich veel tak- en bladmateriaal in de sloten. De meeste delen bevatten water en zijn omgeven door zomereik, zachte berk en wilgsoorten. Op de overgang tussen Asemven en Kleine Glasven staan links van de Nianadreef enige dode bomen. Lokaal zijn gagel en koningsvaren aanwezig langs de slootranden. Het Ansemven heeft lokaal rietoevers en wordt omzoomd door een moerassige strook met pijpenstrootje en veenmos. Deze strook gaat vervolgens over in een begreppelde, open bosstrook met zomereik en grove den. De ondergroei wordt gedomineerd door pijpenstrootje. In het naaldbos ten zuiden van het Ansemven is zeer zwaar gedund.

Ingrep en aandachtsoorten

De ingrep betreft verwijderen bagger uit ven, sloten langs de Nianadreef dempen en vrijzetten van de zuidoever. Relevant zijn soortgroepen en/of soorten van ven, pioniersvegetaties met snavelbies, (vochtige) heide en bos.

Te verwachten effecten

Flora- en Faunawet/ Rode Lijst:

Tabel 4.2 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van het Ansemven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	X midden	Y midden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
bosbeekjuffer	147900	397940	2	0	Geen	
bruine snavelbies	147900	397940	4	0	Geen	
dubbelloof	147900	397940	4	0	Geen	
gevlekte witsnuitlibel	147900	397940	2	3	Mogelijk	Ja
hazelworm	147989	397944	3	3	Mogelijk	Ja
heikikker	147887	397948	3	3	Mogelijk	Ja
<i>heikikker</i>	<i>Twee plaatsen</i>	<i>Sloot Mariadreef</i>	3	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
kleine zonnedauw	147900	397940	4	2	Geen	
klokjesgentiaan	148066	398006	4	2	Geen	
levendbarende hagedis	148062	397899	4	2	Mogelijk	Ja
moerashertshooi	147841	398100	3	0	Geen	
ransuil	147900	397940	3	4	Geen	
tengere pantserjuffer	147836	398109	3	0	Mogelijk	Ja
veenbies	147900	397940	4	0	Geen	
vinpootsalamander	147900	397940	3	3	Mogelijk	ja
vloftende bie	147819	398118	7	0	Geen	
wilde gagel	147900	397940	4	2	Mogelijk	?
<i>wilde gagel</i>	<i>147820</i>	<i>348190</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>Mogelijk</i>	<i>Mogelijk</i>
<i>wilde gagel</i>	<i>147824</i>	<i>348148</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>Mogelijk</i>	<i>Mogelijk</i>
<i>wilde gagel</i>	<i>147822</i>	<i>348151</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>Mogelijk</i>	<i>Mogelijk</i>
Witte snavelbies	147854	398110	4	0	Geen	
witte watterranonkel	147900	397940	2	0	Geen	
<i>koningsvaren</i>	<i>147831</i>	<i>397951</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>koningsvaren</i>	<i>147842</i>	<i>397977</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Moerashertshooi	147835	398020	3	0	geen	

Natuurbeschermingswet

Het Ansemven ligt binnen Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen. Een overzicht van habitattypen, soorten en hun instandhoudingsdoelen geeft Bijlage 3.

Voor het Ansemven zijn de volgende habitattypen relevant (Provincie Noord-Brabant, 2009 concept):

- H3160 zure vennen (Ansemven)
- H4010_A vochtige heide (oostkant ven)
- H7150 pioniervegetaties met snavelbiezen (noordkant ven).

Het Ansemven biedt als zuur ven geen geschikt habitat aan de habitatrichtlijnsoorten drijvende waterweegbree, kamsalamander, gestreepte waterroofkever, kleine modderkruiper. Het voorkomen van deze soorten kan worden uitgesloten.

Het Ansemven en zijn oever kan betekenis hebben als broedbiotoop voor dodaars en roodborsttapuit. Bij uitvoering van de maatregelen moet verstoring van broedsels voorkomen worden. De uiteindelijke situatie zal wederom geschikt zijn als biotoop voor deze soorten.

Flora- en faunawet & Rode lijst.

Langs de oeverzone van de sloten staan gagel en koningsvaren. Voorkomen moet worden dat deze tijdens de werkzaamheden beschadigd worden.

Langs de randen van het ven en in de sloten is heikikker aangetroffen. Daarnaast is vinpootsalamander bekend uit de omgeving. De te dempen slootcompartimenten kunnen betekenis hebben als voortplantingswater. Omdat in het ven vis aanwezig is (aanbeveling afvissen) zou, bij afwezigheid van vis, de huidige betekenis van de slootcompartimenten relatief groot kunnen zijn. Het volledig afvissen van het ven zal er voor zorgen dat een (groot deel van) het ven geschikt voortplantingshabitat gaat vormen. Voortplantingsmogelijkheden voor de aanwezige dieren nemen toe. Netto is de ingreep positief voor de heikikker en vinpootsalamander.

De kap van bomen betekent een verandering in het biotoop van hazelworm en levendbarende hagedis. Doordat meer zon de bodem bereikt, verbetert het leefgebied voor deze soorten. De pijpenstrootjesvegetatie met geschikte verblijfplaatsen blijft behouden.

In de te kappen beplanting zijn geen nesten aangetroffen van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats. Effecten op de uit de omgeving bekende ransuil zijn uit te sluiten omdat in de te kappen beplanting geen nest voorkomt. Omdat zich in de periode tot aan de kap soorten kunnen vestigen, is een mitigerende maatregel opgenomen voor jaarrond beschermde soorten vogels.

Er zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig in de vorm van boomholtes. Vleermuisverblijfplaatsen zijn uit te sluiten en zullen er in de komende jaren ook niet zijn. Mitigerende maatregelen zijn niet nodig.

Het vrijzetten van de oevers van het ven heeft geen negatief effect op de geschiktheid van het ven als vleermuisfoerageergebied.

Uit de omgeving van het ven zijn waarnemingen bekend van gevlekte witsnuitlibel en tengere pantserjuffer. Het zure Ansemven is als voortplantingswater niet geschikt voor de gevlekte witsnuitlibel. deze soort verkiest matig voedselrijke vennen in laagveensituaties. Effecten op de gevlekte witsnuitlibel kunnen worden uitgesloten.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Markeer groeiplaatsen van wilde gagel en koningsvaren in de oevers van de te dempen slootdelen. Op die manier kunnen deze bij uitvoering van de werkzaamheden worden ontzien.

- Controleer de beplanting voorafgaand aan de kap op het voorkomen van jaarrond beschermde vogelsoorten en kap buiten de periode half februari-augustus.
- Voorkom bodemverstoring tijdens kap van beplanting vanwege overwinterende reptielen. Laat stammen van de te kappen bomen aan de zuidrand van de vennen liggen, zodat ze kunnen dienen als nieuwe schuilplaats en zonplek voor hazelworm en levendbarende hagedis.
- Afvissen van het ven en dempen van slootdelen gebeurt bij voorkeur in het najaar. Op die manier wordt rekening gehouden met het voortplantingsseizoen van heikikker en vogels. Belangrijk is dat het werk voltooid is vóór half februari, zodat er voortplantingswater voor heikikker beschikbaar is en verstoring van broedvogels voorkomen wordt.

Natuurbeschermingswet

- Er zijn geen negatieve effecten op habitattypen. Effecten op (vogel)soorten kunnen voorkomen worden door buiten de broedperiode te werken.

Conclusie

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van een werkprotocol conform de vigerende gedragscode niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.3 Bankven (gemeente Goirle)

Huidige situatie

Het Bankven is een relatief ondiep ven, met enkele kleine eilandjes met bosopslag. In een brede zone langs oevers zijn onder water bijzondere vegetaties te vinden met soorten als oeverkruid, gesteeld glaskroos en duizendknoopfonteinkruid. Deze soorten komen in mindere mate ook voor in de sloten en uitlopers van het ven. De omvang en verspreiding van deze vegetaties is uitgebreider dan in de expertsheets wordt beschreven. In het westelijk deel van het ven is de exoot watercrassula aanwezig, die een negatief effect kan hebben op de bijzondere soorten. Meer naar het midden van het ven toe domineert een mat van draadalg. De oeverzones zijn deels begroeid met riet en waterbies (*spec.*). De van historische waarnemingen bekende drijvende waterweegbree is niet waargenomen tijdens het veldbezoek. Er zijn langs dit ven geen uitgebreide moeraszones aanwezig; na een smalle zone met kleinbladige wilgen (en lokaal gagel) begint al snel droog naaldbos.

Het nieuwe regelwerk komt te staan bij een buis onder een onverharde weg. De buis verbindt een uitloper van het ven met een sloot waarin ten tijde van het veldbezoek weinig water stond.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft verwijderen bagger uit ven, wegvangen van vis en aanbrengen van een regelwerk in de afvoersloot.

Relevant zijn soortgroepen en/of soorten van ven en bos. 1111

Tabel 4.3 Resultaten bronnenonderzoek van het Bankven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten).

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effecten	Mitigatie mogelijk
drijvende waterweegbree	133187	390492	3	3	Nee	
grondster	133126	390463	4	0	Nee	
oeverkruid	133197	390510	2	0	Ja	Ja
wilde gagel	133404	390770	4	2	Nee	

Flora- en faunawet & rode lijst

Op de locatie waar het regelwerk wordt aangebracht zijn geen strikt beschermde soorten aangetroffen. De plaatsing heeft geen negatieve effecten op beschermde- of Rode lijstsoorten. Het regelwerk leidt ertoe dat groeiplaatsomstandigheden van de zeldzame vegetaties met oeverkruid en gesteeld glaskroos beter behouden kunnen worden.

Het uitbaggeren van het ven kan onbedoeld leiden tot verdere verspreiding van watercrassula. Eventuele drooglegging in verband met afwissing van het ven heeft geen negatief effect op de watervegetatie van het ven. Het betreft soorten die tegen tijdelijk droogvallen bestand zijn.

Natuurbeschermingswet

Het Bankven ligt niet binnen een Natura 2000-gebied.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Voer de maatregelen uit buiten de periode half februari-augustus om verstoring van broedvogels te voorkomen.
- Verwijder de watercrassula volledig aan de oostkant van het ven alvorens met baggeren te beginnen. Gebruik hiervoor een goede methode die voorkomt dat het verwijderen juist verspreiding in de hand werkt.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.4 Glasven (Kattelaarsput, gemeente Boxtel)

Huidige situatie

Het Glasven wordt doorsneden door de Nianadreef. Opgaande beplanting is met name aanwezig langs de Nianadreef en het pad dat aan de onderzijde van het ven naar het oosten afbuigt.

De oostzijde van het Glasven is vergelijkbaar met het Ansemven. Dit deel wordt omgeven door vegetaties met onder andere snavelbiezen en heidevegetaties. De sloot langs de Nianadreef is onderdeel van het ven. De westzijde van het Kleine Glasven omvat ondiep water, vochtige stukken en delen van oude sloten en greppels. De sloot langs deze zijde is afwezig of gaat over in de ondiepten van het ven. De vegetatie van de westzijde wordt gedomineerd door een massavegetatie van waterpostelein (typische soort van zwakgebufferde vennen) en andere bijzondere soorten. Aan de zuidzijde van het zijn de sloten gescheiden van het ven. Er staan met name eiken en berken in de te vrij te zetten zone aan de zuidzijde van het ven.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft verwijderen bagger uit ven, het dempen van sloten langs de Nianadreef en het vrijzetten van oevers.

Relevant zijn soortgroepen en/of soorten van ven, pioniersvegetaties met snavelbies, (vochtige) heide en bos.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode Lijst:

Tabel 4.4 Resultaten bronnenonderzoek van het Glasven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
Hazelworm	147913	398209	3	3	Mogelijk	Ja
<i>Heikikker</i>	<i>Randen ven</i>		3	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Moerashertshooi	147824	398197	3	0	Nee	
Tengere pantserjuffer	147832	398150	3	0	Mogelijk	ja
Vinpootsalamander	147817	398148	3	3	Mogelijk	Ja
Vlottende bies	147815	398177	7	0	Nee	
Waterlepelkje	147833	398129	1	0	Ja	Ja
<i>Waterlepelkje</i>	<i>147820</i>	<i>398078</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>
<i>Waterlepelkje</i>	<i>147812</i>	<i>398093</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>
Wilde gagel	147820	398205	4	2	Mogelijk	Ja
Witte waterranonkel	147808	398182	2	0	Nee	
<i>Berk met spechtengat</i>	<i>147834</i>	<i>397994</i>			<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Moerashertshooi	147835	398020	3	0	geen	
<i>Gevlekte witsnuitlibel</i>	<i>Mogelijk; waarnemingen uit nabijheid Ansemven</i>		2	3	<i>Mogelijk</i>	<i>ja</i>

Natuurbeschermingswet

Het Glasven ligt binnen Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen. Een overzicht van habitattypen, soorten en hun instandhoudingsdoelen geeft Bijlage 3.

Voor het Glasven zijn de volgende habitattypen relevant (Provincie Noord-Brabant, 2009 concept):

H3160	zure vennen (het oostelijk deel van Glasven)
H4010_A	vochtig heide (de oostelijke en noordelijke kant van het ven)
H7150	pioniervegetaties met snavelbiezen (rondom het Glasven).

Het westelijke deel van het Glasven staat aangeduid als zwakgebufferd ven. De overige habitattypen van Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen zijn niet van belang. De beplanting rond het Glasven behoort niet tot een beschermd habitatype.

Het Glasven biedt als zuur ven geen geschikt habitat aan de genoemde habitatrichtlijnsoorten (drijvende waterweegbree, kamsalamander, gestreepte waterroofkever, kleine modderkruiper). Het voorkomen van deze soorten wordt uitgesloten.

Met name de oostzijde van het ven kan betekenis hebben als broedlocatie voor dodaars. Het struweel langs de venrand kan betekenis hebben als broedlocatie voor roodborsttapuit. De ingreep heeft geen negatieve effecten op dodaars of roodborsttapuit.

Flora- en faunawet & Rode lijst

Langs de oeverzone van de sloten staan gagel en koningsvaren. Voorkomen moet worden dat deze tijdens de werkzaamheden beschadigd worden.

Op één locatie staan enkele exemplaren van waterlepeltje in een droog, beschaduwde slootcompartiment. Deze groeiplaats kan verloren gaan bij demping met slootmateriaal. De groeiplaats is klein in vergelijking met de nabijgelegen locatie. De instandhouding van de soort komt niet in gevaar.

Langs de randen van het ven en in de sloten is heikikker aangetroffen. De te dempen slootcompartimenten kunnen betekenis hebben als voortplantingswater. Omdat in het ven vis aanwezig is (aanbeveling afvissen) kan de huidige betekenis van de slootcompartimenten relatief groot zijn. Het volledig afvissen van het ven zal er voor zorgen dat een (groot deel van) het ven geschikt voortplantingshabitat gaat vormen. Het afvissen van het ven zorgt voor een toename aan voortplantingswater. De ingreep positief voor de heikikker.

De kap van bomen verbetert het biotoop van hazelworm en levendbarende hagedis, doordat de zonmogelijkheden verbeteren.

In de te kappen beplanting zijn geen nesten aangetroffen van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats. Effecten op de uit de omgeving bekende ransuil zijn uit te sluiten.

De berk met spechtengat staat ten zuiden van de weg. De kapwerkzaamheden hebben geen betrekking op deze beplanting.

De ingreep heeft geen negatieve effecten op de geschiktheid van het ven als foerageerhabitat voor vleermuizen. Vleermuisverblijfplaatsen zijn nu en binnen enkele jaren uit te sluiten. Mitigerende maatregelen voor vleermuizen zijn niet nodig.

Uit de omgeving van het nabijgelegen Ansemven zijn waarnemingen bekend van gevlekte witsnuitlibel. Het Glasven, en dan met name het westelijke zwak gebufferde deel, is mogelijk een voortplantingslocatie voor deze soort, die wat voedselrijker, gebufferd water prefereert. Het westelijk deel van het Glasven is mogelijk een geschikte voortplantingslocatie, omdat dit vendeel niet zo zuur en redelijk voedselrijk is. Voortplantingswateren van deze soort zijn vaak (deels) omgeven zijn door bomen. Het vrijzetten van de zuidoever voorkomt bladinvall en schaduw en is gunstig voor de gevlekte witsnuitlibel. Het vrijzetten van het ven zorgt er voor dat de bosrand verschuift van de rand van het ven naar een afstand van dertig meter van het ven af. De afstand is klein genoeg om geen negatieve gevolgen te hebben voor de geschiktheid van het ven voor gevlekte witsnuitlibel. De toegepaste baggermethode met een baggerboot mitigeert het effect van het baggeren (zie hoofdstuk 3).

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Markeer groeiplaatsen van wilde gagel en koningsvaren in de oevers de te dempen slootdelen.
- Ontzie de belangrijkste (grootste) groeiplaats van kleine zonnedauw.
- Demp de sloten en vis het ven af buiten het voortplantingsseizoen (na augustus), zodat het ven als voortplantingsplaats voor heikikkers het jaar daarna (vanaf maart) beschikbaar is.
- Voorkom bodemverstoring tijdens kap van beplanting vanwege overwinterende reptielen. Laat stammen van de te kappen bomen aan de zuidrand van de vennen liggen, zodat ze kunnen dienen als nieuwe schuilplaats en zonplek voor hazelworm en levendbarende hagedis.
- Controleer de beplanting voorafgaand aan de kap op het voorkomen van jaarrond beschermde vogelsoorten en kap buiten de periode half februari-augustus.

Natuurbeschermingswet

- Er zijn geen negatieve effecten op habitattypen. Effecten op (vogel)soorten kunnen voorkomen worden door buiten de broedperiode te werken.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van een werkprotocol conform de vigerende gedragscode en aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.5 Grafven (gemeente Heeze-Leende)

Huidige situatie

Het Grafven is een ondiep, in droge perioden droogvallend ven op de Strabrechtse Heide. Het ven bestaat uit een complex van verschillende laagten, welke bij watervoerende situaties met elkaar in verbinding staan. Een ondiep gelegen leemlaag voorkomt snel wegzakken van het water, dat in het noordelijkere gelegen zandduin infiltreert en naar het Grafven afstroomt. Het Grafven is gelegen aan de Witte Loop, een ten behoeve van afwatering van omliggende veengebieden in de 18de eeuw gegraven waterloop. Het water stroomde vanaf het oostelijk gelegen Beuven via de Witte Loop, die ook wordt gevoed door grondwater, door het Grafven en Maasven in de richting van de Kleine Dommel. Door de aanvoer van voedingsstoffen en slib is de bodem van de Witte loop en de vennen waar zij langs en doorheen stroomde vervuild met zware metalen en geëutrofeerd geraakt. Dit heeft de balans op de voedselarme Strabrechtse Heide verstoord. Tegelijkertijd heeft het gezorgd voor een bijzonder milieu, waar veel soorten planten en dieren van profiteren die elders zijn verdwenen. Inmiddels is de toestroom van voedselrijk en vervuild water stopgezet. De te treffen maatregelen beogen het verder terugdringen van de nutriëntenbelasting en vervuiling.

Ingreep en aandachtsoorten

De werkzaamheden hebben betrekking op het noordwestelijke gedeelte van het Grafven en betreffen het verwijderen van een laag van 15 cm slib over een oppervlakte van 2,5 ha. Relevant zijn soorten van vochtige laagten en vennen.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode Lijst:

Tabel 4.5 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van het Grafven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
Draadzegge	172469	377643	3	0	Mogelijk	Ja
heikikker	172260	377980	3	3	Mogelijk	Ja
Kleine zonnedaauw	172317	377780	4	2	Mogelijk	Ja
Klokjesgentiaan	172184	377580	4	2	Mogelijk	Ja
levendbarende hagedis	172260	377980	4	2	Mogelijk	Ja
<i>Moerassprinkhaan</i>	<i>172260</i>	<i>377980</i>	3	0	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Moerashertshooi	172120	377645	3	0	Mogelijk	Ja
Ondergedoken moerasscherm	172160	378215	3	0	Mogelijk	Ja
rugstreeppad	172260	377980	4	3	Mogelijk	Ja
Teer guichelheil	172469	377643	3	0	Mogelijk	Ja
tengere pantserjuffer	172260	377980	3	0	Mogelijk	Ja
<i>Vlottende bies</i>	<i>172260</i>	<i>377980</i>	3	0	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Wateraardbei	172517	377867	4	0	Mogelijk	Ja
Waterdrieblad	172517	377867	4	2	Mogelijk	Ja
Witte snavelbies	171984	377780	4	0	Mogelijk	Ja

In een eerder stadium zijn uit het zuidelijke en zuidoostelijke gedeelte bagger verwijderd. De beoordeling heeft zich beperkt tot het af te graven gedeelte.

Tijdens het veldbezoek stond het ven droog. Door betreding van het ven door de lokale kudde grazers is de bodem vertrapt en de vegetatie begraasd. Ook ganzen begrazen en vertrappen de vegetatie. Over de gehele oppervlakte, met uitzondering van de randen, was een korte vegetatie aanwezig met als belangrijkste soorten moerasstruisgras, vlottende bies (lokaal dominant), gewone waternavel, veenmos en veelstengelige waterbies. Moerashertshooi is lokaal aanwezig, dichte vegetaties van deze soort ontbraken. Lokaal groeit duizendknoopfonteinkruid (landvorm). De soortsaamenstelling wijst op gebufferde omstandigheden. De delen ten oosten en zuiden van het onderzochte gedeelte waren beduidend natter, waardoor soorten als waterdrieblad, moerashertshooi en duizendknoopfonteinkruid hier talrijker aanwezig zijn.

Tijdens het veldbezoek is de beschermde soort kleine zonnedaauw vastgesteld. Het betroffen enkele plantjes (<10) langs de zuidwestrand van het ven en meer dan 100 plantjes, veelal jonge planten, langs de noordostrand. Deze laatste locatie is niet lang geleden geplagd, soorten die toen zijn vastgesteld (teer guichelheil, witte snavelbies) konden niet meer worden teruggevonden. Snelle successie lijkt daar de oorzaak van te zijn. Wel werden nog enkele kleine plantjes moeraswolfsklauw (niet beschermd) aangetroffen, maar ook deze soort heeft te leiden onder successie en het verdwijnen van kale vochtige situatie.

In de omgeving van het ven en op de oevers komen de beschermde soorten heikikker, rugstreeppad en levendbarende hagedis voor. De eerste twee soorten gebruiken het ven, indien het watervoerend is in de periode maart-juni, mogelijk als voortplantingslocatie. De moerassprinkhaan (Rode Lijst) komt voor in de pijpestrootjes-vegetatie rond het ven. Bij recent onderzoek is gebleken dat het gebied tussen de Witte Loop en het Grafven van belang is voor diverse soorten zeldzame insecten.

Het plaggen van het ven zal leiden tot het aantasten van groeiplaatsen van de kleine zonnedaauw. Deze soort komt talrijk voor in de omgeving en zal direct profiteren van de werkzaamheden, aangezien het successiestadium wordt teruggezet en deze plant goed gedijt op kale bodem. Ook groeiplaatsen van de andere genoemde soorten worden aangetast, maar ook voor deze soorten geldt dat de vernatting en het verwijderen van de bovenlaag leiden tot verbetering van het biotoop. Door het baggeren zal het ven waarschijnlijk langer water voeren, wat gunstig is voor amfibieën. Voorkomen moet worden dat de werkzaamheden worden uitgevoerd in een periode dat larven en eieren van amfibieën in het water aanwezig zijn.

Natuurbeschermingswet

Het Grafven ligt binnen Natura 2000-gebied Strabrechtse Heide en Beuven. Voor het Grafven zijn de volgende habitattypen relevant:

H3130 zwakgebufferde vennen

De maatregel is gericht op verbetering van het habitattype door het afvoeren van de toplaag. Hierdoor ontstaat een vochtigere situatie met betere ontwikkelmogelijkheden voor het gewenste habitatype. Een negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling (behoud oppervlakte en verbetering van kwaliteit) van dit habitattype kan worden uitgesloten.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodellijstsoorten en FFW soorten:

- Bagger in de periode september-februari. In deze periode vindt geen voortplanting plaats van beschermde soorten amfibieën. Bij droogval kunnen de werkzaamheden aanvangen vanaf augustus. Voer de werkzaamheden uit onder ecologische begeleiding, om eventueel aanwezige heikikkers of rugstreeppad (adulten en juvenielen) weg te vangen en in de directe omgeving uit te zetten.
- Ontzie de belangrijkste (grootste) groeiplaats van kleine zonnedaauw.
- Ontzie de vegetatie rond het ven in verband met aanwezigheid van onder andere overwinterende levenbarende hagedis en moerassprinkhaan.

Conclusie:

- De voorgenenomen werkzaamheden zijn met inachtneming van de aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.6 Hazeputten (gemeente Nijnsel)

Huidige situatie

De Hazeputten omvatten één groot ven en een complex van kleinere vennen. Tussen het grote ven en de kleinere vennen ligt een kade. De kade is enkele meters breed en begroeid met pijpenstrootje, bomen en struiken. Aan de zijkanen van de kade is in meer of mindere mate moerassig land en drogere delen met laag berken/grove dennenbos aanwezig. Op één plek is bevindt zich een ondiepte in de kade waar water door loopt.

De kleinere vennen variëren sterk in grootte en op één locatie loopt een sloot vanuit het vennencomplex het bos in naar een ander ven. In sommige van de kleinere vennen zelf groeit waterlelie, langs randen lokaal klein blaasjeskruid. De oevervegetaties omvatten een grote zoom moerashertshooi, veelstengelige waterbies, moeraswederik en hoge cyperzegge, overgaande in een veenmosvegetatie. Rond de kleinere vennen is daarnaast een afwisseling van vochtige heide en grove dennen/berkenbos aanwezig. Bij kale oeverzones en delen met natte heide zijn ook waardevolle vensoorten als kleine en ronde zonnedauw, snavelbiezen en moeraswolfsklauw aanwezig.

Het grote vanggebied omvat diverse bosvakken, omgeven door onverharde paden. De bosvakken zijn beplant met grove den en fijnspar. Er is een aantal eenvormige, dichtbeplante vakken aanwezig met bomen in de stakenfase (sommige meer dan 15 meter hoog). In de oudere vakken is de dichtheid aan dennen lager en is een meer gemengd bostype aanwezig met soorten als zomereik, Amerikaanse eik, ruwe berk en lijsterbes. In deze vakken zijn ook dode grove dennen aanwezig. In de ondergroei van deze vakken domineren braam en brede stekelvaren. De zuidwest-noordoost georiënteerde Stokvenweg is de grootste weg die het vanggebied doorkruist. Langs deze weg staan grote Amerikaanse eiken.

Zoekgebied

In de tabel zijn alle soorten opgenomen uit een gebied met een straal van 150 m rondom het ven, in zuidoostelijke richting is een groter gebied aangehouden (550 m) vanwege de geplande kap in het vanggebied. Alle geplande werkzaamheden aan de Hazeputten vallen binnen dit gebied.

Tabel 4.6 Resultaten bronnenonderzoek van de Hazeputten (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	X midden	Y midden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
bruine winterjuffer	163140	395900	2	0	Mogelijk	Ja
gevlekte witsnuitlibel	163140	395900	2	3	Mogelijk	Ja
glassnijder	163140	395900	3	0	Mogelijk	Ja
Klein blaasjeskruid	163289	395993	3	0	Nee	
Kleine veenbes	163324	395871	3	0	Nee	
Kleine zonnedaauw	163584	396142	4	2	Nee	
Klokjesgentiaan	163324	395871	4	2	Nee	
Lavendelhei	163559	396126	3	0	Nee	
levendbarende hagedis	163262	395806	4	2	Mogelijk	Ja
Moerashertshooi	162953	395923	3	0	Mogelijk	Ja
Moeraswolfsklauw	163542	396135	3	0	Nee	Nee
Ronde zonnedaauw	163346	395923	4	2	Ja	Ja
<i>Ronde zonnedaauw</i>	<i>163247</i>	<i>395954</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>
Kleine zonnedaauw	163313	396033	2		Nee	Nee
Speerwaterjuffer	162960	395959	1	0		
stekelbrem	163219	395954	4	0	Nee	Nee
Tengere Pantserjuffer	163592	396165	3	0	Mogelijk	Ja
venwitsnuitlibel	163140	395900	3	0	Mogelijk	Ja
vroege glazenmaker	163140	395900	3	0	Mogelijk	Ja
Witte snavelbies	163597	396160	4	0	Nee	Nee
<i>Dassenburcht</i>	<i>163775</i>	<i>395831</i>	<i>3</i>		<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Heikikker</i>					<i>Nee</i>	

Natuurbeschermingswet

Het ven de Hazenputten ligt niet binnen Natura 2000-gebied.

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

Het herstellen van de kade en plaatsing van de stuw kan leiden tot verlies van incidentele groeiplaatsen van beide soorten zonnedaauw en kleine stukjes moerassige oevers met kwetsbare plantensoorten. Er blijft voldoende biotoop over en de zijanten van de herstellende dam kunnen nieuwe groeiplaatsen opleveren voor de zonnedaauw. Mitigerende maatregelen zijn voor deze soorten niet nodig.

Het vennencomplex blijft geschikt als foerageergebied voor vleermuizen.

Met kappen van de Amerikaanse eiken met holtes langs de Stokvenweg kunnen mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen, holbewonende vogels of eekhoorn verloren gaan. Hiervoor is een mitigerende maatregel opgenomen.

Als gevolg van het vrijzetten van het vanggebied verandert de omgeving van een dassenburcht. Door de werkzaamheden en plaatselijke omwoeling komen voedingsstoffen vrij die kunnen zorgen voor dichte ondergroei en toename van beschikbaarheid van voedsel. In een gestructureerde beplanting vinden dassen zowel

beschutting als foerageermogelijkheden. Ten aanzien van dassen worden geen verbodsbepalingen overtreden indien de mitigerende maatregelen worden opgevolgd.

Als gevolg van het vrijzetten van het vanggebied verbetert het biotoop van levenbarende hagedis en heikikker.

Als gevolg van het vrijzetten van het vanggebied wordt het terrein meer open. Voorkomen moet worden dat het foerageergebied van libellen te open wordt. Dit kan door voldoende struiken (gagel, grauwe wilg) te laten staan.

De te verhogen dam heeft betekenis als leefgebied voor levenbarende hagedis. Bij het verhogen van de kade kunnen onbedoeld dieren gedood worden. De nieuwe dam vormt weer geschikt leefgebied (met verblijfplaatsen).

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

- Behoud de Amerikaanse eiken langs de Stokvenweg. Als dat niet de bedoeling is dienen ze tijdig nader te worden onderzocht op gebruik als verblijfplaats door vogels en zoogdieren.
- Voorkom verstoring van de dassenburcht als gevolg van de werkzaamheden door een ruime zone beplanting om de burcht niet te kappen.
- Controleer op jaarrond beschermde nesten voorafgaand aan de kap.
- Leg lokaal takkenrillen of stobbenwallen aan met het vrijkomende hout. Deze dienen als verblijfplaats voor heikikker en levendbarende hagedis.
- Werk buiten de periode half februari-augustus om verstoring van diverse diersoorten in hun voortplantingsperiode te voorkomen.
- Onbedoeld doden van de levendbarende hagedis wordt voorkomen door voorafgaand aan het verhogen van de dam de vegetatie af te maaien. Werk met licht maaimaterieel. Beperk het te verhogen deel van de kade tot het pad zelf (1,5-2 m).

Conclusie:

- De voorgenomen werkzaamheden zijn met inachtneming van de aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.7 Kanunnikesven (gemeente Eindhoven)

Huidige situatie

Het Kanunnikesven is een van de meest waardevolle vennen van Nederland, voornamelijk door de aanwezigheid van een drijvend hoogveen in het midden van het ven. Op het hoogveen groei(d)e een combinatie van in Nederland zeer zeldzame soorten, waaronder veenbloembies, slijkzegge en veenmosorchis. De belangrijkste soorten momenteel zijn slijkzegge en kleine veenbes. Of veenbloembies nog aanwezig is, is niet bekend, en kon niet gecontroleerd worden tijdens het veldbezoek. Aan de noordwestzijde van het ven is een brede gordel waterdrieblad aanwezig.

Rond het ven groeit een door grove den gedomineerd bos, met daarin zomereik, ruwe berk en Amerikaanse eik. Tijdens het veldbezoek vond rond het ven nabehandeling

plaats met roundup van eerder afgezette Amerikaanse vogelkers door een medewerker van het Brabants Landschap.

Om betreding en verstoring van het ven en de kwetsbare vegetatie op de oevers te voorkomen is rond het ven een takkenril geplaatst. Dit heeft echter beperkt effect, zoals bleek tijdens het veldbezoek. Een hondenuitlaatservice (ongeveer 20 honden) werd uitgelaten langs de zuidoostoever, waarbij veel honden het ven ingingen. Langs de zuid-, oost- en noordoever zijn de resultaten van regelmatige betreding door honden zichtbaar in de vorm van vegetatieloos spoor en vertrapte planten.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft het vrijzetten van de oevers over een breedte van 30 meter. Ingrenen aan oeverzone en water vinden niet plaats. Daarnaast is het de bedoeling enkele putjes te maken op het hoogveeneiland. Relevante soorten zijn soorten van ven en bos.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.7 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van het Kannunikesven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten) Het gaat hierbij om soorten die buiten het ven, op de oever voorkomen. De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
alpenwatersalamander	163363	380635		2	Mogelijk	Ja
bruine winterjuffer	163360	380600	2	0	Mogelijk	Ja
bruine winterjuffer	163560	380500	2	0	Mogelijk	Ja
draadzegge	163353	380603	3	0	Mogelijk	Ja
<i>eeekhoorn</i>					<i>nee</i>	
gevlekte witsnuitlibel	163314	380578	2	3	Mogelijk	Ja
glassnijder	163360	380600	3	0	Mogelijk	Ja
heikikker	163353	380603	3	3	Mogelijk	Ja
kleine veenbes	163380	380579	3	0	Mogelijk	Ja
kleine zonnedaauw	163360	380600	4	2	Mogelijk	Ja
poelkikker	163424	380586	3	3	Mogelijk	Ja
ronde zonnedaauw	163360	380600	4	2	Mogelijk	Ja
rugstreeppad	163560	380500	4	3	Mogelijk	Ja
tengere pantserjuffer	163560	380500	3	0	Mogelijk	Ja
veenbloembies	163360	380600	1	0	Mogelijk	Ja
venwitsnuitlibel	163360	380600	3	0	Mogelijk	Ja
vroege glazenmaker	163560	380500	3	0	Mogelijk	Ja
waterdrieblad	163360	380600	4	2	Mogelijk	Ja

Flora- en faunawet/ rode lijst

Het ven werd gebruikt als voortplantingswater door alpenwatersalamander en heikikker (Brandjes & Hille Ris Lambers, 2004). Aangenomen wordt dat deze soorten nog voorkomen; er is nog geschikt habitat aanwezig. Het vrijzetten van de oever heeft

een positief effect op de kwaliteit van het voortplantingswater door vergroten van de instraling (zon) en vermindering van inval van eutrofiërend bladmateriaal. De genoemde soorten verblijven in de nazomer en winter op land, meestal in de directe omgeving van het voortplantingswater. De heikikker geeft de voorkeur aan open, grazige of kruidenrijke vegetaties, zoals aanwezig op het eiland. Het verwijderen van bos is derhalve gunstig voor deze soort. De alpenwatersalamander verblijft voornamelijk in bos; hiervan is in de omgeving voldoende aanwezig.

In de bomen binnen de 30 meter zone zijn geen nesten jaarrond beschermde vogels vastgesteld. Ook de eekhoorn komt voor in het gebied, van deze soort zijn evenmin nesten waargenomen.

Gebruik van de bomen als verblijfplaats door vleermuizen is gelet op de beperkte omvang en het ontbreken van geschikte holten uit te sluiten. Het ven en de bosrand hebben mogelijk functie als foerageergebied voor soorten als watervleermuis, gewone grootoorvleermuis, gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

In het ven is vis aanwezig. Dit heeft een beperkend effect op gebruik van het ven als voortplantingswater door amfibieën en libellen. Het gebruik als zwemwater door honden is ongunstig voor de ontwikkeling van oevervegetaties.

Omdat er geen ingrepen zijn voorzien aan water en oevers, treden geen negatieve effecten op beschermde libellen/libellen van de Rode lijst.

De takkenril rond het ven werkt onvoldoende om honden buiten het ven te houden. Gelet op het bijzondere karakter van dit ven wordt aanbevolen aanvullende maatregelen te treffen. Het plaatsen van informatiepanelen kan daar aan bijdragen. Daarnaast kan overwogen worden om het bestaande pad langs de oostoever verder oostelijk te verplaatsen, zodat honden minder snel vanaf het pad het ven in rennen.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Controleer de beplanting voorafgaand aan de kap op het voorkomen van jaarrond beschermde vogelsoorten en kap buiten de periode half februari-augustus.
- Houd rekening met de aanwezigheid van de alpenwatersalamander en de heikikker. Deze soorten overwinteren op het land, onder boomstammen en in holletjes. Voer de werkzaamheden uit in de periode 15 augustus – 1 november. Voorkom verstoring van de bodem (specifiek strooisel) en (oud) liggend hout en boomstammen.

- Laat ecologische begeleiding plaatsvinden tijdens de werkzaamheden. Het maken van putjes op het eiland kan alleen in overleg en onder begeleiding van een vegetatiedeskundige om kwetsbare situaties te ontzien en de meest kansrijke situaties te kiezen.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van de mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.8 Karperven (gemeente Eindhoven)

Huidige situatie

Het Karperven ligt ten zuidwesten van het Kannunikesven en Rietven. Het ven is door naaldbos (grove den) omgeven, de belangrijkste boomvormers zijn zomereik en ruwe berk. Aan de oostzijde staan op een stuifduintje enkele fraaigevormde grove dennen. In de ondergroei staat her en der vuilboom, blauwe bosbes en wilde lijsterbes, langs de oever groeit grauwe wilg. Langs de westzijde ligt een greppel. Het is niet duidelijk of deze greppel van oorsprong een water aan- of afvoerende functie heeft gehad.

De oevervegetatie is goed ontwikkeld, met dominantie van zeggen (snavelzegge) en lokaal mattenbies. Daartussen groeien soorten als veenmossen en gewone waternavel. Drijvend fonteinkruid komt lokaal algemeen voor.

In vergelijking met Kannunikesven en Rietven komt het Karperven minder verstoord over. Op een drietal locaties wijzen kale oever en het ontbreken van water- en oeverplanten op betreding door honden. Betreding door honden werd tijdens het veldbezoek ook vastgesteld. Er is sprake van een zeer hoge dichtheid vissen (hondsviis, een exoot), zo bleek tijdens het veldbezoek.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft het vrijzetten van de oevers over een breedte van 30 meter. Ingrepen aan oever- en moeraszone en water vinden niet plaats. Relevante soorten zijn soorten van bos.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.8 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van het Karperven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten) Het gaat hierbij om soorten die buiten het ven, op de oever voorkomen.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
alpenwatersalamander					Mogelijk	Ja
bruine winterjuffer	163160	379820	2	0	Nee	Ja
heikikker	163160	379820	3	3	Mogelijk	Ja
Moerashertshooi	163163	379828	3	0	Mogelijk	Ja
tengere pantserjuffer	163160	379820	3	0	Nee	
Wateraardbei	163163	379828	4	0	Nee	

Flora- en faunawet/ Rode lijst

Van het ven is het gebruik als voortplantingswater door alpenwatersalamander en heikikker bekend (Brandjes & Hille Ris Lambers, 2004). Het is aannemelijk dat beide soorten nog voorkomen omdat het habitat nog geschikt is. Voortplanting kan ondanks de hoge dichtheid aan vis op visluwe plekken (tussen waterplanten en oevervegetatie) succesvol zijn. Het vrijzetten van de oever heeft een positief effect op de kwaliteit van het voortplantingswater door vergroten van de instraling (zon) en vermindering van inval van eutrofiërend bladmateriaal. De genoemde soorten verblijven in de nazomer en winter op land, meestal in de directe omgeving van het voortplantingswater. De heikikker geeft daarbij de voorkeur aan open, grazige of kruidenrijke vegetaties, zoals aanwezig op het heideterrein ten oosten van het Karperven. Het verwijderen van bos is derhalve gunstig voor deze soort. De alpenwatersalamander verblijft voornamelijk in bos; hiervan is in de omgeving voldoende aanwezig.

Gebruik van de bomen als verblijfplaats door vleermuizen is gelet op de beperkte omvang en het ontbreken van geschikte holten uit te sluiten. Het ven en de bosrand hebben mogelijk functie als foerageergebied voor soorten als gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

In het ven is vis aanwezig. Dit heeft een beperkend effect op gebruik van het ven als voortplantingswater door amfibieën en libellen. Het gebruik als zwemwater door honden is evenmin gunstig voor de ontwikkeling van oevervegetaties. Effecten op libellen treden niet op als gevolg van de herstelmaatregelen.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Controleer de beplanting voorafgaand aan de kap op het voorkomen van jaarrond beschermde vogelsoorten en kap buiten de periode half februari-augustus.
- Voer de werkzaamheden uit in de periode 15 augustus – 1 november. Voorkom verstoring van de bodem (specifiek strooisel) en (oud) liggend hout en

boomstammen om effecten op overwinterende heikikkers en alpenwatersalamanders te voorkomen.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van de mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.9 Leemputten (Udenhout, gemeente Haaren)

Huidige situatie

De leemputten die in het kader van dit onderzoek bezocht zijn liggen allen ten noorden van de Harense Baan. Schuin op de Harense Baan liggen een aantal oude dammen, die de begrenzing vormen tussen de verschillende leemputten. Deze dammen hebben een opening ter hoogte van de Harense Baan. Hierdoor zijn de verschillende leemputten (waarschijnlijk oorspronkelijk 5 stuks) met elkaar verbonden. De dammen zijn ongeveer 6 meter breed, maar lokaal zijn ook veel bredere stukken te vinden.

De Harense Baan steekt meer dan twee meter boven het wateroppervlak van de Leemputten. Er is een dubbele bomenrij aanwezig langs beide zijden van de Harense Baan. De binnenste bestaat uit grote beuken, de buitenste uit zomereiken. Langs de rand van het water is een zone met kleine bomen (eik, lijsterbes, zwarte els, ruwe berk) en struiken (met name grauwe wilg) aanwezig. Het ven heeft ter hoogte van de Harense Baan bijna loodrechte oevers die variëren in hoogte tussen de 50 cm en 200 cm.

Op diverse locaties zorgen gaten in de oeverbeplanting voor doorkijkjes op de leemputten.

De scheidsdammen zijn aan de waterzijde begroeid met een zoom van met name grauwe wilg. Op de dammen groeit met name berk en els, lokaal ratelpopulier en op de bredere delen ook zomereik.

De leemputten zelf zijn diep en bevatten vis (onder andere grote karper). Op de weinige ondiepere stukken zijn waterlelie, sterrenkroos, fijnbladige fonteinkruiden of riet, lisdodde en enkele moerasplanten aanwezig. Aan de noordzijde van de meest noordwestelijke leemkuil is een wat uitgebreidere helofytenvegetatie aanwezig.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft wegvangen vis, het terugdringen van bosopslag, dempen van twee doorgangen tussen dammen en de Harense Baan en het verwijderen van bagger uit de meeste leemputten. De bagger wordt verwerkt in het meest noordwestelijke deel van de meest westelijke leemkuil. Relevante soortgroepen zijn daarom soorten van ven, pioniersvegetaties met snavelbies, (vochtige) heide en bos.

Te verwachten effecten

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.9 Resultaten bronnenonderzoek van de Leemputten (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	X midden	Y midden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
boomkikker	140830	402040	2	3	Nee	
buizerd	140830	402040		4	Mogelijk	Ja
drijvende waterweegbree	140830	402040	3	3	Nee	
glassnijder	140830	402040	3	0	Nee	
havik	140830	402040		4	Mogelijk	Ja
IJsvogel	140830	402040		4	Mogelijk	Ja
kamsalamander	140830	402040	3	3	Nee	
kruipbrem	141264	402531	3	0	Nee	
oeverzwaluw	140830	402040		4	Mogelijk	Ja
ondergedoken moerasscherm	140366	401309	3	0	nee	
ransuil	140830	402040	3	4	Mogelijk	Ja
sperwer	140830	402040		4	Mogelijk	Ja
Stekelbrem	140338	401252	4	0	nee	
tengere pantserjuffer	140830	402040	3	0	nee	

Natuurbeschermingswet

De Leemputten liggen binnen Natura 2000-gebied Loonse en Drunense Duinen, De Brand & Leemputten. Het volgende habitatype en habitatrichtlijnsoort zijn relevant:

H3130 zwakgebufferde vennen
Soorten kamsalamander

De kamsalamander is waargenomen in leemputten ten noorden van de in deze opdracht onderzochte leemputten. De leemputten uit dit onderzoek zijn allen zeer groot en diep en bevatten grote vis. Daarmee zijn ze ongeschikt voor kamsalamander. De onderzochte leemputten gelden als het habitatype 'zwakgebufferde vennen'. Kenmerkende vegetatie die doorgaans in zwakgebufferde vennen te vinden is, ontbreekt. Dit is te wijten aan de te grote hoeveelheid meststoffen in het systeem (Royal Haskoning, 2009). Met het verwijderen van de bagger kan het habitatype zwakgebufferde vennen tot ontwikkeling komen.

Flora- en faunawet & Rode lijst

In de berm van de Harensse Baan groeien enkele tientallen exemplaren van de Tabel 1 soort brede wespenorchis. De groeiplaatsen worden niet aangetast als gevolg van de werkzaamheden. Mitigerende maatregelen zijn niet nodig.

De groeiplaats van de drijvende waterweegbree is verdwenen (bron: maatregelensheets). De van historische waarnemingen bekende ondergedoken moerasscherm en stekelbrem hebben hun groeiplaats in andere delen van de Leemputten Udenhout.

In of rond de leemputten zijn geen andere beschermde of bedreigde plantensoorten waargenomen.

Tijdens het veldbezoek viel de enorme diversiteit aan paddenstoelensorten op. De soorten zijn niet op naam gebracht, maar naar verwachting zijn diverse Rode lijstsoorten aanwezig. De steile, leemrijke oevers en smalle dammen zonder veel bladstrooisel vormen een zeer geschikt en zeldzaam biotoop voor paddenstoelsoorten. Het verbinden van de Harens Baan met twee van de dammen kan leiden tot toename van betreding door mensen en honden. Het kan niet worden uitgesloten dat betreding en hondenpoep een negatief effect hebben op de paddenstoelendiversiteit.

Op grond van het aanwezige habitat en de bekende verspreiding kan de aanwezigheid van beschermde vissoorten worden uitgesloten.

De relatief grootschalige, diepe leemputten bevatten (grote) vis en zijn momenteel ongeschikt als voortplantingswater voor kwetsbare amfibiesoorten als kamsalamander en boomkikker. Door het verwijderen van vis en de verondieping kan de meest westelijke leemput geschikt worden voor deze soorten als voortplantingswater. De bosschages aan de noordwestrand van de leemputten sluiten aan op een terreindeel met kleinere poelen die geschikt zijn voor kamsalamander en boomkikker. Het weghalen van opslag zorgt hier voor een toename van bezonning die gunstig is voor amfibieën. Mitigerende maatregelen voor amfibieën zijn niet nodig.

De leemputten vormen een geschikt foerageerbiotoop voor vleermuissoorten als watervleermuis, grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis. De ingreep heeft geen negatief effect op foerageerhabitat voor vleermuizen.

Er zijn geen bomen met holtes aanwezig. Verblijfplaatsen van holtebewonende zoogdieren of vogels kunnen worden uitgesloten.

Aan de noordrand van de leemputten zijn hoger opgaande beplantingen aanwezig die potentieel geschikt zijn voor een nest van roofvogels als havik, buizerd en ransuil. Deze beplanting wordt intact gelaten. Hoewel er tijdens het veldbezoek geen nest is waargenomen, kan een sperwernest in de lagere beplanting langs de randen van de leemputten en op de dammen niet worden uitgesloten. Hiervoor is een mitigerende maatregel opgenomen.

De nesten van de uit het literatuuronderzoek bekende oeverwaluw en ijsvogel bevinden zich waarschijnlijk in de ten zuiden het plangebied gelegen meest recent gegraven leemkuil. De steile oevers van de Harens Baan zijn potentieel geschikt als locatie voor een nest voor ijsvogel. Kap van opslag langs de venoeveren heeft geen negatief effect op oeverwaluw en ijsvogel. Voor ijsvogel zouden voldoende uitkijkposten moeten blijven bestaan. Hiervoor is een mitigerende maatregel opgenomen. Betreding van de dammen kan een verstrend effect hebben op broedende- en rustende vogels op en rond de leemputten.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten

- Voorkom dat betreding van de dammen mogelijk wordt na van het verbinden van de Harense Baan met twee dammen. Betreding kan leiden tot verstoring van de rust voor vogels en voor negatieve effecten op de paddenstoelen diversiteit.
- Voer de werkzaamheden uit buiten de periode februari-augustus om verstoring van broedvogels te voorkomen.
- Behoud enkele bomen die uitsteken over het water als uitkijkpost voor de ijsvogel.

Natuurbeschermingswet

- De maatregelen hebben een positief effect hebben op vegetaties van zwakgebufferde vennen.

Conclusie

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.10 Maasven (gemeente Heeze-Leende)

Huidige situatie

Het Maasven is een laagte langs de Witte Loop op de Strabrechtse Heide. In de huidige situatie bestaat het Maasven uit een struweel van grauwe wilg (noordelijk gedeelte) en een grazige vegetatie (zuidelijk gedeelte) of vochtige tot natte grond. Het grazige gedeelte wordt gedomineerd door hennegras en pitrus met in de ondergroei ondermeer puntmos *spec.*, moerasbasterdwederik (Rode lijst) en gewone waternavel. Rondom groeit veel wilde gagel. Net als het Grafven is het Maasven vervuild geraakt door aanvoer van slib in de Witte Loop, hetgeen het eutrofe karakter van het Maasven verklaart. Naast soorten die wijzen op eutrofe omstandigheden (kroossoorten) groeien hier onder meer moerashertshooi, pilvaren en duizendknoopfonteinkruid. Dit zijn alle typische (niet beschermde) soorten van beekjes, plassen en vennen.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep omvat het afgraven van de bovenste grondlaag (maximaal 15 cm) van het gehele ven. Een deel van het wilgenbos wordt afgezet. Relevante soorten zijn soorten van ven en bos.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.10 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van het Maasven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
Drijvende waterweegbree	170725	378439	3	3	Mogelijk	Ja
Drijvende waterweegbree	170759	378516	3	3	Mogelijk	Ja
<i>Hazelworm</i>	<i>mogelijk</i>		0	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Heikikker</i>	<i>170770</i>	<i>378620</i>	3	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
jeneverbes	170770	378620	4	2	Mogelijk	Ja
<i>Gagel</i>	<i>170770</i>	<i>378620</i>	4	2	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Gentiaanblauwtje</i>	<i>mogelijk</i>		2	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Klein glidkruid	170801	378598	2	0	Mogelijk	Ja
Klokjesgentiaan	170788	378679	4	2	Mogelijk	Ja
<i>Levendbarende hagedis</i>	<i>mogelijk</i>		0	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Moerassprinkhaan</i>	<i>mogelijk</i>		3	0	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Moerashertshooi	170801	378598	3	0	Mogelijk	Ja
<i>Poelkikker</i>	<i>mogelijk</i>			3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Rugstreeppad</i>	<i>mogelijk</i>			3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Vlottende bies</i>	<i>170770</i>	<i>378620</i>		0	<i>geen</i>	
Witte snavelbies	170756	378421	4	0	Mogelijk	Ja
Witte waterranonkel	170725	378439	2	0	Mogelijk	Ja

Tijdens het veldbezoek zijn op de locatie twee beschermde soorten vastgesteld: wilde gagel en heikikker (2 ex.). Wilde gagel komt talrijk voor in het middengedeelte van het ven en langs de randen. Vanwege de aanwezigheid van geschikte vochtige dichte vegetatie is het voorkomen van een relatief hoge aantallen aantal heikikkers in dit landhabitat zeer aannemelijk.

Het Maasven en omgeving zal na de ingreep vernatten, waardoor een moerassige situatie ontstaat die plaatselijk voortplantingshabitat aan heikikker zal bieden en ook geschikt is als landbiotoop. De ingreep zelf kan effect hebben op de lokale populatie doordat tijdens graafwerkzaamheden vaste verblijfplaatsen verdwijnen. Doordat de werkzaamheden in twee delen worden uitgevoerd, blijven voldoende verblijfplaatsen beschikbaar.

Daarnaast is het voorkomen mogelijk van de beschermde soorten klokjesgentiaan, kleine zonnedaauw, drijvende waterweegbree, rugstreeppad, poelkikker, levendbarende hagedis en hazelworm. Aanwezigheid van deze soorten is niet vastgesteld, maar is op grond van de aanwezige biotopen aannemelijk. Voor deze soorten is een mitigerende maatregel opgenomen. Voor de groeiplaats van klokjesgentiaan is een mitigerende maatregel (markeren en ontzien) opgenomen omdat dit de waardplant van het gentiaanblauwtje kan zijn.

Voor de overige soorten voldoet het faseren van de werkzaamheden. Dit is gunstig voor amfibieën, reptielen, planten en insecten. In overleg met de terreinbeheerder dient de fasering nader vorm te krijgen.

Het plaggen van het ven leidt tot het aantasten van groeiplaatsen van de wilde gagel. Als mitigerende maatregel is opgenomen een deel van deze planten te behouden. Het verwijderen van <75% van de struiken zorgt ervoor, dat de soort zich goed kan herstellen. Na afronding van de herstelmaatregel zijn de oevers van het Maasven opnieuw geschikt voor deze soort en kan de plant zich weer uitbreiden.

Jaarrond beschermde soorten en vleermuizen komen niet voor in het wilgenbos. Verblijfplaatsen van deze soorten kunnen uitgesloten worden omdat de beplanting hiervoor (de komende jaren) nog ongeschikt is.

Natuurbeschermingswet

Het Maasven ligt binnen Natura 2000-gebied Strabrechtse Heide en Beuven. Voor het Maasven is het volgende habitatype relevant:

H3130 zwakgebufferde vennen

De maatregel is gericht op verbetering van het habitatype door het afvoeren van de toplaag. Hierdoor ontstaat een vochtigere en minder voedselrijke situatie met betere ontwikkelmogelijkheden voor het gewenste habitatype. Een negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling (behoud oppervlakte en verbetering van kwaliteit) van dit habitatype kan worden uitgesloten, aangezien het momenteel niet aanwezig is. Evenmin is sprake van aanwezigheid van een ander beschermd habitatype.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Faseer de werkzaamheden in twee delen over een termijn van 5-10 jaar. Door de fasering blijft voldoende geschikt leefgebied over van de strikt beschermde soorten. Het geeft de vegetaties van de locatie waar werkzaamheden zijn uitgevoerd gelegenheid zich te ontwikkelen en weer geschikt habitat te bieden aan de strikt beschermde soorten. De fasering dient in overleg met de beheerder vorm te krijgen.
- Markeer de groeiplaatsen van planten en vegetaties (onder andere klokjesgentiaan, drijvende waterweegbree) (steeds) voorafgaand aan de uitvoering.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.11 Middelste Kolkven (gemeente Oisterwijk)

Huidige situatie

De drie kolkvennen staan door middel van sloten met elkaar in verbinding en liggen in een moerassige laagte. Het Middelste Kolkven is het kleinste van de kolkvennen. De oeverzone is begroeid met kleinere wilgsoorten en gagel. Vanuit het zuidwesten zorgt een sloot in het bos voor verbinding uit het Achterste Kolkven. Aan de noordwestkant is een tweede verbinding aanwezig richting het Groot Kolkven. In deze verbinding is een metalen rooster geplaatst. Rond deze locaties is moerasbos aanwezig. Langs enkele delen van het ven ontbreekt een echte moerasboszone en is een grove dennenbos met een pijpenstrootjesondergroei aanwezig.

In het ven zelf is geen vegetatie waargenomen.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft verwijderen bagger uit ven, vrijzetten van de oevers en aanpassen waterhuishouding in project NNP. Relevant zijn soorten van vennen en beplanting.

Te verwachten effecten

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.11 Resultaten bronnenonderzoek van het Middelste Kolkven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten).

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
Wateraardbei	142423	396218	4	0	Nee	
wilde gagel	142400	396160	4	2	Mogelijk	Ja

Natuurbeschermingswet

Het Middelste Kolkven ligt binnen Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen. De habitattypenkaart uit het beheerplan Natura 2000 Kampina en Oisterwijkse vennen (Provincie Noord-Brabant, 2009 *concept*) duidt het Middelste Kolkven niet aan als een habitatype, evenmin als omliggende vegetaties. Derhalve zijn habitattypen van Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen niet van belang.

Van de bij het Natura 2000-gebied horende habitatrichtlijnsoorten (drijvende waterweegbree, kamsalamander, gestreepte waterroofkever, kleine modderkruiper) kan alleen het voorkomen van kleine modderkruiper in het ven niet uitgesloten worden. In het beheerplan is voor kleine modderkruipers in beken een instandhoudingsdoel geformuleerd. Voor de andere soorten zorgen eutrofiëring en de aanwezigheid van vis er voor dat er geen geschikt habitat aanwezig is.

Voor de bij het Natura 2000-gebied horende broedvogel dodaars vormt het Middelste Kolkven een geschikt biotoop. Voor roodborsttapuit ontbreekt geschikt, open biotoop. Taigarietgans maakt geen gebruik van dit deel van het gebied.

Flora- en faunawet & Rode lijst

In de zone van 30 meter rond het ven die wordt vrijgezet zijn exemplaren van wilde gagel aanwezig. Bij het vrijzetten van de oever kunnen deze beschadigd worden. Door het vrijzetten ontstaan weer nieuwe potentiële groeiplaatsen. Voor wilde gagel is een mitigerende maatregel opgenomen.

Net als in het Achterste Kolkven waarmee het Middelste Kolven in verbinding staat, kan het voorkomen van de kleine modderkruiper niet worden uitgesloten. Aanbevolen wordt het Middelste Kolkven af te vissen omdat het afvissen van het Achterste Kolkven weinig zin heeft. Ook dient te worden nagegaan of de twee genoemde vennen zijn afgesloten van het visrijke Groot Kolkven. Indien het Middelste Kolkven niet wordt afgevist, wordt aanbevolen dit ven ook af te sluiten van het Achterste Kolkven. Het baggeren zal een tijdelijk en beperkt negatief effect op kleine modderkruiper hebben. Als mitigerende maatregel dient buiten de voortplantingsperiode van de kleine modderkruiper gewerkt te worden.

De aanwezige bomen zijn relatief dun en bevatten geen holtes die geschikt zijn voor holtebewonende zoogdieren en vogels. Het voorkomen van vleermuizen wordt uitgesloten. Mitigerende maatregelen zijn niet nodig.

Het voorkomen van jaarrond beschermde nesten is ten tijde van het veldbezoek uitgesloten. Aangezien de kapwerkzaamheden over circa een jaar worden uitgevoerd en zich in de tussentijd soorten kunnen vestigen, is hiervoor wel een mitigerende maatregel opgenomen.

Het vrijzetten van het ven heeft een positief effect op de geschiktheid van het ven als foerageergebied voor vleermuizen, omdat de randlengte toeneemt en de afwisseling in lagere en hogere vegetatie toeneemt.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Spaar een deel van de groeiplaatsen van gagel. Markeer deze locaties duidelijk op een veldkaart en in het veld.
- Stel voorafgaand aan de kap vast of er jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in de beplanting. Indien aanwezig, dienen deze gespaard te worden.
- Voer de werkzaamheden uit buiten de periode half februari-augustus om verstoring van broedende vogels te voorkomen.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.12 Pastoorsweijer (gemeente Bergeijk)

Huidige situatie

De Pastoorsweijer betreft een complex voormalige van visvijvers in het gebied de Maaij in de gemeente Bergeijk. Het natuurgebied de Maaij is in beheer bij Natuurmonumenten en omvat naast de Pastoorsweijer diverse boscomplexen, moerassen, rietvelden en de Liskes, eveneens voormalige visvijvers. Het gebruik van deze visvijvers voor de kweek van vis en waterlelies is halverwege de vorige eeuw gestaakt. Het gebied wordt van water voorzien door de Beekloop, een voormalig heidebeekje, die in het gebied is gestuwd. De beekloop is een snelstromende laaglandbeek, die deels wordt gevoegd met kalkrijk water uit het Kempens kanaal.

De vijvers van de Pastoorsweijer worden omzoomd door rietkragen en loofbos. De vijvers worden gevoed middels een aanvoerslootje vanuit de Beekloop. Middels dijkjes zijn de vijvers gecompartmenteerd. Als gevolg van de vroege droogte in het voorjaar zijn de vijvers in 2011 deels droog komen te staan, evenals de aanvoersloot. Om sterfte te voorkomen zijn vissen afgevangen en elders uitgezet. Daarbij zijn geen beschermde soorten vissen vastgesteld (pers. med. M. Hendrix, Natuurmonumenten).

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep is nog niet nader bekend. Deze bestaat mogelijk uit het verwijderen van vegetatie op de dijkjes tussen de vijvers en het baggeren van de vijvers. Relevante soorten zijn soorten van bos en ven.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.12 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van de Pastoorsweijer (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode_Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
bosbeekjuffer	155270	366880	2	0	mogelijk	ja
bruine korenbout	155270	366880	3	0	mogelijk	ja
<i>eekhoorn</i>					<i>nee</i>	
IJsvogel	155270	366880		4	nee	
Sperwer	155049	366638		4	mogelijk	ja

Door de dichte begroeiing rondom de vijvers en de slechte toegankelijkheid kon het gebied slechts globaal geïnspecteerd worden. Beschermde soorten planten (Tabel 2 en 3) komen rond de vijvers niet voor. Daarvoor is de situatie te voedselrijk cq. is teveel bagger aanwezig. Soorten van Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet zijn niet waargenomen. Het habitat is geschikt voor de eekhoorn. Die soort komt voor in de bossen rond de Pastoorsweijer. Nesten van de eekhoorn zijn echter niet waargenomen in bomen op de dijkjes en rond de vijvers.

De volgende vogels met jaarrond beschermde nesten kunnen als broedvogel rond de Pastoorsweijer voorkomen: boomvalk, sperwer, buizerd, havik en ransuil. Dit zijn soorten die horsten maken of gebruik maken van oude nesten van andere vogels (bijvoorbeeld kraaiachtigen). Horsten en grote boomnesten zijn niet waargenomen, maar door de slechte toegankelijkheid en de lastige controle van bomen in blad kunnen nesten zijn gemist. De rietkragen rond de vijvers zijn van belang als broedbiotoop voor ondermeer roerdomp en wouwaap. Maatregelen die plaatsvinden buiten het broedseizoen hebben geen effect op deze soorten.

Een eventuele broedplaats van ijsvogel ondervindt geen effect van herstelmaatregelen omdat geen vergraving van de oever plaatsvindt en de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden. .

In bomen kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, waaronder van watervleermuis, franjestaart, rosse vleermuis en gewone grootoorvleermuis. De begroeiing rond de vijvers en de vijvers zelf kunnen een functie hebben als foerageergebied voor deze en andere soorten, waaronder gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Ervan uitgaande dat van kap van dikke bomen geen sprake is, zijn effecten op vleermuizen uit te sluiten.

In en rond de Pastoorsweijer zijn diverse soorten van de Rode lijst waargenomen, waaronder de libellen bosbeekjuffer en bruine korenbout (bron: www.waarneming.nl). De bosbeekjuffer plant zich voort in de Beekloop. Het is aannemelijk dat de bruine korenbout zich voortplant in de Pastoorsweijer vanwege de waarneming van een vijftiental mannetjes nabij het ven.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

De maatregelen leiden tot biotoopverbetering voor beschermde en bedreigde soorten en zijn daarmee in beginsel positief. Maatregelen zijn noodzakelijk om te voorkomen dat de vijvers dichtgroeien en hun natuurwaarden verliezen door baggeraanwas. Bij de werkzaamheden dient echter rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten. De volgende maatregelen dienen daarom toegepast te worden.

- Controleer te kappen bomen voorafgaand aan de kap op gebruik als voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats door uilen, roofvogels, vleermuizen en eekhoorns. Spaar deze bomen. Indien kap noodzakelijk is voor het wetslagen van de maatregelen, dient dit plaats te vinden nadat vogels het broedseizoen hebben afgesloten (na augustus of eekhoorns het nest hebben verlaten). Voor deze soorten geldt dat voldoende geschikte bomen in de omgeving resterend. Kap geen bomen die in gebruik zijn bij vleermuizen, tenzij de functie beperkt is (verblijfplaats enkele dieren, geen kraamverblijf). In dat geval dient een vleermuisdeskundige bij de werkzaamheden te worden betrokken om passende maatregelen vast te stellen.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen (voorzover op basis van een inschatting van de te treffen maatregelen mogelijk is) niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.13 Rietven (gemeente Oisterwijk)

Huidige situatie

Het Rietven valt onder te verdelen in drie delen. Het noordelijke deel is een 'regulier' ven dat aan de noordzijde een smalle oeverzone heeft met gagelzoom. Het ven is omgeven door grove dennenbos. In het ven groeit gele plomp. Aan de oostzijde grenst de tuin van een particulier aan het ven. Het noordelijk deel van het ven wordt van het middendeel gescheiden door een dam met opening waar een bruggetje over ligt. Op de dam is opslag van bomen aanwezig.

In het middendeel van het ven ligt een kunstmatig eilandje met boomopslag en braam. In het ven waren ten tijde van het veldbezoek wilde eenden, krakeend en blauwe reiger aanwezig. Aan de noordkant liggen een aantal moerassige schiereilandjes en dammen die grenzen aan tuinen van particulieren en een wokrestaurant. De schiereilandjes worden op onregelmatige basis gemaaid. In de oever staan soorten van voedselrijke natte groeiplaatsen (riet, grote lisdodde, grote kattenstaart, melkeppe, veenmos, en grote wederik). Ten tijde van het veldbezoek was lokaal veel kroos aanwezig in het vendeel, ook een teken dat het systeem voedselrijk is. Volgens een van de bewoners zijn er vaak ganzen aanwezig in het ven, die vermoedelijk broeden in het moerasbos. Daar waar geen tuinen aan het ven liggen groeit langs de noordoever een zoom van grauwe wilg en gagel, die over gaat in grove dennenbos. Het middelste deel van het ven wordt aan de zuidzijde begrensd door moerasbos. Dit moerasbos is het derde deel van het ven. In het moerasbos, enkele meters van de open venoever loopt een smalle kade met lage bomen en struweel (eiken en berken, sommige dood). De kade bestaat uit enkele parallel lopende 'rabatten' met sloten er tussen. De kade loopt van een fijnsparrenbos aan de zuidzijde 200 meter naar het noorden toe. Daar is een onderbreking van enkele meters aanwezig, waarna de dam weer doorloopt richting het noorden. Op de kade groeit veel gagel en is een aantal grote koningsvarens aanwezig. Tussen de middelgrote eiken en berken zitten veel dode exemplaren. In het water van het moerasbosdeel zijn onder andere blaasjeskruid (*spec*) en duizendknoopfonteinkruid aanwezig. Aan de zuidkant van het moerasbos is een open gekapt gagelmoeras aanwezig. Het moerasdeel was in beperkte mate toegankelijk.

Ingreep

De ingreep betreft het verwijderen van bagger uit het ven, wegvangen van vis, vrijzetten van oevers, het aanbrengen van een scheiding tussen het ven en de te handhaven bagger, het verhogen van een kade en het daar in aanbrengen van een klepduiker. Relevante soorten zijn soorten van ven en bos.

Te verwachten effecten

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.13 Resultaten bronnenonderzoek van het Rietven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
wilde gagel	140790	397140	4	2	Ja	Ja
<i>Wilde gagel</i>	<i>Diverse locaties</i>		4	3	<i>Ja</i>	<i>Ja</i>
<i>Koningsvaren</i>	<i>Diverse exemplaren op rabat zuidzijde</i>				<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
bruine winterjuffer	140790	397140	2	0	Mogelijk	Ja
Wateraardbei	140497	396935	4	0	Mogelijk	Ja
<i>Uilenkast, mogelijk bezet</i>	<i>140842</i>	<i>397150</i>			<i>Mogelijk</i>	<i>ja</i>

Natuurbeschermingswet

Het Rietven ligt binnen Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen.

De habitattypenkaart uit het beheerplan Natura 2000 Kampina en Oisterwijkse vennen (Provincie Noord-Brabant, 2009 *concept*) duidt het Rietven niet aan als een habitatype, evenmin als omliggende vegetaties. Derhalve zijn habitattypen van Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen niet van belang.

Het ven kan door de bij het Natura 2000 gebied horende vogelsoort dodaars als leefgebied en broedlocatie gebruikt worden. Voor roodborsttapuit is de omgeving van het Rietven waarschijnlijk te bosrijk, er zijn ook geen waarnemingen van de soort bekend van het ven. Het Rietven is geen locatie waar waarnemingen van taigarietgans van bekend zijn.

Bij uitvoering van de maatregelen moet verstoring van broedsels van dodaars voorkomen worden. De uiteindelijke situatie zal wederom geschikt zijn als biotoop voor de soort.

Het Rietven biedt als geëutrofeerd ven geen geschikt habitat voor habitatrichtlijnsoort gestreepte waterroofkever. Ook voor drijvende waterweegbree zijn de huidige omstandigheden ongeschikt: pioniersituaties voor kieming in de oeverzones ontbreken, er is veel slib aanwezig en het water is geëutrofeerd.

Van kleine modderkruiper zijn geen waarnemingen bekend uit het Rietven of directe omgeving. Omdat het Rietven contact heeft/had met de nabijgelegen Terbraakloop is niet uit te sluiten dat langs die weg kleine modderkruiper in het ven heeft kunnen komen. Omdat het Rietven echter geen geschikt biotoop biedt aan de kleine modderkruiper (vanwege de aanwezigheid van een dikke sliblaag) zal het om een incidenteel dier kunnen gaan. De kleine modderkruiper prefereert een afwisseling van dunne sliblagen en vaste bodem. Het ven heeft geen belang voor de populatie.

De aanwezigheid van vis in het ven maakt het ongeschikt als voortplantingswater voor de kamsalamander.

In het beheerplan zijn instandhoudingsdoelen voor het habitat beken uitgewerkt. Vennen bieden kleine modderkruiper nauwelijks tot geen geschikt habitat. Voor bijvoorbeeld kamsalamander en gestreepte waterroofkever daarentegen ontstaat door herstel van het ven juist zeer geschikt habitat.

Flora- en faunawet & rode lijst.

Langs de oeverzones van het ven groeit op veel plaatsen gagel. In het zuidelijk deel is zelfs sprake van een gagelmoeras. Op de te verhogen kade groeit veel gagel en zijn daarnaast enkele zeer grote exemplaren koningsvarens aanwezig. De ingreep kan leiden tot beschadiging van planten en verdwijnen van groeiplaatsen van de twee soorten. Op de nieuwe kade zijn nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden. Omdat de exemplaren van koningsvaren uniek zijn wat betreft grootte en ouderdom, zijn mitigerende maatregelen opgenomen. Door het verbeteren van de waterkwaliteit en verwijderen van bagger uit het open wordt de geschiktheid van de moeraszones voor gagel en koningsvaren voor de lange termijn beter gegarandeerd, zodat de ingreep op termijn positief is voor de soorten.

De ingreep verbetert de potenties van het ven voor amfibieën doordat de waterkwaliteit verbetert en vis wordt weggevangen.

Het Rietven wordt naar alle waarschijnlijkheid gebruikt als foerageergebied door diverse vleermuissoorten uit de omgeving. De ingreep heeft naar verwachting een positief effect op de kwaliteit van het foerageergebied. Vrijzetten van de oever zorgt voor een toename aan randlengte en voor een grotere structuurafwisseling rond het ven. Het wegvangen van vis kan leiden tot een ven waarin meer mogelijkheden zijn voor insectensoorten die weer voedsel van vleermuizen vormen.

In de bomen langs de oeverzone zijn geen holtes aanwezig die als verblijfplaats van vleermuizen kunnen fungeren. Mitigerende maatregelen zijn niet nodig.

In de te kappen beplanting zijn geen nesten aangetroffen van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats. De aangetroffen uilenkast is mogelijk bezet door een bosuil of ransuil. Bij het vrijzetten van de oevers moet voorkomen worden dat de boom met de kast gekapt wordt.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Ontzie de groeiplaatsen van de koningsvarens en (deels die) van gagel. Markeer deze op veldkaart en in het veld om onbedoelde beschadiging te voorkomen.
- Controleer voorafgaand aan het kappen nogmaals op het voorkomen van nesten van jaarrond beschermde vogels. Spaar de boom met de uilenkast.
- Voer de werkzaamheden uit buiten de periode half februari-augustus. Op die manier wordt rekening gehouden met het voortplantingsseizoen van vogels.

- Indien kleine modderkruiper aanwezig blijkt tijdens de drooglegging, dienen alle exemplaren te worden overgezet naar naburige beken. Deze maatregel geeft invulling aan het zorgvuldig handelen ten aanzien van deze strikt beschermde soort.

Natuurbeschermingswet

- Er zijn geen negatieve effecten op habitattypen. Op termijn ontstaan nieuwe groeiplaatsen voor habitattypen van zwakgebufferde vennen. Effecten op (vogel)soorten kunnen voorkomen worden door buiten de broedperiode te werken.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.14 Rietven (gemeente Eindhoven)

Huidige situatie

Het Rietven is een klein, door bos omgeven ven nabij de wijk het Schuttersbosch in Eindhoven. De westelijke oever bestaat uit kaal zand als gevolg van recreatie en betreding door honden, langs de zuid- en oostelijke oever is bos (grove den, zomereik) aanwezig. Door aanwezigheid van vis en betreding door honden is het water troebel. Aan de noord- en zuidzijde zijn zones met riet aanwezig. Aan de noordzijde is een fraaie verlandingsvegetatie met snavelzegge, draadzegge en veenmos in ontwikkeling. Aan de zuidzijde groeit lokaal duizendknoopfonteinkruid, moerashertshooi en wateraardbei, in de oeverzone en onderwater groeit knolrus. Rond het ven is gemengd bos aanwezig met grove den, zomereik en ruwe berk. In de kruidlaag groeit onder andere vuilboom en wilde lijsterbes met pijpestrootje in de ondergroei.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft het vrijzetten van de oevers over een breedte van 30 meter. Ingrepen aan oeverzone en water vinden niet plaats. Relevante soorten zijn soorten van bos.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.14 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van het Rietven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk
alpenwatersalamander	163560	380500	0	2	Mogelijk	Ja
<i>eeekhoorn</i>	163560	380500	0	2	nee	
heikikker	163560	380500	0	3	Mogelijk	Ja
rugstreeppad	163560	380500	4	3	Mogelijk	Ja
poelkikker	163424	380586	3	3	Mogelijk	Ja
bruine winterjuffer	163360	380600	2	0	nee	
tengere pantserjuffer	163560	380500	3	0	nee	
vroege glazenmaker	163560	380500	3	0	nee	

Het ven werd gebruikt als voortplantingswater door rugstreeppad, alpenwatersalamander en heikikker (Brandjes & Hille Ris Lambers, 2004). Poelkikker is bekend uit het bronnenonderzoek. Het is aannemelijk dat deze soorten nog voorkomen omdat het biotoop nog geschikt is. Tussen watervegetatie in visluwe delen kan succesvol voortplanting plaatsvinden. Het vrijzetten van de oever heeft een positief effect op de kwaliteit van het voortplantingswater door vergroten van de instraling (zon) en vermindering van inval van eutrofiërend bladmateriaal. De genoemde soorten verblijven (over het algemeen) in de nazomer en winter op land, meestal in de directe omgeving van het voortplantingswater. Rugstreeppad en heikikker geven daarbij de voorkeur aan open, grazige of kruidenrijke vegetaties. Door de kapwerkzaamheden treden geen effecten op deze soorten. Het verwijderen van bos is derhalve gunstig voor deze soorten. De alpenwatersalamander verblijft voornamelijk in bos; de dieren verblijven onder dood hout of stammen. Bos als landhabitat blijft in de omgeving voldoende aanwezig.

Tijdens het veldbezoek is een sperwer waargenomen. In de bomen binnen de 30 meter zone zijn geen nesten vastgesteld. Ook de eekhoorn komt voor in het gebied, van deze soort zijn evenmin nesten waargenomen. Voor beide soorten is een mitigerende maatregel opgenomen, vanwege de periode tussen het onderzoek en de daadwerkelijke kap.

Gebruik van de bomen als verblijfplaats door vleermuizen is gelet op omvang en het ontbreken van geschikte holten (de komende jaren) uit te sluiten. Het ven en de bosrand hebben mogelijk functie als foerageergebied voor soorten als watervleermuis, gewone grootoorvleermuis, gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Door de werkzaamheden treedt hierop geen negatief effect op, de foerageerplaatsen verschuiven hooguit. Mitigerende maatregelen voor vleermuizen zijn niet nodig.

In het ven is vis aanwezig. Dit heeft een beperkend effect op gebruik van het ven als voortplantingswater door amfibieën en libellen. Het gebruik als zwemwater door honden is ongunstig voor de ontwikkeling van oevervegetaties.

De herstelmaatregelen vinden niet plaats in het water, effecten op libellen treden niet op.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Controleer te kappen beplanting op het voorkomen van jaarrond beschermde nesten.
- Houd bij werkzaamheden in het bos rondom het Rietven rekening met de aanwezigheid van heikikker, poelkikker, rugstreeppad en alpenwatersalamander. Deze soorten overwinteren op het land, onder boomstammen en in holletjes. Voer de werkzaamheden uit in de periode 15 augustus – 1 november. Voorkom verstoring van de bodem (specifiek strooisel en (oud) liggend hout en boomstammen).

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van de mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.15 Schaapsven (gemeente Oisterwijk)

Huidige situatie

Het ven wordt omgeven door grove dennenbos. Het bos aan de noordoever is sterk gedund. Rond het gehele ven loopt een wandelpad.

Aan de westzijde van het Schaapsven ligt een gagelmoerasje dat over loopt in een bijzonder kraggevegetatie die ver het ven in steekt. Op de kragge groeien onder andere snavelzegge, grote lisdodde, veenmos, draadzegge en wateraardbei. Er groeien grauwe wilg, gagel en kleine exemplaren van zachte berk op de kragge. Langs de noordrand van het ven zijn kleinere kragges aanwezig. Op enkele locaties na is langs de gehele rand van het ven een (verlandings)zone met waterdrieblad aanwezig. In de oostpunt is een recreatiestrandje aanwezig waar honden het water in kunnen.

Het Schaapsven heeft nauwelijks ondiepe oeverzones en gaat al snel over in dieper water. Tussen de oever en de kragges aan de noordkant is klein blaasjeskruid aanwezig. In het ven groeit gele plomp. In het ven is vis aanwezig.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft het vrijzetten van de oevers ter hoogte van het schiereiland, het wegvangen van vis en het handmatig aanbrengen van veenputjes. Relevante soorten zijn soorten van ven en bos.

Te verwachten effecten

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.15 Resultaten bronnenonderzoek van het Schaapsven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
glassnijder	139250	396760	3	0	nee	
waterdrieblad	139250	396760	4	2	nee	
wilde gagel	139221	396710	4	2	mogelijk	ja
<i>Wilde gagel</i>	<i>Schiereiland</i>		4	2	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>

Natuurbeschermingswet

Het Schaapsven ligt binnen Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen en valt onder het type:

H3110 zeer zwak gebufferde vennen

Andere habitattypen van Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen zijn niet van belang.

Het Schaapsven biedt geen geschikt habitat voor habitatrictlijnsoorten drijvende waterweegbree, kamsalamander, gestreepte waterroofkever en kleine modderkruiper. Het ven is zuur, geëutrofeerd, slibrijk en heeft geen verbinding met beken. Het voorkomen van bovengenoemde soorten kan worden uitgesloten.

Het Schaapsven is als gevolg van het recreatiepad ongeschikt als broedplaats voor dodaars. Voor roodborsttapuit is de bosrijke omgeving van het Schaapsven ongeschikt habitat. Het Schaapsven is niet een van de locaties waar taigarietgans zich ophoudt in het Natura-2000 gebied.

Flora- en faunawet & Rode lijst

Het vrijzetten van oevers ter hoogte van het schiereiland heeft geen negatieve effecten op beschermde soorten. Er staan ter plaatse geen beschermde plantensoorten en de bomen hebben geen holtes die door holbewonende zoogdieren of vogels gebruikt kunnen worden.

Er zijn geen nesten van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig. Het pad om het ven heen zorgt voor teveel verstoring voor roofvogels die in dergelijke grove dennen hun nest zouden kunnen hebben. Mitigerende maatregelen (controle op nesten voorafgaand aan de kap) zijn niet nodig.

Negatieve effecten op het foerageergebied van libellen en vleermuizen zijn uit te sluiten. Er blijven namelijk voldoende jachtplakken bestaan en de randlengte neemt toe. Voor libellen is gunstig dat vissen worden afgevangen; de predatie op hun larven neemt sterk af.

Bij het aanleggen van veenputjes kunnen exemplaren van gagel en groeiplaatsen van waterdrieblad en/of wateraardbei en andere zeldzame soorten worden aangetast. Er blijven echter groeiplaatsen over van waaruit de soorten zich opnieuw kunnen verbreiden. Bovendien zorgt de aanleg van veenputjes voor nieuwe groeiplaatsen en

is het effect positief. Het wegvangen van vis heeft een positief effect op de algehele kwaliteit van het ven.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Markeer en ontzie groeiplaatsen van wilde gagel dienen waar mogelijk bij de aanleg van de veenputjes.
- Voer de maatregelen uit buiten de periode half februari-augustus. Op die manier wordt rekening gehouden met het voortplantingsseizoen van vogels.

Overige aanbevelingen

- Op de bodem van het ven is op veel plaatsen een dichte mat van wortelstokken van gele plomp en waterlelie aanwezig. Onder deze wortelstokken bevindt zich een laag bagger. Bij het afvissen bestaat het risico dat vis zich verschuilt onder de wortelstokken. Aanbevolen wordt om de wortelstokken en de bagger eveneens te verwijderen.

Natuurbeschermingswet

- De ingreep heeft een positief effect op de ecologie van het zeer zwakgebufferde ven. Mitigerende maatregelen zijn niet nodig.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van een werkprotocol conform de vigerende gedragscode niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.16 Soerendonk's Goor (gemeente Cranendonck)

Huidige situatie

De geplande werkzaamheden worden uitgevoerd langs de zuidelijke oever. Het betreft een zone gelegen tussen de Kraneveld (naastgelegen weg) en het ven zelf, die voornamelijk bestaat uit grasland. Langs de Kraneveld staan zomereiken als laanbeplanting. Het grasland wordt in de huidige situatie gemaaid.

Op een aantal locaties langs de oever zijn vrij recent inrichtingsmaatregelen getroffen gericht op natuurontwikkeling. In het westelijke gedeelte ligt een langgerekte poel, parallel aan de oever. De oeverzone van deze poel is geheel begroeid met een dikke mat moerashertshooi, een soort van zwakgebufferde wateren. Hier groeit lokaal vlottende bies tussen. In de poel komen groene kikkers voor. Het is niet gelukt een kikker te vangen voor nadere determinatie, het gaat hier om bastaardkikker (Tabel 1) of poelkikker (Tabel 3). Beide soorten komen in de omgeving voor.

Tussen deze poel en de Kraneveld is het voormalige grasland afgegraven en heeft zich onder invloed van nalevering van voedingsstoffen in de bodem een zeer dichte vegetatie ontwikkeld met pitrus en biezenknoppen. Deze vegetatie vormt het leefgebied voor een zeer grote populatie moerassprinkhaan. Lokaal groeit veenmos (*Sphagnum spec.*). Op de drogere delen groeit veel pijpestrootje. Ook aan de oostelijke oever valt te zien dat de ondergrond voedselrijk is, waardoor een ruige

moerasvegetatie is ontstaan. Rond een poel hier is een waardevolle zeggenvegetatie aanwezig met veel moerashertshooi. Ter hoogte van de vogelkijkhut is bij het vergraven een minder voedselrijke kale zandgrond ontstaan. Hier duiden soorten als kleine zonnedaauw en moeraswolfsklauw op een pioniersituatie op kaal zand. Het Soerendonks Goor vormt leefgebied voor watervogels, waaronder ganzen. De invloed van deze ganzen, begrazing, vertrapping en bemesting, is vooral zichtbaar in het gebied ten oosten van de vogelkijkhut. De waarde voor andere fauna is hier, door de beperkte vegetatiestructuur, beperkt.

Ingreep en aandachtsoorten

De ingreep betreft het afgraven van de grond tussen het ven en Kraneveld. In het verlengde van de huidige langgerekte poel wordt over de gehele lengte van de zuidelijke oever 7.500 m² grond tot een diepte van 60 cm afgegraven, wat zal leiden tot vergraving onder het grondwaterpeil en daarmee tot het ontstaan van open water. Tussen dit water en het Kraneveld wordt over een totaaloppervlakte van 36.000 m² de grond tot een diepte van 40 cm afgegraven. Hierdoor zal een vochtige situatie ontstaan. De ingreep heeft betrekking op soorten van grasland en ruigte.

Te verwachten effecten:

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.16 Resultaten bronnen- en veldonderzoek van Soerendonk's Goor (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
<i>Heikikker</i>	166530	368160	0	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>kleine zonnedaauw</i>	166530	368160	4	2	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Moerashertshooi	166303	368066	3	0	Mogelijk	Ja
<i>Moerassprinkhaan</i>	166530	368160	3	0	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Poelkikker</i>	166530	368160	0	3	<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
Flottende bies	166829	368012	7	0	Mogelijk	Ja

Flora- en faunawet/ Rode lijstsoorten

De delen die vergraven worden hebben nu beperkt belang voor bedreigde (Rode Lijst) en beschermde soorten. De hogere natuurwaarden zijn aanwezig in de langgerekte poel en afgegraven grond ter hoogte van de vogelkijkhut, waar geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Hier is te zien dat het afgraven van grond tot op of onder grondwaterniveau direct leidt tot het ontstaan van hoge waarden. Dit betekent dat de geplande ingreep zal leiden tot forse uitbreiding van het leefgebied van bedreigde (Rode Lijst) en beschermde soorten. Ruigtevorming met pitrus vormt een risico.

De belangrijke soorten in de af te graven locaties zijn heikikker en moerassprinkhaan. Voor heikikker vormen de structuurrijke vegetaties en ruigten landbiotoop. De soort plant zich waarschijnlijk voort in de langgerekte poel en komt verspreid voor in de gehele zone tussen het Soerendonks Goor en de Kraneveld. De moerassprinkhaan komt talrijk voor in de pitrusruigte en ontbreekt op het grasveld. Voor beide soorten

geldt dat fasering in uitvoering de belangrijkste maatregel is om continu voldoende aanbod van leefgebied te waarborgen.

Het is onvermijdelijk dat bij de werkzaamheden kleine groeiplaatsen met moerashertshooi en veenmossen worden aangetast. Voor deze soorten geldt echter dat veel geschikt leefgebied wordt gecreëerd en zij zich zullen uitbreiden vanuit omliggende groeiplaatsen.

Natuurbeschermingswet

Het Soerendonks Goor ligt binnen Natura 2000-gebied Het Leenderbos, de Groote Heide en de Plateaux. Een overzicht van habitattypen, soorten en hun instandhoudingsdoelen geeft Bijlage 2. Voor het Soerendonks Goor zijn de volgende habitattypen relevant:

H3130	zwakgebufferde vennen
H4010_A	vochtige heide (hogere zandgronden)
H7150	pioniervegetatie met snavelbiezen

Binnen de af te graven terreindelen komen geen vegetaties voor die tot een van de habitattypen kunnen worden gerekend waarvoor het Natura 2000-gebied Het Leenderbos, de Groote Heide en de Plateaux is aangewezen. Door het afgraven wordt ontwikkeling van de habitattypen H3130, H4010_A en H7150 mogelijk gemaakt. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling van habitattypen kunnen worden uitgesloten.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Faseer de werkzaamheden. Graaf eerst de terreindelen met de kortste vegetatie af. Dit kan jaarrond plaatsvinden. Zodra daar de vegetatie tot ontwikkeling is gekomen, kunnen de vegetaties die momenteel bestaan uit (biezen)ruigte worden afgegraven. Voorafgaand aan de graafwerkzaamheden kunnen heikikkers worden weggevangen en verplaatst, voorzover de werkzaamheden plaatsvinden in de periode 1 maart tot 1 november.
- De bij de heikikker genoemde maatregelen zijn voldoende om negatieve effecten op de moerassprinkhaan te voorkomen.

Conclusie:

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van de aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

4.17 Tongbersven-west (gemeente Oisterwijk)

Huidige situatie

Aan de westzijde van het Tongbersven-west is een gagelmoerasje met onder andere zompzegge en bitterzoet aanwezig. Het smalle, langwerpige ven kent over de gehele oeverzone een veenmoskragge met soorten als veenpluis, ronde zonnedaauw, dopheide, snavelzegge, draadzegge en kleine veenbes. Op enkele plaatsen bedekt

de kragge ook het middendeel van het ven, zodat het open water in een paar afgesloten compartimenten verdeeld is. Op de kragge groeien lokaal wat struiken en jonge bomen. In het water groeien waterlelie en klein blaasjeskruid. De oever van het ven is relatief stijl, zodat een moerassige oeverzone eigenlijk ontbreekt. De oever is begroeid met relatief eenvormig grove dennenbos, lokaal met zomereik, ruwe berk en rhododendron. Aan de noordzijde van het ven is een stacaravan aanwezig. Aan de noordzijde zijn op veel plaatsen bomen geroid. Ook zijn er allerlei typen nestkastjes opgehangen. Aan de zuidzijde zijn twee uilenkasten aanwezig, waarbij onder één van de kasten door regen verspoelde uilenbraakballen lagen. Aan de oostzijde van het ven loopt een gemaaide dam. Daar achter ligt het Tongbersven-oost.

Ingrep en aandachtsoorten

De ingrep betreft het vrijzetten van de oevers van het ven en het aanbrengen van veenputjes. Relevante soorten zijn soorten van ven en bos.

Te verwachten effecten

Flora- en Faunawet/ Rode lijst:

Tabel 4.17 Resultaten bronnenonderzoek van het Tongbersven (Rode lijstsoorten en strikt beschermde soorten). De in cursief aangegeven soorten zijn toegevoegd naar aanleiding van het veldbezoek.

SOORTNAAM	Xmidden	Ymidden	Rode Lijst	FFW Tabel	Effect	Mitigatie mogelijk?
draadzegge	145240	398980	3	0	Mogelijk	Ja
Klein blaasjeskruid	145217	398976	3	0	Mogelijk	Ja
Kleine veenbes	145255	399011	3	0	Mogelijk	Ja
Ronde zonnedauw	145217	398976	4	2	Mogelijk	Ja
vinpootsalamander	145240	398980	3	3	Mogelijk	Ja
wilde gagel	145240	398980	4	2	Mogelijk	Ja
Witte snavelbies	145217	398976	4	0	Mogelijk	Ja
<i>Uilenkasten</i>	<i>145330</i>	<i>399031</i>			<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>
<i>Diverse kleine nestkasten</i>	<i>Aan bomen noordkant ven</i>				<i>Mogelijk</i>	<i>Ja</i>

Natuurbeschermingswet

Het Tongbersven ligt binnen Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse vennen.

De habitattypenkaart uit het beheerplan Natura 2000 Kampina en Oisterwijkse vennen (Provincie Noord-Brabant, 2009 *concept*) duidt het Tongbersven niet aan als een habitatype, evenmin als omliggende vegetaties.

De genoemde maatregelen kunnen ertoe leiden dat zich kwalificerende habitattypen in het ven ontwikkelen.

Van het Tongbersven zijn geen waarnemingen bekend van de habitatrichtlijnsoorten drijvende waterweegbree, kamsalamander, gestreepte waterroofkever, kleine modderkruiper en vogelsoorten dodaars, roodborsttapuit en taigarietgans. Het Tongbersven biedt geen geschikt habitat voor bovengenoemde soorten als gevolg van zijn zure, venige karakter, bosrijke omgeving en beperkte omvang. Het voorkomen van de genoemde soorten kan worden uitgesloten.

Flora- en faunawet & Rode lijst.

Bij het aanbrengen van veenputjes kunnen exemplaren van ronde zonnedaauw en andere zeldzame soorten sneuvelen. Er blijven voldoende groeiplaatsen over rond het ven en op termijn zorgt de vorming van veenputjes juist voor het ontstaan van nieuwe geschikte groeiplaatsen. Het markeren van groeiplaatsen is niet nodig omdat slechts plaatselijk een zeer beperkte oppervlakte wordt omgewoeld.

Het vrijzetten van het ven is positief voor de uit het ven bekende vinpootsalamander, omdat de bezonning van het water en de oevers toeneemt. De vinpootsalamander overwintert zowel op het land als in het water. Voor kapwerkzaamheden is een mitigerende maatregel opgenomen.

Het vrijzetten van het ven zorgt voor een toename van de bosrandlengte om het ven heen, waardoor foerageermogelijkheden van vleermuizen verbeteren. In de te kappen bomen komen geen holten voor. Ook de komende jaren blijven deze bomen ongeschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Controle voorafgaand aan de kap is ten behoeve van vleermuizen niet nodig.

Bij het vrijzetten van het ven moet voorkomen worden dat in nestkasten broedende vogels (onder andere ransuil of bosuil) en eventuele vleermuizen verstoord worden.

Maatregelen om effecten te beperken/voorkomen

Rodelijstsoorten en FFW soorten:

- Verplaats nestkasten in de te kappen bomen in overleg met de eigenaar in de periode september-oktober.
- Controleer de beplanting voorafgaand aan de kap op het voorkomen van jaarrond beschermde vogelsoorten en kap buiten de periode half februari-augustus.
- Voorkom vergraving van de bodem (bijvoorbeeld uitgraven van stobben) in verband met overwinterende vinpootsalamanders.
- Breng de veenputjes aan buiten de periode half februari-augustus om verstoring van broedvogels te voorkomen.
- Ontzie groeiplaatsen van wilde gagel bij het aanbrengen van veenputjes. Zo nodig worden de struiken in het veld gemarkeerd.

Natuurbeschermingswet

- Er zijn geen negatieve effecten op habitattypen.

Conclusie

- De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

5 Conclusies

5.1 Volledigheid bronnenonderzoek

Doordat vrijwel alle beschikbare literatuur en waarnemingen voor de betreffende vennen zijn benut, kan het bronnenonderzoek als afdoende voor de gestelde doelen worden beschouwd. Van de soortgroep als sprinkhanen (en paddenstoelen) waren in de beschikbare bronnen weinig waarnemingen beschikbaar.

Vanwege de gebiedskennis van de twee ingezette ervaren veldmedewerkers en het toegepaste expert judgement konden in het veld echter de potenties voor alle soorten goed worden ingeschat.

5.2 Effecten Flora- en faunawet/Rode lijstsoorten: korte termijn effecten

Effecten op korten termijn betreft vooral vegetaties en beschermde planten/rodelijst planten bij het Maasven, Grafven en Soerendonk's Goor. Het afgraven /afplaggen wordt in twee delen gefaseerd. Effecten worden hierdoor beperkt tot de korte termijn.

Bij de uitwerking per ven is gebleken, dat Rode lijstsoorten en overige (licht beschermde) soorten in de meeste gevallen met de geformuleerde maatregelen afdoende zijn beschermd. Andere maatregelen dan genoemd in paragraaf 3.5 zijn niet nodig.

5.3 Effecten Flora- en faunawet/Rode lijstsoorten: lange termijn effecten

Bij geen enkel van de vennen ontstaat een negatief effect op soorten. Voor zowel soorten als habitattypen zijn de ontwikkelingsmogelijkheden na herstel gunstig.

Flora- en faunawet/Rode lijstsoorten

De herstelmaatregelen zijn getoetst aan de Flora- en faunawet. Hieruit blijkt:

- De herstelmaatregelen leiden niet tot effecten op beschermde soorten/Rode lijstsoorten als de genoemde mitigerende maatregelen genomen worden. Bij enkele vennen is in aanvulling ecologische begeleiding van de werkzaamheden nodig.
- De gunstige staat van instandhouding van geen enkele soort is in het geding.

Voor heikikker, kamsalamander, alpenwatersalamander, vinpootsalamander, diverse libellensoorten, vegetaties van vennen, planten van vennen en moerassprinkhaan leiden de maatregelen tot versterking van lokale populaties en een betere staat van instandhouding.

De voorgenomen maatregelen zijn met inachtneming van aanvullende mitigerende maatregelen niet strijdig met wet- en regelgeving.

Indien de mitigerende maatregelen worden opgevolgd en gebruik wordt gemaakt van een geldige gedragscode, wordt een ontheffing voor de herstelmaatregelen niet nodig geacht.

Indien gewenst, kan bovenstaande conclusie worden voorgelegd aan DLG/DR. Indien deze instanties (als bevoegd gezag) bovenstaande conclusie onderschrijven, kunnen zij overgaan tot het verlenen van een positieve afwijzing.

5.4 Overzicht effecten Natuurbeschermingswet

De herstelmaatregelen zijn getoetst aan instandhoudingsdoelen uit het aanwijzingsbesluit en beheerplan. Hieruit blijkt:

- De voorgenomen herstelmaatregelen bij het Achterste Kolkven, het Ansemven, het Glasven, het Middelste Kolkven, het Rietven (O.), het Schaapsven en het Tongbergsven-west geven invulling aan het beheerplan en instandhoudingsdoelen van Natura 2000 gebied Kampina en Oisterwijkse vennen.
- De voorgenomen herstelmaatregelen bij het Grafven en Maasven geven invulling aan het beheerplan en instandhoudingsdoelen van Strabrechtse Heide en Beuven.
- De voorgenomen herstelmaatregelen bij Leemputten geven invulling aan het beheerplan en instandhoudingsdoelen van het Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen.
- De voorgenomen herstelmaatregelen bij Soerendonks' Goor geven invulling aan instandhoudingsdoelen van het Leenderbos, Groote Heide en de Plateaux.

Aanbevolen wordt deze conclusie voor te leggen aan het bevoegd gezag, de Provincie Noord-Brabant.

6 Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff & De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionidea. – Nederlandse fauna 7. Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Bouwman, J., 2005. Vlinders (Lepidoptera) in de periode 2000-2004. In: Waarnemingenverslag ongewervelden 2005. EIS-Nederland, de Vlinderstichting en Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Leiden.
- Broekhuizen, S., Hoekstra, B., V. van Laar, C. Smeenk, & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Brouwer, T., M. Dorenbosch, R. van Eekelen, J. Spier, 2010. Vissenatlas Noord-Brabant. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Cools, J., 2010. Onderzoek naar libellen, amfibieën en planten in en langs 9 Brabantse vennen. Ecologisch Adviesbureau Cools, Tilburg.
- Cools, J., 2004. Onderzoek naar planten- en diersoorten in het gebied Leemkuilen - de Brand. Ecologisch Adviesbureau Cools, Tilburg.
- Faasen, T., K. Albers, 2011. Monitoring natuurwaarden gemeente Eindhoven. Resultaten 2010. Ecologica, Maarheeze.
- Freriks, A.A. (red.), 2009. Wetteksten Natuurbeschermingsrecht. Versie 19 februari 2009. Berghauser Pont Publishing, Amsterdam.
- Haskoning, Gebiedsteam Loonse en Drunense Duinen, 2009. Beheerplan Natura 2000 Loonse en Drunense Duinen, De Brand & Leemkuilen (131). Beheerplan N-2000 Loonse en Drunense Duinen. Royal Haskoning, Den Bosch.
- Hille Ris Lambers, I., G.J. Brandjes. Evaluatie 10 jaar poeleninventarisatie Eindhoven. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Inberg, J. A. & M.A.M. van Dorst, 2008. Ecohydrologische quickscan natte natuurschap. Leemkuilen. Rapport 08-124 deel 9. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Janssen, J.A.M. & J.H.J. Schaminée, 2004. Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs bv, Haarlem / Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Kleukers, R., 2003. Sprinkhanen en krekels in de periode 1996-2002. In: Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen 2003. EIS-Nederland, de Vlinderstichting en Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Leiden.
- Limpens, H. J. G. A., P. Twisk & G. Veenbaas, 2004. Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invulling kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht vleermuizen. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft, en de VZZ.
- Limpens, H., K. Mosterd & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- LNv, 2004. Besluit Rode lijsten flora en fauna. Rapport Ministerie van LNv, Den Haag.

- LNv, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Rapport Ministerie van LNv, Den Haag.
- Meijden, R. van der, 1998. Interactieve Heukels' Flora van Nederland. CD-ROM. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Meijden, R. van der, B. Odé, C.L.G. Groen, J.-P.M. Witte & D. Bal, 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Gorteria 26-4: 85-208.
- Ministerie van LNv & IPO (2007). Spelregels EHS. Ministerie van LNv/IPO, Den Haag.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nederlands Natuurhistorisch Museum, KNNV Uitgeverij en EIS-Nederland, Leiden.
- Nie, H.W. de, 1997. Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen (2e herziene druk). Media Publishing, Doetinchem.
- Schut, D. 2008. De libellen van de Oisterwijkse vennen. Natuurbalans Limes-Divergens, Nijmegen.
- Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. versie 27 mei 2010. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2008). Aanvulling op 'Toepassing begrippenkader Nb-wet '98' • Bestaand gebruik • Externe Werking. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Nederlands Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en EIS-Nederland, Leiden.
- Van Doveren, C.G.M., Buskens, R.F.M., 2010. Vooronderzoeken vennen. Waterschap de Dommel, Boxtel.
- Van de Haterd, R.J.W., M.A.M. van Dorst & D. Wielakker, 2008. Ecohydrologische quickscan natte natuurschap. Strabrechtse heide. Rapport 08-124 deel 2. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1994. Nederlandse oecologische flora: wilde planten en hun relaties 1 t/m 5. KNNV Uitgeverij / IVN, Utrecht.
- Zollinger, R., R. Creemers & F. Spikmans, 2003. Gegevensvoorziening vis- en amfibieënsoorten Annex II Habitatrichtlijn. Overzicht beste leefgebieden kamsalamander, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad. RAVON, Nijmegen.

Bijlage 1 Wettelijk kader

1.1 Inleiding

In deze bijlage wordt in het kort beschreven wat de wettelijke kaders zijn voor opstellen van ecologische beoordelingen van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In de natuurbeschermingswetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet (§1.2 van deze bijlage), de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998 (§1.3). Met deze wetten geeft Nederland invulling aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) heeft sinds 1 oktober 2010 de procedures bij ruimtelijke ingrepen ingrijpend gewijzigd (§ 1.4). Ook wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten (§ 1.5) en de Ecologische Hoofdstructuur (§ 1.6) bij ecologische toetsingen.

1.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen.

De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen.

De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden.

Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels).

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn¹

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan niet worden verleend voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en gebruik, tenzij er (tevens) sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, of in het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna. Voor deze groep soorten kan overigens geen vrijstellingen worden verleend voor artikel 10 (verontrusting).

Vogels.

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond².

Dat betekent dat in beginsel alle activiteiten die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd³.

¹ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

² Zie de vorige voetnoot.

³ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermd vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de functionele leefomgeving van dieren in tact blijft. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

1.3 Natuurbeschermingswet 1998⁴

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland.

Aanwijzing van gebieden

De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingsdoelstellingen staan verwoord (zie www.minlnv.nl).

In de “oude” aanwijzingsbesluiten van Staats- en Beschermde natuurmonumenten worden de natuurwetenschappelijke waarde en het natuurschoon als grond voor de bescherming aangevoerd. Deze meer abstracte waarden blijven van kracht in de nieuwe Natura 2000-gebieden, voor zover zij voormalige Staats- of Beschermde natuurmonumenten omvatten. Deze waarden dienen bij toetsingen nader te worden geconcretiseerd.

Natura 2000-gebieden

Voor Natura 2000-gebieden dient een beheerplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is. Voor een groot aantal gebieden is een beheerplan in een ver gevorderd stadium van voorbereiding.

Voor het uitvoeren van projecten en handelingen, die negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden en die niet nodig zijn voor of verband houden met

⁴ Op 1 februari 2009 is een wetwijziging van de Nbwet van kracht geworden. Door de inwerkingtreding van de Crisis- en herstelwet is de Nbwet per 31 maart 2010 opnieuw gewijzigd. De wijzigingen zijn in deze paragraaf verwerkt.

het beheer, is een vergunning nodig. Van negatieve effecten is sprake als, gelet op de instandhoudingsdoelen, een habitatype of leefgebied van soorten verslechtert of soorten significant worden verstoord. Deze bescherming geldt alleen voor de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Projecten en handelingen die de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied aantasten zijn in ieder geval vergunningplichtig.

Bij een besluit om een plan (bijvoorbeeld bestemmingsplan, streekplan, waterhuishoudingsplan) vast te stellen, moet rekening worden gehouden met de effecten op Natura 2000-gebieden en met het beheerplan.

Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als die activiteiten negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor het gebied (kunnen) veroorzaken. Dit wordt de 'externe werking' van de bescherming genoemd.

Bestaand gebruik

Bestaand gebruik volgens de Nbwet is gebruik dat bestond op 1 oktober 2005 en sindsdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd. Voor de raad van State lijkt de vraag of het gebruik al bestond op het (eerste) moment van aanwijzen (als Vogelrichtlijngebied) of aanmelden (als Habitatrictlijngebied) overigens relevanter. bestaand gebruik dat zeker geen significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied kan vergunningvrij worden voortgezet. Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten is een vergunning nodig, tenzij in het beheerplan anders is bepaald. in het beheerplan moeten dan maatregelen zijn voorzien om de effecten te beperken of te niet te doen.

Habitattoets

Een vergunning kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets'⁵ het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Deze is verwoord in art. 19d t/m 19j van de Nbwet.

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten').

Indien de oriëntatiefase uitwijst dat er geen effecten zijn, zijn er vanuit de Nbwet geen verdere verplichtingen of beperkingen voor de uitvoering van de activiteit. Wel kan het verstandig zijn om met het bevoegd gezag in overleg te treden, om te bezien of men zich in de conclusies van het uitgevoerde onderzoek kan vinden.

Als er wel effecten (zoals verslechtering of verstoring) zijn, maar die zijn zeker niet significant, dan kan het bevoegd gezag vragen om een nadere toetsing. In zo'n nadere toetsing worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden (mitigatie en compensatie, zie onder) worden verbonden.

⁵ De termen habitattoets en oriëntatiefase staan niet in de wet. De passende beoordeling wel.

Als er een kans is op significante effecten volgt een 'passende beoordeling'. De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdend met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat aantasting van de natuurlijke kenmerken is uitgesloten, dan kan de vergunning worden verleend. Aantasting van de natuurlijke kenmerken is praktisch gesproken uitgesloten als er geen significante effecten zijn in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen.

Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande_ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitattype of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van LNV aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt.

Cumulatieve effecten

Volgens de Natuurbeschermingswet 1998 (art. 19d lid 1) is het – zonder vergunning – verboden om handelingen te verrichten die op zich zelf of “in combinatie met andere projecten of plannen significante effecten kunnen hebben”. In het onderzoek naar cumulatieve effecten, wordt het effect van het onderhavige plan of project in combinatie met andere ingrepen in beeld gebracht.

De basis hiervoor is art. 6 van de Habitatrichtlijn, die van toepassing is op alle Natura 2000-gebieden.

“Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.”

Het werkdocument “Toepassing begrippenkader” (Ministerie van LNV, 2007) stelt voor om het begrip cumulatie als volgt te definiëren:

“De effecten van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen”.

Met andere woorden: in een studie naar de cumulatieve effecten dienen *alle* activiteiten (bestaand gebruik, nieuwe projecten) en plannen te worden betrokken, die op dezelfde instandhoudingsdoelstellingen negatieve effecten kunnen hebben als het eigen project. Het doet daarbij in beginsel niet ter zake of er een verband is tussen het eigen project en de andere activiteiten en plannen, of dat de effecten tijdelijk zijn of (naar verwachting) slechts beperkt van omvang zijn.

Significantie

Voor een invulling van het begrip significantie volgen wij de 'Leidraad significantie' van het Steunpunt/Regiebureau Natura 2000. Van significante effecten kan sprake zijn als ten gevolge van menselijk handelen het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelen sterk wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt. Dat is in ieder geval zo, als het oppervlak van een habitatype of een leefgebied of de kwaliteit van habitatype of leefgebied of de omvang van een populatie lager wordt dan genoemd in de instandhoudingsdoelen in het aanwijzingsbesluit.

Beschermde natuurmonumenten

Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enigszins af. De beoordeling is minder strikt en door het ontbreken van concrete instandhoudingsdoelen vaak ook minder eenduidig.

Zorgplicht

Artikel 19I legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

1.4 Wabo en omgevingsvergunning

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is op 1 oktober 2010 van kracht geworden. De Wabo voegt een groot aantal (circa 25) vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen samen tot één omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is nodig voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, zoals sloop, bouw, aanleg en gebruik, als die een plaatsgebonden karakter hebben en dat van invloed kunnen zijn op de "fysieke leefomgeving". Dit omvat alle fysieke waarden in de leefomgeving, zoals milieu, natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Als hoofdregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan B&W van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd. Voor projecten van provinciaal belang kunnen GS het bevoegd gezag zijn, voor projecten van nationaal belang een minister.

De ontheffing Flora- en faunawet en de vergunning Natuurbeschermingswet 1998, die voor een ruimtelijke ingreep nodig kunnen zijn, kunnen worden "aangehaakt" bij de omgevingsvergunning. Dat wil zeggen dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning ook een toetsing aan Ffwet en/of Nbwet moet worden gevoegd. De aanvraag wordt dan aan het bevoegde gezag (Ffwet: ELI; Nbwet: GS of ELI)

voorgelegd. Die zal dan toestemming geven in de vorm van een Verklaring van geen bezwaar (Vvgb). De inhoudelijke toetsing zal niet veranderen.

Op aanvragen voor een omgevingsvergunning, die mede betrekking hebben op Flora- en faunawet en/of Natuurbeschermingswet 1998 is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing.

Overigens kan een ontheffing Ffwet of vergunning Nbwet ook los van de omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dat dient dan wel te gebeuren vóórdat de omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

1.5 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2009). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden geleverd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

1.6 De Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om van de bestaande en nieuwe natuur een goed functionerend netwerk te maken. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden' van de EHS. Op plannen, projecten of handelingen binnen de EHS is conform de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime van toepassing.

Ruimtelijke ingrepen in de EHS met significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied zijn in beginsel niet toegestaan. Tenzij er voor de ingreep geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. De initiatiefnemer is verplicht om de negatieve effecten te mitigeren (voorkomen of beperken) en de restschade te compenseren.

De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de huidige en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. De natuurdoelen worden door de provincies vastgelegd, meestal in natuurdoeltypen of beheertypen per perceel.

Bijlage 2

Overzicht resultaten bronnenonderzoek

soort	opmerkingen	Achterste Kolkven	Ansenven	Bankven	Glasven	Grafven	Hazeputten	Kannikesven	Karperven	Leemputten	Maasven	Middelste Kolkven	Pastoorweijer	Rietven (E)	Rietven (O)	Schaapsven	Tongerbergsvan-West	(leeg)
alpenwatersalamander	Rodel Lijst: 0, FF tabel: 2							1						1				
bosbeekjuffer	Rodel Lijst: 2, FF tabel: 0		1										1					
bruine korenbout	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0												1					
bruine snavelbies	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 0		1															1
bruine winterjuffer	Rodel Lijst: 2, FF tabel: 0						1	1	1					1	1			
draadzegge	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0							1									1	
drijvende waterweegbree	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 3									1								
dubbelloof	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 0		1															
Gevlekte Witsnuitlibel	Rodel Lijst: 2, FF tabel: 3		1				1	1										
Glassnijder	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0						1	1		1						1		
grondster	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 0			1														
Groot dikkopje	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 0	1																
Hazelworm	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 3		1		1													
heikikker	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 3		1		1			1										
ijsvogel	Rodel Lijst: 0, FF tabel: 4	1											1					
jeneverbes	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 2										1							1
kleine veenbes	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0							1										1
Kleine zonnedauw	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 2		1				1	1										1
klokjesgentiaan	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 2		1															1
kruipbrem	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0									1								
Levendbarende Hagedis	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 2		1			1	1											1
Moerashertshooi	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0		1		1		1											
Moerassprinkhaan	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0						1											
oeverkruid	Rodel Lijst: 2, FF tabel: 0			1														
ondergedoken moerasscherm	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0									1								
poelkikker	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 3							1						1				
ransuil	Rodel Lijst: 0, FF tabel: 4		1															
ronde zonnedauw	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 2							1										1
rugstreeppad	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 3					1												
Speerwaterjuffer	Rodel Lijst: 1, FF tabel: 0						1											
Sperwer	Rodel Lijst: 0, FF tabel: 4												1					
stekelbrem	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 0						1											
Tengere Pantserjuffer	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0		1		1	1	1	1	1	1				1				
veenbies	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 0		1															
veenbloembies	Rodel Lijst: 1, FF tabel: 0							1										
venwitsnuitlibel	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0						1	1										
vinpootsalamander	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 3		1		1												1	1
vroege glazenmaker	Rodel Lijst: 3, FF tabel: 0						1	1						1				
waterdriblad	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 2							1								1		1
waterlepeltje	Rodel Lijst: 1, FF tabel: 0		1		1													
wilde gagel	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 2		1		1							1			1	1	1	1
Witte snavelbies	Rodel Lijst: 4, FF tabel: 0						1											
witte waterranonkel	Rodel Lijst: 2, FF tabel: 0		1		1													

Bijlage 3 (Concept) aanwijbsbesluiten

ONTWERPBESLUIT LOONSE EN DRUNENSE DUINEN & LEEMKUILEN

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (Pb EG L 387);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire typen aangeduid met een sterretje):
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus* en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletea uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
 - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
 - H91E0 * Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):
 - H1166 Kamsalamander
 - H1831 Drijvende waterweegbree

Artikel 2

1. De aanwijzing, bedoeld in artikel 1, gaat tevens vergezeld van een nota van toelichting, welke deel uitmaakt van dit besluit.
2. De in artikel 1 bedoelde speciale beschermingszone vormt het Natura2000-gebied **Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 3

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Zuid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen bij de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het aangewezen gebied vormt het Natura2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzing onder de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Loonse en Drunense Duinen, de Brand en de Leemkuilen” en onder nummer NL9803030 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor een prioritair habitattype in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (landelijk gebiedsnummer 131). Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen ligt in de provincie Noord-Brabant en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Haaren, Heusden, Loon op Zand, Tilburg en Waalwijk.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Loonse en Drunense Duinen is een groot stuifzandgebied. In dit gebied zijn dikke pakketten dekzand afgezet. Deze dekzanden zijn in de loop der tijd begroeid geraakt met bos, maar door houtkap en overbeweiding kon het zand weer gaan stuiven en ontstonden de huidige Loonse en Drunense duinen. Het stuifzandgebied wordt omringd door uitgestrekte naald- en eikenbossen die aan de zuidkant aansluiten op de Brand, een beekdal met alluviale bossen, moeras en vennen. Enkele kilometers ten zuiden van het gebied liggen – geïsoleerd – de Leemkuilen. Dit gebied bevat vele gegraven plassen, omgeven door moerasbos.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen behoort tot het Natura2000-landschap ‘Hogere zandgronden’.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede voor zover van toepassing, nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.¹

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Op hoofdlijnen bestaat het Natura2000-gebied uit bossen, heide, zandverstuivingen en vochtige graslanden. Binnen het Natura2000-gebied zijn de volgende deelgebieden gelegen: Plantloon, Achterste Hoeven, Loonse Duinen, Kraanvensche Heide, Drunense Duinen, Hooge Heide, Helvoirtse Heide, Distelberg, de Brand en de Leemkuilen. Het Natura2000-gebied grenst in het noorden aan het Drongelens kanaal en in het westen aan de N261. In tegenstelling tot de Brand grenst het deelgebied Leemkuilen niet direct aan de Loonse en Drunense Duinen, maar ligt los daarvan, ten oosten van Udenhout.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

¹ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen uitgebreid, mede gelet op de begrenzing van het Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen. Hierbij is een balans gezocht tussen uitbreiding en verkleining van het gebied:

- Nieuwe natuur (36 ha) ten noorden van Giersbergen (ongeveer de helft verworven).
- Nieuwe en bestaande natuur (60 ha) aan de zuidzijde van het deelgebied De Brand. Qua toekenning van natuurdoeltypen vormen beide uitbreidingen één geheel met reeds begreemd gebied: Boslandschap van arme en lemige zandgronden, Boslandschap van bron en beek en Bloemrijk grasland. Deze doeltypen omvatten onder meer Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (*H91E0_C) en het leefgebied van de Kamsalamander (H1166).

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen verkleind, mede gelet op de begrenzing van het Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen. Dit betreft gronden die weinig betekenis toekomen voor de instandhouding van het Habitatrichtlijngebied en merendeels geen status hebben in het natuurgebiedsplan:

- Bebouwing en cultuurgronden (3,3 ha) ten noorden van Biezenmortel.
- Cultuurgronden (o.a. akkers en boomgaarden) en enkele bospercelen rond de Schoorstraat in Udenhout (53 ha).
- Bebouwing en cultuurgronden (25 ha) ten oosten van Loon op Zand.
- Cultuurgronden ten oosten van Kaatsheuvel (6,0 ha).

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 4.074 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke

hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen zijn bijvoorbeeld: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van dungebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...]”

of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging". Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikhei komt voor binnen het stuifzandgebied en op enkele geïsoleerd gelegen heide terreintjes, temidden van de naaldbossen. Ten behoeve van duurzame instandhouding en verbetering van de kwaliteit voor de fauna wordt gestreefd naar een groter aaneengesloten oppervlakte.

H2330 Open grasland met *Corynephorus* en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Kwaliteitsverbetering van het habitatype zandverstuivingen is noodzakelijk in de soortensamenstelling: de overgangszone (met o.a. korstmossen en buntgras) tussen open zand enerzijds en heide en bos anderzijds ontbreekt vrijwel, waardoor veel karakteristieke en bedreigde soorten broedvogels en insecten onder druk staan of reeds zijn verdwenen. Voldoende wind is een belangrijk randvoorwaarde voor de realisering van gevarieerde zandverstuivingen met overgangen naar droge heiden en bossen. Samen met de Veluwe en het Drents-Friese

Wold & Leggelderveld is het gebied van groot belang voor het realiseren van het landelijk doel.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zwakgebufferde vennen komt voor in de Brand en in de Leemkuilen. Uit de vennen van de Brand is de medicinale bloedzuiger bekend. In de Leemkuilen is het habitatype goed ontwikkeld aanwezig, met onder meer gesteeld glaskroos.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt actueel in vochtige slenken slechts voor over zeer geringe oppervlakten en met een matige kwaliteit. Verbetering van kwaliteit of uitbreiding van oppervlakte is binnen het gebied niet mogelijk.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype blauwgraslanden komt in gedegradeerde vorm voor in de Brand. Er bestaan plannen om het type hier te herstellen.

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype oude eikenbossen komt voor in de vorm van kleine eikenbosjes in het stuifzandgebied.

H91E0 * Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).

Toelichting Het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komt voor in de Brand in de vorm van Elzenbroekbossen. De kwaliteit kan verbeterd worden en de oppervlakte sterk worden uitgebreid waarmee het gebied in de toekomst een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitatype kan gaan leveren.

4.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De bossen en stuifzanden van de Loonse en Drunense Duinen zijn ongeschikt voor de kamsalamander. De soort komt voor in De Brand en in de Leemkuilen. Dit gebied levert als leefgebied van de kamsalamander de grootste bijdrage binnen het Natura 2000 netwerk. In De Brand is de populatie redelijk omvangrijk met enkele tientallen voortplantingswateren die min of meer geregeld gebruikt worden. In de

Leemkuilen zit een kleine populatie in de zuidwest hoek. In de directe omgeving komen nog twee kamsalamanderpopulaties voor, namelijk bij de Overlaat tussen Waalwijk en Drunen en op het landgoed Huis ter Heide. De verbinding van de populatie in De Brand met die op landgoed Huis ter Heide en met die in de Leemkuilen is belangrijk. Binnen het gebied zijn goede mogelijkheden voor uitbreiding van het leefgebied (o.a. in het Hengstven). Verbetering kwaliteit leefgebied omvat tevens verbetering verbinding populaties onderling en met belangrijke leefgebieden buiten het Natura2000-gebied.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting Het voorkomen van drijvende waterweegbree in De Leemkuilen betreft mogelijk een duurzame populatie.

ONTWERPBESLUIT KAMPINA & OISTERWIJKSE VENNEN

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Kampina & Oisterwijkse Vennen**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus* en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)
 - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H6230 * Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
 - H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
 - H7110 * Actief hoogveen
 - H7150 Senken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H7210 * Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
 - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
 - H91E0 * Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):

H1082	Gestreepte waterroofkever
H1149	Kleine modderkruiper
H1166	Kamsalamander
H1831	Drijvende waterweegbree

Artikel 2

1. Als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Kampina** zoals aangewezen bij besluit van 29 oktober 1986 (J. 4775, Stcrt. 1986, nr. 214) worden aangewezen: de gebiedsdelen bedoeld in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting behorende bij dit besluit.
2. De nota van toelichting, voor zover van toepassing op de aanwijzing zoals bedoeld in het eerste lid, wordt ingetrokken.
3. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG: Taigarietgans, Dodaars en Roodborstapuit.
4. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing bedoeld in artikel 1 en de wijziging van het in artikel 2 bedoelde besluit, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied **Kampina & Oisterwijkse Vennen**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Zuid, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in het provinciehuis van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de terinzagelegging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Kampina & Oisterwijkse Vennen waarin opgenomen:

nota van toelichting bij de aanwijzing van Kampina & Oisterwijkse Vennen als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede nota van toelichting bij de wijziging van besluit J 4755 van de aanwijzing van Kampina als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Kampina & Oisterwijkse Vennen aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt de aanwijzing van Kampina als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Deze wijziging heeft in elk geval betrekking op de vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen hetgeen is gebaseerd op toepassing van de criteria, die zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000¹. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Kampina & Oisterwijkse Vennen, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Kampina & Oisterwijkse Vennen aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen" en onder nummer NL3000401 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor vier prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 29 oktober 1986 (besluit J 4755) onder de naam "Kampina" aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL2000010. Het besluit J 4755 is door middel van dit besluit gewijzigd.

Het Natura2000-gebied Kampina & Oisterwijkse Vennen (landelijk gebiedsnummer 133) omvat het Vogelrichtlijngebied Kampina en het Habitatrichtlijngebied Kampina & Oisterwijkse Vennen. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de

¹ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing
N2K133_WB HV Kampina en Oisterwijkse Vennen.doc

betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Kampina & Oisterwijkse Vennen ligt in de provincie Noord-Brabant en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Boxtel, Oirschot, Oisterwijk en Tilburg.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Kampina en de naastgelegen Oisterwijkse vennen en bossen vormen samen een voorbeeld van het licht glooiende Brabants dekzandlandschap, met U-vormige paraboolduinen, met bossen, vennen, heide en overgangen naar schraalgraslanden in beekdalen. Kampina is een restant van het halfnatuurlijke Kempense heidelandschap, met droge en vochtige heidevegetaties, akkertjes, een meanderend riviertje, voedselarme vennen en blauwgraslanden. In de oeverzones van de vennen komt nog hoogveenvorming, in het zuiden liggen dopheidevelden. In het stroomdal van de vrij meanderende Beerze staan hoge populieren, elzenbroek, vochtige heide met gagelstruweel en blauwgraslanden.

De vennen in het gebied zijn vaak langgerekt in zuidwest-noordoostelijke richting, de dominerende windrichting van de laatste ijstijd, toen dit landschap grotendeels werd gevormd. Vennen die in het gebied aanwezig zijn betreffen doorstroomvennen (o.a. de Centrale Vennen in de Oisterwijkse Bossen), geïsoleerde zure vennen, en vennen in beekdalflanken die (van oorsprong) onder invloed staan van inundatie met beekwater. De vennen in de Oisterwijkse bossen zijn merendeels ontstaan als uitgestoven laagten in een stuifzandlandschap, waar veentjes in ontstonden. Door verving is hierin sinds de Middeleeuwen weer open water ontstaan. In het gebied zijn reeds in 1950 de eerste herstelmaatregelen in de vennen uitgevoerd.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Kampina & Oisterwijkse Vennen behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Kampina & Oisterwijkse Vennen is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

Kampina is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van heide en vennen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het vormt het broedgebied van soorten trekvogels als bedoeld in artikel 4, tweede lid. De begrenzing van het gebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura2000-gebied Kampina & Oisterwijkse Vennen bestaat uit het bos-, heide- en vennencomplex ten zuiden van Oisterwijk en de Kapelweg (N624) en ten noorden van Moergestel. In het westen liggen de Oisterwijkse vennen en bossen. Ten westen van de Moergestelse weg liggen De Brekxse Hoven en Landgoed Ter Braakloon met de vennen Schaapsven, Bergh- of Galgeven en Keelven. Ten oosten van de Moergestelse weg liggen de Oude Hondsborg, Oisterwijksche Heide en een deel van de Logtsche Heide, inclusief de aanwezige vennen. De noordgrens wordt hier gevormd door de bebouwing van van Oisterwijk en voor een deel door de Heisteeg. Via de De Looten staat dit westelijk deelgebied in verbinding met de Kampina. De grens wordt gevormd door de Posthoornse Weg in het noordwesten, de Kapelweg (N624) in het noorden, Huisvennen in het noordoosten. Deelgebieden binnen Kampina zijn Het Banisveld, Klokketorenven en omgeving, Balsvoort, Smalbroeken.

Het Habitatrictlijngebied valt in zijn geheel samen met de hiervoor omschreven begrenzing van het Natura2000-gebied. Het Vogelrichtlijngebied betreft de Kampina, waarbij de deelgebieden Banisveld en de omgeving van het Klokketorenven uitsluitend Habitatrictlijngebied zijn.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 2.294 ha, waarvan 1.262 ha onder beide richtlijnen is aangewezen. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied Kampina en van het Habitatrictlijngebied Kampina & Oisterwijkse Vennen (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- In geval van onlogische verschillen (< 25 ha) tussen het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrictlijngebied zijn de begrenzingen gelijkgetrokken (bijlage A).

² Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen aangepast:

- In het westelijke deel (Oisterwijkse Vennen) zijn een aantal percelen aan de rand van de begrenzing, die niet in eigendom zijn van natuurbeherende instanties uit de begrenzing gehaald teneinde een logische begrenzing te bewerkstelligen (totaal ca. 17 ha).
- Op enkele plekken is het westelijk deelgebied en het deelgebied bij De Logt uitgebreid (19 ha) teneinde een logischer begrenzing te verkrijgen en/ of deze op de bosrand te leggen; dit betreft bestaande natuur (ten dele van Natuurmonumenten en Brabants Landschap).
- Uitbreiding met twee percelen (5,3 ha) aan de zuidwestzijde van Kampina waardoor de begrenzing op de bosrand komt te liggen (bestaande natuur).
- Aan de noordwestkant van Kampina (ten oosten van Oisterwijk) is het gebied uitgebreid vanwege het voorkomen van Zwakgebufferde vennen (H3130) en Vochtige heiden (*hogere zandgronden*) subtype A (H4010_A) in en rond het Beeldven en de aanwezigheid van Drijvende waterweegbree (H1831) en Kamsalamander (H1166). Tevens zijn er Blauwgraslanden (H6410) in verarmde vorm aanwezig. Dit betreft bestaande natuur van het Brabants Landschap (ca. 114 ha).
- Aan de zuidoostkant is het deelgebied Kampina uitgebreid met het Banisveld gelet op het voorkomen van Zwak gebufferde vennen (H3130) en de instandhouding van vochtminnende habitattypen in het aangrenzende deel van Kampina (o.a. Blauwgraslanden, H6410). Het betreft nieuwe natuur verworven door Natuurmonumenten (ca. 97 ha).

Het Vogelrichtlijngebied is in het noordwesten uitgebreid met bos, heide en vennen (62 ha; bijlage A) dat onderdeel uitmaakt van het aangemelde Habitatrichtlijngebied en van belang is voor dodaars en roodborsttapuit.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw**: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk**: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of

indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...]

of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”. Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikhei gaat door verbossing geleidelijk achteruit in oppervlakte en kwaliteit. Het habitatype verkeert in een zeer ongunstige staat van instandhouding, verbetering en uitbreiding zijn daarom noodzakelijk. Het openhouden van het gebied is mede van belang met het oog op de aanwezige vennen (vermindering van verdamping en voldoende windwerking). Dit habitatype komt vooral voor in het Oisterwijkse gebied.

H2330 Open grasland met *Corynephorus* en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zandverstuivingen is momenteel in geringe mate aanwezig. De afwisseling van (kleine) stuifzanden en habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei is voor een groot aantal dieren belangrijk. Beide habitattypen komen lokaal in mozaiekvorm voor.

- H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitattype zeer zwakgebufferde vennen komt o.a. voor in het Staalbergven. Dit type kwam vroeger in meerdere vennen voor, er zijn goede mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit.
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitattype zwakgebufferde vennen. In het gebied bestaan nog diverse mogelijkheden om het type te herstellen. Voor een deel zijn de benodigde maatregelen hiertoe recent genomen (Winckelsven). De doorstroomvennen van Oisterwijk worden in een deel van het jaar met zwak gebufferd water gevoed. Duurzaam herstel van de waterhuishouding wordt echter beoogd.
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen H3130 zwakgebufferde vennen of H7110 actieve hoogvenen *heideveentjes* (subtype B) is toegestaan.
 Toelichting Het habitattype zure vennen komt voor in de vorm van jonge verlandingsstadia in geïsoleerde, zure vennen. Kwaliteitsverbetering is noodzakelijk omdat de ondoorlatende ondergrond van een aantal vennen lokaal is weggegraven, waardoor water weglekt, en omdat de vennen zijn aangetast door atmosferische depositie. Een deel van de thans zure vennen is van oorsprong zwakgebufferd: herstel naar habitattype H3130 zwakgebufferde vennen wordt daar beoogd. Door verlanding van het ven kan ontwikkeling naar habitattype H7110 actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) plaatsvinden.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).
 Toelichting In een groot deel van Kampina is het habitattype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) vergrast, verbetering kwaliteit is hier mogelijk.
- H4030 Droge Europese heide**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het open houden van begroeiingen van het habitattype droge heiden is mede van belang met het oog op de aanwezige vennen (verbetering van het inziggebied en creëren van voldoende windwerking). Dit habitattype komt vooral voor op Kampina (voorkomen van podzolbodems).
- H6230 * Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitattype heischrale graslanden ontwikkelt zich in Het Banisveld. De verwachting is dat het de meest waardevolle locatie in Brabant gaat worden.

- H6410** **Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting De blauwgraslanden in de flank van de Beerze (Smalbroeken) behoorden tot de beste voorbeelden van Brabant. Zowel oppervlakte als kwaliteit zijn achteruitgegaan. Het habitatype is ernstig bedreigd. Herstel van het habitatype blauwgraslanden in dit gebied is noodzakelijk.
- H7110** *** Actief hoogveen**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
 Toelichting Het habitatype galigaanmoerassen komt voor in het Winckelsven, waar het zich in het verleden – door inlaat van gebufferd water - heeft uitgebreid ten koste van habitatype H3130 zwakgebufferde vennen. Door isolatie van het ven, is het type verarmd. Uitbreiding is geen doelstelling, omdat dat ten koste zou gaan van habitatype H3130 zwakgebufferde vennen.
- H7150** **Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt veel voor op plagplekken, die voor een groot deel zullen ontwikkelen tot habitatype H4010 vochtige heide, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden, maar daarnaast zal een gedeelte ook op een natuurlijker wijze instandgehouden kunnen worden in natte laagten.
- H7210** *** Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae***
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype galigaanmoerassen komt voor in het Winckelsven, waar het zich in het verleden – door inlaat van gebufferd water - heeft uitgebreid ten koste van habitatype H3130 zwakgebufferde vennen. Door isolatie van het ven, is het type verarmd. Uitbreiding is geen doelstelling, omdat dat ten koste zou gaan van habitatype H3130 zwakgebufferde vennen.
- H9190** **Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***
 Doel Behoud van oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype oude eikenbossen komt voor als oude bosgroeiplaatsen op kleine zandkoppen in het Beerzedal en als jonger, spontaan eikenbos (matige kwaliteit) op grotere zandruggen in het gebied. Het habitatype verkeert niet in een gunstige staat van instandhouding, verbetering kwaliteit is mogelijk en wenselijk.

H91E0	* Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	Het habitattype vochtige alluviale bossen komt voor in Smalbroeken (langs de Beerze) in de vorm van <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C). De kwaliteit kan verbeterd worden nu recentelijk maatregelen genomen zijn om de waterkwaliteit van de Beerze te herstellen.

4.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1082 Gestreepte waterroofkever

Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De gestreepte waterroofkever heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding en is vrijwel geheel beperkt tot laagveenmoerassen. In dit gebied leeft de soort echter in het Voorste Goorven: de enig overgebleven vennenpopulatie in Nederland. Hij is ter plekke waarschijnlijk afhankelijk van de inlaat van gebufferd water. Mogelijkheden voor versterking van de populatie zijn nog onduidelijk, waardoor gekozen is voor een behoudsdoelstelling.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De kleine modderkruiper is nu talrijk aanwezig in de Heilooop. Verder dichtgroeien met lisdoddes kan echter een bedreiging gaan vormen.

H1166 Kamsalamander

Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De kamsalamander is in Noord-Brabant sterk achteruitgegaan en komt ook in dit gebied nog maar spaarzaam voor. Vermoedelijk bevindt zich een populatie in het beekdal van de Beerze. Hier kan uitbreiding van leefgebied plaatsvinden in het Baningsveld. Ten westen van Moergestel en ten zuiden van landgoed Nemelaer in het Beeldven bevindt zich een andere relictpopulatie. In het omliggende agrarische gebied zijn relictpopulaties aanwezig. Voor versterking van de populatie is verbinding met deze relictpopulaties van belang. Verbetering kwaliteit omvat dus tevens verbetering verbinding met belangrijke leefgebieden buiten het Natura2000-gebied.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel	Behoud verspreiding en behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting	De drijvende waterweegbree is in het Staalbergven duurzaam aanwezig. In het verleden was de soort ook aanwezig op andere plekken (zoals Groot Huisven en Witven).

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
- Toelichting** Van oudsher is de dodaars broedvogel van de vennen. Inventarisatiegegevens zijn schaars. In de 60-er jaren broedden circa 10 paren en in 1999 werden 29 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Midden Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
- Toelichting** Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel van de heidevelden. Inventarisatiegegevens zijn schaars. In 1999 werden 34 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Midden Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

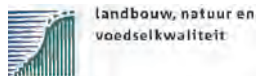
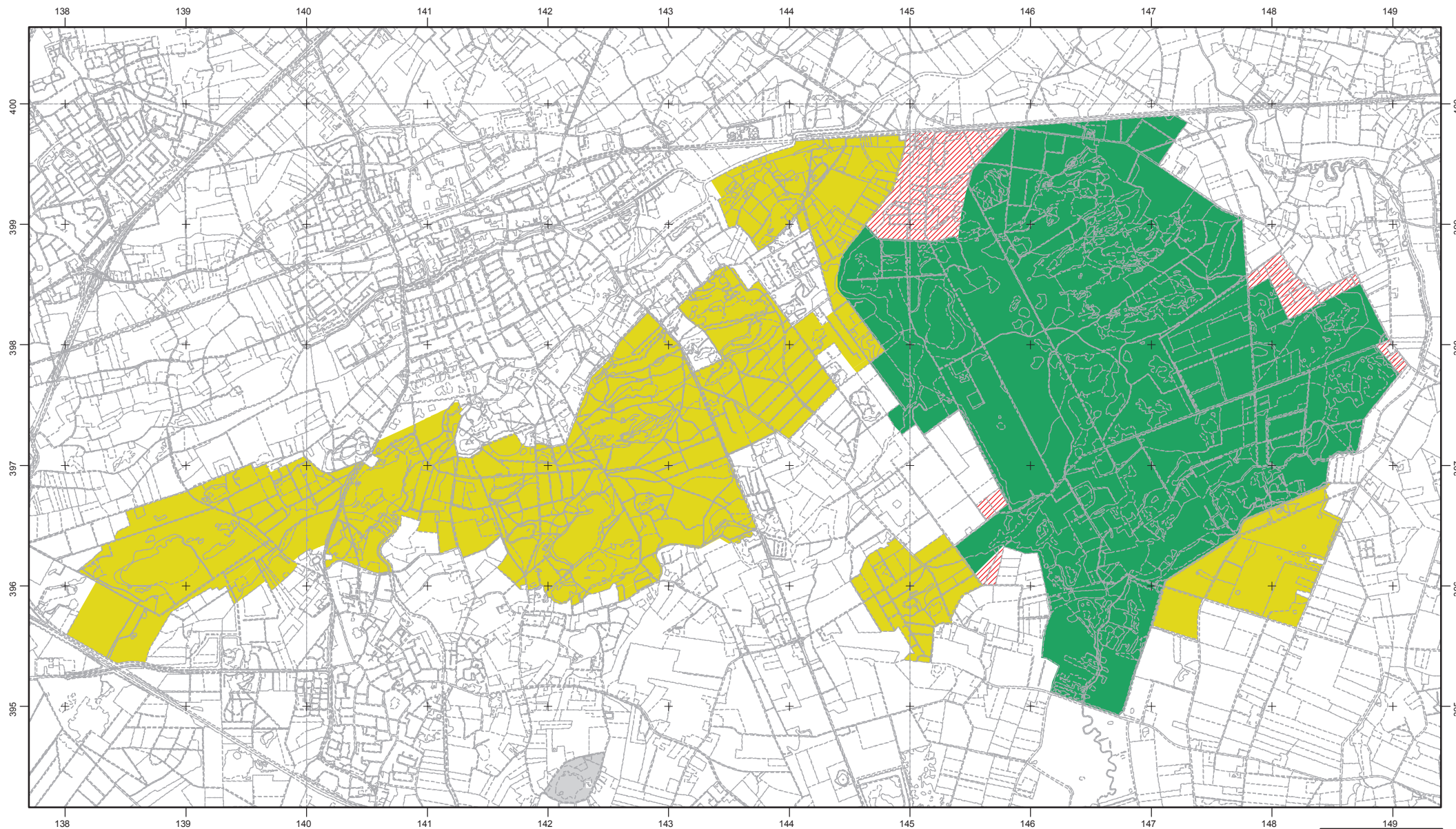
4.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A039 Taigarietgans

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 300 vogels (seizoensmaximum).
- Toelichting** Aantallen taigarietganzen zijn van nationale betekenis. Dit gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleats. Het gebied levert als slaappleats de grootste bijdrage binnen het Natura 2000 netwerk. De beschikbare gegevens zijn nog niet geschikt voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

133. Kampina en Oisterwijkse Vennen

Bijlage A

Ministerie van LNV, Directie Natuur en
Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
HR = Habitatrichtlijngebied
BN = beschermd natuurmonument

0 2000 Meters

ONTWERPBESLUIT LEENDERBOS, GROOTE HEIDE & DE PLATEAUX

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Groote Heide en De Plateaux**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus* en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Panunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
 - H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
 - H7110 * Actief hoogveen
 - H7150 Senken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H7210 * Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
 - H91D0 * Veenbossen
 - H91E0 * Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van richtlijn (EEG) 92/43 (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
H1096	Beekprik
H1134	Bittervoorn
H1166	Kamsalamander
H1831	Drijvende waterweegbree

Artikel 2

1. Het besluit tot aanwijzing van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Leenderbos en Groote Heide**, zoals aangewezen bij besluit van 24 maart 2000 (N/2000/340, Stcrt. 2000, nr. 65) en zoals gewijzigd bij besluit van 15 juli 2002 (TRCJZ/2002/5727, Stcrt. 2002, nr. 133), wordt gewijzigd.
2. Paragrafen 3.1 en 3.3 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit N2000/340 worden vervangen door de paragrafen 3.1, 3.3 en 3.4 van de nota van toelichting bij dit besluit.
3. Paragraaf 4.4 en de hoofdstukken 5, 6, 7 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit N/2000/340 vervallen.
4. De kaart behorende bij besluit TRCJZ/2002/5727 wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing bedoeld in artikel 1 en de wijziging van het in artikel 2 bedoelde besluiten, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied **Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Zuid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Keizergracht 5, 5611 GB EINDHOVEN. Terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de terinzagelegging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux waarin opgenomen:

nota van toelichting bij de aanwijzing van Groote Heide en De Plateaux als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede nota van toelichting bij de wijziging van besluit TRCJZ2002/5727 van de aanwijzing van Leenderbos en Groote Heide als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Groote Heide en De Plateaux aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt de nota van toelichting behorend bij de aanwijzing van Leenderbos en Groote Heide als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Groote Heide en De Plateaux aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Groote Heide - De Plateaux” en onder nummer NL9801036 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor vier prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/340) onder de naam “Leenderbos en Groote Heide” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL3009014. In beslissing op bezwaar is de begrenzing (15 juli 2002, TRCJZ/2002/5727) aangepast. Het eerstgenoemde besluit is door middel van laatstgenoemde besluit gewijzigd c.q. aangevuld met betrekking tot de instandhoudingsdoelen. Uit vorige besluiten overgenomen tekstdelen of vogelwaarden zijn in deze nota van toelichting cursief gezet¹.

¹ De afkorting sbz (“speciale beschermingszone”) en de aanduiding “beschermingszone” zijn hierin vervangen door de term “Vogelrichtlijngebied”

Het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux (landelijk gebiedsnummer 136) omvat het Vogelrichtlijngebied Leenderbos en Groote Heide en het Habitatrichtlijngebied Groote Heide en De Plateaux. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux ligt in de provincie Noord-Brabant en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Bergeijk, Cranendock, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het gebied bestaat uit twee delen. Het oostelijk deel omvat de Groote Heide in het noorden, de gemeentebossen van Heeze, de landgoederen Valkenhorst en Heezerheide en de boswachterij Leende. Het gebied is onderdeel van het Kempische landschap dat gekenmerkt wordt door hoogteverschillen die tijdens de laatste ijstijd zijn ontstaan door dekzandafzettingen. Over het algemeen is het landschap glooiend, maar plaatselijk is het dekzandlandschap verstoven, waardoor een sterker reliëf aanwezig is. Tot het begin van de twintigste eeuw was de dekzandrug bedekt met onafzienbare heide. Grote delen zijn in de crisisjaren van de vorige eeuw op grote schaal bebost. Delen van het heidelandschap zijn echter gespaard gebleven, zoals ook een aantal vennen in de heide en de bossen. Het Klein Hasselsven is een pingo-ruïne. Het heidelandschap wordt doorsneden door – deels gekanaliseerde – laaglandbeken, die plaatselijk omzoomd zijn door hooilanden, beekbegeleidende bossen en hakhoutpercelen. Op de overgang naar de beken is sprake van een hogere grondwaterstand en uittredende kwel.

Het westelijk deel betreft De Plateaux, het dal van de Dommel en gedeelten van de beeklopen van de Run en de Keersop. De Plateaux is een deels bebost heidegebied. Tegen de Belgische grens aan liggen vloeivelden: hooilanden die al sinds lange tijd bevoeid worden met (kalkrijk) Maaswater door middel van een lang stelsel van geulen en kanaaltjes. In de heide van de Malpie liggen een aantal grote vennen. Op meerdere locaties zijn kleine jeneverbesstruwelen aanwezig. Langs de Dommel liggen vochtige en natte graslanden en bossen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere Zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Groote Heide en De Plateaux is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing is op de bijbehorende kaart aangegeven. Het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux bestaat uit twee delen. Het westelijke deel omvat het bos- en heidecomplex Malpie, Malpiebeemden en De Plateaux dat gelegen is tussen De Venbergse molen in het noorden en de grens met België in het zuiden. Het oostelijke deel bestaat uit het bos- en heidecomplex Groote Heide-Leenderbos dat gelegen is tussen de A67 in het noorden en de grens met België in het zuiden. Tevens maken onderdeel uit van het Natura2000-gebied het gebied Putberg dat oostelijk ligt van het complex Leenderbos-Groote Heide, alsmede een viertal beken, te weten – van west naar oost - de Run (vanaf de Schaikse Dijk in het zuiden tot de monding in de Dommel in het noorden), de Keersop (vanaf de Belgische grens in het zuiden tot de monding in de Dommel ten noorden van Dommelen), de Dommel (vanaf de Belgische grens in het zuiden tot de samenkomst met de Run in het noorden) en de Tongelreep (vanaf de grens met België in het zuiden tot de zuidelijke grens van de bebouwde kom van Aalst in het noorden).

Het Habitatrichtlijngebied valt in zijn geheel samen met de hiervoor omschreven begrenzing van het Natura2000-gebied. Het Vogelrichtlijngebied omvat alleen het deel van het complex Leenderbos-Groote Heide tussen de Eikenlaan en de A2 in het noorden en de Belgische grens in het zuiden. De buitenste grenzen vallen samen met de grenzen van het Natura2000-gebied. Van noord naar zuid omvat het de volgende deelgebieden: landgoed Valkenhorst, de Molenheide, de boswachterij Leende, het natuurreservaat Het Goor, het natuurreservaat Groote Heide en de Gastelse Heide.

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Onlogische verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.

In afwijking hiervan is de uitloper van het Habitatrichtlijngebied langs de Strijper Aa verkleind (16 ha) omdat hier geen habitatwaarden voorkomen. Er blijven echter tussen de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en die van het Habitatrichtlijngebied

² Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

logische verschillen bestaan wat betreft deelgebieden die geen betekenis hebben voor de vogelsoorten waarvoor het Vogelrichtlijngebied is aangewezen (dit betreft met name De Plateaux, Putberg, Groote Heide bij Leende, beeklopen).

Rijbanen, bermen, parkeerplaatsen en/ of op- en afritten van de A2 en A67, die over een afstand van ruim 7 km door en langs het gebied lopen, zijn buiten de begrenzing van zowel het Vogelrichtlijngebied als het habitatrichtlijngebied gebracht. Op grond van de algemene exclaveringsformule waren ze reeds tekstueel uitgezonderd als onderdeel van het Vogel- en habitatrichtlijngebied. De habitattypen en soorten waarvoor het Habitatrichtlijngebied is aangemeld, komen er niet of nauwelijks voor. Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen aangepast:

- De begrenzing van de beek de Keersop is met 3 km verlengd tot aan de Belgische grens, vanwege het voorkomen van de Beekprik (H1096) in het grensgebied, plaatselijk aangevuld met aangrenzende bestaande natuur in eigendom van natuurbeherende organisaties (totaal ca. 10 ha).
- Ten noordwesten van de Malpie is de grens langs bospaden en een beekje gelegd, zodat een logischere begrenzing wordt bewerkstelligd. Hierdoor is ca. 7,5 ha toegevoegd aan het gebied en is ca. 4 ha verwijderd.
- Ten noorden van Schaft zijn langs de Maastrichterweg percelen cultuurgrond aan de buitenrand uit de begrenzing gehaald, omdat hier geen habitatwaarden aanwezig zijn (ca. 5,5 ha).
- Nabij Achterste Brug is de begrenzing rechtgetrokken en gelijk gelegd met het eigendom van Natuurmonumenten (per saldo uitbreiding van 3,6 ha).
- In de noordoostpunt van het deelgebied Leenderbos is de begrenzing logischer gemaakt en gelijkgetrokken met het eigendom van het Brabants Landschap, waardoor ca. 3,8 ha uit de begrenzing gehaald is.
- Uitbreiding met de Tongelreep tussen Achelse Kluis en Aalst, vanwege het voorkomen van Beken en rivieren met waterplanten (*waterranonkels*) subtype A (H3260_A) met o.a. Vlottende waterranonkel. Bestaande en verworven nieuwe natuur (167 ha, merendeels eigendom Brabants Landschap en SBB) langs de beekloop (met name stroomafwaarts vanaf Valkenswaard) zijn opgenomen om, waar mogelijk, een optimale bescherming van de beekloop te kunnen realiseren. Na voltooiing van in uitvoering en voorbereiding zijnde projecten wordt deze beek weldra een van de meest kansrijke beken in deze regio (ten behoeve van de Beekprik die bovenstrooms in België voorkomt, en Drijvende waterweegbree). Het stroomgebied van de Tongelreep kent een zeer gunstige opbouw: relatief goed basisdebiet, weinig intensieve landbouw en gering aandeel verhard oppervlak, grotendeels gelegen in en nabij beschermde natuurgebieden en de infiltratiegebieden liggen vrijwel geheel in bos- en natuurgebieden.
- Rond de Putberg is de begrenzing rechtgetrokken en gelijk gelegd met het eigendom van Staatsbosbeheer (per saldo uitbreiding van 3 ha).

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 4.356 ha, waarvan 2522 ha als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw**: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk**: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- **Erven** zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- **Tuinen** zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- **Verhardingen** kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. **Wegen** betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- **Hoofdspoorwegen** betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.

- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is van groot belang voor stuifzandheiden met struikhei, dat echter over grote delen flink vergrast is. De droge heide in het gebied wordt deels tot habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei en deels tot habitatype H4030 droge heiden gerekend.

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zandverstuivingen komt over een geringe oppervlakte voor in mozaïek met habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei. De afwisseling van (kleine) stuifzanden en stuifzandheiden met struikhei is voor een groot aantal dieren belangrijk. Beide habitattypen komen in mozaïëkvorm voor. Om deze reden zijn beide doelen gecombineerd.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het Natura2000-gebied herbergt enkele zeer goed ontwikkelde zwakgebufferde vennen. Door verdroging en eutrofiëring is de kwaliteit van een aanzienlijk deel van de vennen echter aangetast. Uitbreiding zal plaatsvinden als gevolg van een natuurherstelproject waardoor het gebied in de toekomst een zeer grote bijdrage levert aan het landelijke doel voor het habitatype.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zure vennen is in verschillende vennen minder goed ontwikkeld en kwaliteitsverbetering is dus noodzakelijk. Uitbreiding van het aantal vennen is reeds in voorbereiding.

H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitriche-Batrachion*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels*(subtype A).

Toelichting De kwaliteit en oppervlakte van het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels*(subtype A) is door eutrofiëring en 'normalisatie' van de laaglandbeken (Dommel, Tongelreep, Strijper Aa) sterk achteruitgegaan. Wel herbergt het type lokaal een grote hoeveelheid drijvende waterweegbree. Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van dit habitatype worden nagestreefd.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting De kwaliteit van habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) wordt bedreigd door verdroging en vergrassing. Herstelprojecten tonen aan dat kwaliteitsverbetering mogelijk is.

H4030	Droge Europese heide
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het gebied is van groot belang voor droge heiden, dat echter over grote delen vergrast is. De heide in het gebied wordt deels tot dit habitatype H4030 droge heide en deels tot habitatype H2310 stuifzandheiden met struikheide.
H5130	<i>Juniperus communis</i>-formaties in heide of kalkgrasland
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	In het gebied zijn op meerdere locaties kleine jeneverbesstruwelen aanwezig, ook liggen struiken binnen naaldbossen.
H6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>)
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit glanshaver- en vossenstaarhooilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype glanshaver- en vossenstaarhooilanden, <i>glanshaver</i> (subtype A) komt in een afwijkende vorm voor (overgang naar dotterbloemhooiland) in de door Maaswater bevoelde hooilanden van de Plateaux (de vloeivelden). De kwaliteit is hier de afgelopen jaren achteruitgegaan, maar herstel- en ontwikkelingsmaatregelen zijn en worden uitgevoerd.
H7110	* Actief hoogveen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> (subtype B).
Toelichting	Het habitatype actieve hoogvenen, <i>heideveentjes</i> (subtype B) komt voor in het Klein Hasselsven.
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt voor op plagplekken, het type zal voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heide, <i>hogere zandgronden</i> (subtype A).
H7210	* Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype galigaanmoerassen komt voor langs diverse vennen. De kwaliteit is vaak vrij goed (het zijn plaatselijk relatief jonge begroeiingen), maar de oppervlakte is gering.
H91D0	* Veenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype hoogveenbossen komt voor in het brongebied van de Strijper Aa ('t Goor). Het betreft één van de grotere groeiplaatsen van het bostype in ons land. De kwaliteit kan hier verbeterd worden.

H91E0	* Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C).
Toelichting	De vochtige alluviale bossen, <i>beekbegeleidende bossen</i> (subtype C) komen onder meer voor in de Malpie. De kwaliteit kan verbeterd worden door bestrijding van verdroging.

4.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1042	Gevlekte witsnuitlibel
Doel	Uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie tot een duurzame populatie van ten minste 500 volwassen individuen.
Toelichting	De gevlekte witsnuitlibel heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte. De beoogde uitbreiding van de populatie (tot het voor een duurzame populatie minimaal noodzakelijke aantal dieren) is gebaseerd op het realiseren van een landelijk gunstige staat van instandhouding.
H1096	Beekprik
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De beekprik komt voor in de Keersop. Deze geïsoleerde populatie is van groot belang vanwege de beperkte verspreiding van de soort in ons land. Het betreft de enige populatie in Noord-Brabant.
H1134	Bittervoorn
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	De bittervoorn is bekend van de voormalige visvijvers van de OVB bij Valkenswaard, deze liggen deels binnen de begrenzing van het gebied.
H1166	Kamsalamander
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting	Binnen het gebied en in de directe omgeving komen enkele geïsoleerde populaties van de kamsalamander voor. De grootste populatie bevindt zich langs de rand van De Plateaux. In het Leenderbos nabij Heezenbosch is de soort in en vlak buiten het gebied vastgesteld. Aangezien de kamsalamander in Noord-Brabant sterk achteruit is gegaan, verdienen deze restpopulaties extra aandacht. De kwaliteit van het leefgebied is daarbij een belangrijk punt.
H1831	Drijvende waterweegbree
Doel	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop voor uitbreiding populatie.
Toelichting	De drijvende waterweegbree komt voor in de Run. De kwaliteit van de Run en andere beken kan verbeterd worden.

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A224 Nachtzwaluw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting Van oudsher is de nachtzwaluw een broedvogel van de heidevelden. De vanaf halverwege de 80-er jaren verzamelde inventarisatiegegevens laten een zeer geleidelijke toename zien van circa 20 naar ten minste 30 paren (gemiddeld over de periode 1999-2003 32 paren). Maximaal werden 47 paren vastgesteld in 2002. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidoost-Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A246 Boomleeuwerik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik een broedvogel van de heidevelden. In de periode 1999-2003 wordt het aantal geschat op circa 53. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidoost-Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.

Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit een broedvogel van de heidevelden. In de periode 1999-2003 werd het aantal geschat op circa 61. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidoost-Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

ONTWERPBESLUIT STRABRECHTSE HEIDE & BEUVEN

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (Pb EG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Strabrechtse Heide & Beuven**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
H3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H91E0	* Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):

H1831	Drijvende waterweegbree
-------	-------------------------

Artikel 2

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Strabrechtse Heide & Beuven**.

2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende vogelsoort opgenomen in artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG: Kraanvogel, Roerdomp en Woudaap

Artikel 3

1. De aanwijzingen bedoeld in artikel 1 en 2 gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied **Strabrechtse Heide & Beuven**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter visie gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Zuid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN. Tervisielegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de tervisielegging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Strabrechtse Heide & Beuven waarin opgenomen: nota van toelichting bij de aanwijzing van Strabrechtse Heide & Beuven als speciale beschermingszone in het kader van de richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede nota van toelichting bij de aanwijzing van Strabrechtse Heide & Beuven als speciale beschermingszone in het kader van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Strabrechtse Heide & Beuven aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt het gelijknamige gebied aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Strabrechtse Heide & Beuven, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. In dit hoofdstuk wordt tevens melding gemaakt van de status van beschermd natuurmoment voor een deel van het Natura2000-gebied, welke inmiddels is komen te vervallen of bij dit besluit komt te vervallen. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Strabrechtse Heide & Beuven aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Strabrechtse Heide en Beuven” en onder nummer NL1000024 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor één prioritair habitattype in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Door middel van dit besluit wordt het gebied Strabrechtse Heide & Beuven eveneens aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”. Het gebied kwalificeert als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, omdat het gebied behoort tot één van de vijf belangrijkste pleisterplaatsen voor de Kraanvogel in Nederland¹. Het gemiddeld seizoenmaximum over de periode 1994-98 bedroeg 72 exemplaren². Over de periode 2000-2004 bedroeg dit gemiddelde 70³.

¹ Twee andere gebieden die aan dit selectiecriterium voldoen, zijn Engbertsdijkerven en Groote Peel. Voor methode van selectie en begrenzing van Vogelrichtlijngebieden wordt verwezen naar de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

² Beintema & Schekkerman (2001), Nadere toetsing van aanwijzing en begrenzing van negen Vogelrichtlijngebieden. (Alterra-rapport 328) Alterra, Wageningen

³ SOVON & CBS (2006), Trends van vogels in het Nederlandse Natura2000 netwerk, SOVON, Beek.

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁴. In dergelijke gevallen heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 4).

Het beschermd natuurmonument Beuven is aangewezen op 12 augustus 1991 (NMF-91-7518, Stcrt. 1991, nr. 160).

Het Natura2000-gebied Strabrechtse Heide & Beuven (landelijk gebiedsnummer 137) omvat het Vogelrichtlijngebied Strabrechtse Heide & Beuven en het gelijknamige Habitatrichtlijngebied. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Strabrechtse Heide & Beuven ligt in de provincie Noord-Brabant en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende en Someren.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Strabrechtse Heide bestaat grotendeels uit glooiend dekzandlandschap, met daarnaast een deel stuifzandlandschap. Het gebied wordt gekenmerkt door een afwisseling van droge stukken met heide (deels op voormalig stuifzand), kleine stuifzanden en laagtes met natte heide en vennen. In het oosten van het gebied ligt het Beuven, het grootste ven van ons land. Hier is één van de eerste venherstelprojecten uitgevoerd, wat geleid heeft tot de terugkeer van zeldzame soorten. In dit ven wordt water uit de Peelrijs via een bezinkingsbekken ingelaten. Een aantal vennen worden deels gevoed door lokale kwel. De omringende bossen van het gebied bestaan vooral uit grove dennen. Aan de noordwestkant van het gebied ligt het beekdal van de Kleine Dommel, met alluviale bossen, wilgenstruweel, moerasruigten en vochtige schraallanden.

⁴ Beschermd en staatsnatuurmonumenten zijn in de periode 1968-98 aangewezen op grond van respectievelijk artikel 7 en 21 van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, nr. 572)

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Strabrechtse Heide & Beuven behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden' en ten dele tot 'Beekdalen'.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Strabrechtse Heide & Beuven is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.⁵

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige vogelsoorten ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschappelijke eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten. Strabrechtse Heide & Beuven is aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van natte heide en vennen, die het leefgebied vormen van een in artikel 4 van de richtlijn bedoelde vogelsoort. Het vormt als geheel het leefgebied van drie soorten van Bijlage I (artikel 4.1). De begrenzing van de speciale beschermingszone is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

Op hoofdlijnen bestaat het Natura2000-gebied uit de volgende deelgebieden: Rietbeemden/-velden langs de Kleine Dommel, Braakhuizensche Heide, Meerloomeer, Frederijk, 's Heerenven, Kranenmeer, Mosven, Waschven, Strabrechtse Heide, Henneven, Grafven, Platvoetje, Beuven, Starven, Somerensche Heide en Witven.

Het Habitatrichtlijngebied valt in zijn geheel samen met de begrenzing van het Natura2000-gebied.

Het Vogelrichtlijngebied omvat de volgende deelgebieden van het Natura2000-gebied: het vochtige heide- en vennengebied in het zuiden van de Strabrechtse Heide (met o.a. Henneven, Grafven, Platvoetje, Starven) en het Beuven.

Het voormalige beschermd natuurmonument Beuven heeft een omvang van 376 ha en ligt in zijn geheel binnen het Natura2000-gebied.

De begrenzingen van het aangemelde Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

⁵ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht. De volgende gebiedsdelen zijn aan het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) toegevoegd:

- Bestaande en nieuwe natuur langs de Kleine Dommel tussen Geldrop en Heeze (53 ha) ten behoeve van de duurzame instandhouding (hydrologische condities) van Vochtige heiden (*hogere zandgronden*) subtype A (H4010_A) en Veenbossen (*91D0).
- Bestaande natuur (14 ha) aan de zuidzijde van het heidegebied langs de Somerense Weg (eigendom Brabants Landschap en SBB) waardoor het beekgeleidende bos langs de Reeloop (beekje) geheel binnen de begrenzing komt (de beek vormde de grens) en een logischer begrenzing wordt gevolgd.

Het Natura2000-gebied beslaat een totale oppervlakte van 1.859 ha, waarvan 551 ha als Vogelrichtlijngebied richtlijnen is aangewezen. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw**: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk**: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- **Erven** zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- **Tuinen** zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- **Verhardingen** kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.

- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikhei is over het algemeen van voldoende kwaliteit. Het habitatype komt op veel plaatsen voor in een fraai mozaïek met natte heide en vennen, dankzij het kleinschalige reliëf in het gebied.

H2330 Open grasland met *Corynephorus* en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied bestaat voor een groot deel uit dichtgegroeid stuifzand. Het enige deel dat nog actief is (habitatype zandverstuivingen) dient een zodanige omvang te krijgen dat het zonder veel beheer in stand blijft. Daarmee kan ook de soortensamenstelling verbeteren.

H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zeer zwakgebufferde vennen komt voor in het Beuven, het grootste ven in ons land. Dit ven is circa 20 jaar geleden opgeschoond, maar een duurzame waterkwaliteit (buffering) is nog niet gerealiseerd. Het habitatype beslaat momenteel een vrij groot gedeelte van het ven, maar vooral in matig ontwikkelde vorm. Door uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit zal het gebied in de toekomst een zeer grote bijdrage leveren aan het landelijke doel voor het habitatype.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zwakgebufferde vennen komt voor in het Beuven (grote oppervlakte) en daarbuiten met matige kwaliteit en een geringe oppervlakte in diverse vennen op de Strabrechtse Heide. Met name voor de Strabrechtse heide is de kwaliteitsverbetering van toepassing.

- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren**
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zure vennen komt voor in het ven Hoenderboom.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).
 Toelichting Het betreft hier één van de gebieden met de grootste oppervlakte aan vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A). De heide is op veel plaatsen in goede kwaliteit aanwezig, maar toch is ook een aanzienlijk deel vergrast. Verbetering van de kwaliteit is zeer kansrijk.
- H91E0 * Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).
 Toelichting Het habitatype is gedeeltelijk goed ontwikkeld (in de vorm van elzenbroekbos), maar kan op andere plaatsen verbeterd worden (bijvoorbeeld het vogelkers-essenbos).
- 4.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)**
- H1831 Drijvende waterweegbree**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
 Toelichting Drijvende waterweegbree is al lange tijd bekend uit het Beuven. Er lijkt hier een duurzame populatie aanwezig te zijn. Daarnaast is de soort ook in de Witte Loop aangetroffen.
- 4.5 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels**
- A021 Roerdomp**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.
 Toelichting De roerdomp is van oudsher een broedvogel met bijvoorbeeld in 1970 5 paren en 1988 4 paren. Overigens ontbrak de soort geregeld maar sedert 1994 wordt weer jaarlijks gebroed. In de periode 1999-2003 zijn jaarlijks 2-7 paren geteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op een relatief hoog niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A022 Woudaap**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2 paren.
 Toelichting In 1996 werd de Woudaap voor het eerst gemeld. Daarna jaarlijks in de periode 2001-2003 met respectievelijk 1, 3 en 3 paren. Het is één van de weinige jaarlijkse bezette broedplaatsen in Nederland in deze eeuw. Het betreft een relatief geïsoleerde populatie en zowel in het gebied als in de regio is de draagkracht te gering voor een sleutelpopulatie.

A127**Kraanvogel****Doel**

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting

De aantallen kraanvogels zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als slaapplaats voor deze soort. De Strabrechtse Heide & Beuven, de Groote Peel en de Engbertsdijkerven leveren de grootste bijdrage binnen het Natura2000-netwerk. Trendgegevens van de soort zijn niet beschikbaar. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig vanwege de afname van het aantal pleisterplaatsen en het aantal pleisterende vogels, en de toename van de onrust in de overgebleven gebieden. De aantallen in de monitoringsgebieden nemen niet significant af, zodat een herstelopgave op onderdeel populatie in de aangewezen gebieden niet aan de orde is.

4.6 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura2000-gebied Strabrechtse Heide & Beuven omvat één beschermd natuurmonument, namelijk Beuven (zie hoofdstuk 2). Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 heeft de instandhoudingsdoelstelling voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit (verder: de “oude doelen”). Voor zover deze doelstellingen Natura2000-waarden betreffen, zijn deze begrepen in de in de voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. In een aantal gevallen is het onmogelijk om zowel de oude doelen als de Natura2000-doelen te bereiken, bijvoorbeeld omdat die doelen tegenstrijdig beheer vragen. In deze gevallen gaan de Natura2000-doelen vóór om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de oude doelen net als de overige instandhoudingdoelen worden uitgewerkt in ruimte en tijd. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis met betrekking tot oude doelen is toegestaan ten gunste van Natura2000-doelen. Het van rechtswege vervallen besluit is ter informatie bij dit besluit gevoegd (bijlage A).

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu- en
Faunabeheer

NMF-91-7518

12 augustus 1991

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied, bekend onder de naam "Beuven en omgeving", gelegen in de gemeenten Someren en Mierlo en voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1 onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967; 572);

dat het natuurmonument onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Tweede Kamer, 1989-1990, 21 149, nrs 2-3);

dat het natuurmonument bestaat uit een complex van droge en natte heiden, vennen, voormalig stuifzand, opgaande naald- en loofhoutbossen en moerassen die in biologisch, geomorfologisch en hydrologisch opzicht een samenhangend geheel vormen;

dat het Beuven behoort tot de in Nederland zeldzaam geworden voedselarme vennen en één van de grootste vennen van Nederland is;

dat het natuurmonument deel uitmaakt van het grote, aaneengesloten natuurgebied Strabrechtse en Lieropse Heide;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid in (micro-)reliëf en bodem en daarmee samenhangend een grote variatie in vochtigheid en voedselrijkdom;

dat in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden er zich een aantal gedifferentieerde levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument uit botanisch oogpunt zeer belangrijke, minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land zeldzame tot zeer zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust- en fourageergebied voor een groot aantal individuen van verschillende vogelsoorten, waaronder in ons land minder algemene tot zeldzame soorten, en daarnaast van belang is voor diverse soorten amfibieën, reptielen, insecten en zoogdieren;

dat het natuurmonument door zijn ligging en afwisseling van verschillende landschapstypen van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hiervoor genoemde geomorfologische, biologische en visueel-esthetische waarden, maar ook de geologische, bodemkundige en hydrologische gesteldheid, de cultuur-historische hoedanigheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 17 augustus 1990, nr. NMF-90-9221, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het "Beuven en omgeving";

Gezien de omtrent de in de overweging zijnde aanwijzing de Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de ter zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9 van de Natuurbeschermingswet;

B E S L U I T

- I Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied, bekend onder de naam "Beuven en omgeving", voorzover gevormd door de percelen kadastraal bekend gemeente Someren, sectie M, nrs. 660, 661, 668 ged., 759, 766 ged. en 760 ged.; sectie N, nr. 318 ged.; gemeente Lierop, sectie C, nrs. 680, 683 en 688; gemeente Mierlo, sectie E, nrs. 656 ged., 657, 658 ged., 659 ged., 660, 661, 662 ged., 663 ged., 664, 665, 666 ged., 667 ged., 668, 669, 670 ged., 671 ged., 672, 673, 674 ged., 675 ged., 676, 677, 678 ged., 679 ged., 680 ged., 688, 689, 692, 693, 694, 697, 698, 701, 1246 ged., 1247 ged., 1248, 1527 ged., 1528 ged.
een en ander zoals aangegeven op de bijbehorende kaart BN-146.
- II Bij deze aanwijzing gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

T. J. G. G. G.

T o e l i c h t i n g, behorende bij beschikking NMF-91-7518

1. INLEIDING

Het natuurmonument Beuven en omgeving is gelegen op de Strabrechtse en Lieropse Heide, een uitgestrekt heide-, vennen- en bossencomplex ten zuidoosten van Eindhoven met grote landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden. Het natuurmonument ligt op het grondgebied van de gemeenten Someren en Mierlo en wordt gekenmerkt door een gevarieerde opbouw bestaande uit heide, vennen, stuifzand, opgaand bos en moeras.

Het natuurmonument omvat een van de grootste vennen van Nederland, het Beuven alsmede heide, bossen en kleinere vennen als het Witven en het Starven. In het Natuurbeleidsplan is het natuurmonument tezamen met het gebied van de Strabrechtse Heide en het beekdal van de Sterkselse Aa en Rul aangeduid als een kerngebied binnen de ecologische hoofdstructuur van Nederland.

De totale oppervlakte van het natuurmonument bedraagt ca. 375 ha, het Beuven zelf heeft een oppervlakte van ca. 85 ha.

Aan de noord-, oost- en zuidzijde liggen de bossen van de gemeente Someren. De zuidgrens wordt gevormd door de provinciale weg Heeze-Someren, aan de westzijde grenst het natuurmonument aan de Strabrechtse Heide en aan de noordzijde aan de Lieropse Heide.

In de winter van '85-'86 zijn in en rond het Beuven werken uitgevoerd die een eind hebben gemaakt aan de instroom van voedselrijk water via de Peelrijt en waarbij het voedselrijke slib dat zich in het ven had afgezet, is verwijderd. Echter zolang de luchtverontreiniging, met als gevolg daarvan de verzuring en vermessing, niet drastisch vermindert, zal een actief beheer van het Beuven nodig blijven.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van het gebied, de begrenzing van het natuurmonument, de van kracht zijnde planologische bepalingen, de rechtsgevolgen van de aanwijzing krachtens de Natuurbeschermingswet en tenslotte een korte beschrijving van het huidige en gewenste beheer.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS

2.1. Geologie, geomorfologie en bodem

Het Beuven en omgeving is gelegen in de Centrale Slenk en bestaat uit dekzandruggen, die plaatselijk weer verstoven zijn, en laagtes waarin (regen-)water stagneert. De ondergrond van het natuurmonument wordt gevormd door een smeltwatervlakte waarvan het bovenste gedeelte bestaat uit zgn. oud dekzand. Kenmerkend hiervoor in Brabant is de fijnzandigheid, de lemigheid en de aanwezigheid van dunne of dikke, niet volledig aaneengesloten leemlagen (de zgn. Brabantse leem). Deze leemlagen zijn in het gebied (ook op de Strabrechtse Heide) op enige meters diepte terug te vinden. Het "leemvlak" helt lichtelijk in noordwestelijke richting af. Op het oude dekzand is een pakket leemarm jong dekzand afgezet door voornamelijk westelijke winden.

Het Beuven zelf is een laat-glaciaal uitwaaiingsbekken waarin geen of nauwelijks jong dekzand meer aanwezig is. De ondergrond van het Beuven is in verticale richting slecht waterdoorlatend.

De eerste slecht waterdoorlatende leemlaag bevindt zich tussen 20 en 22 m + NAP, en een tweede op ongeveer 18 à 19 m + NAP. In het Beuven heeft geen bodemvorming (veen) plaatsgevonden, uitgezonderd in het meest westelijke deel waar zich een humeuze tot moerige laag heeft ontwikkeld.

Ter plaatse van het Starven daarentegen bevindt zich een laag gliede-achtig materiaal die wegzijging van het water voorkomt. Mede hierdoor kent het Starven een meer stabiele waterstand dan het Beuven.

Op de hogere gronden rond het Beuven is de laag jong dekzand tot enkele meters dik. In dit zand hebben zich humuspodzolen ontwikkeld; op de hogere delen haarpodzolen en in de lagere gedeelten veldpodzolen en moerige podzolen. Nabij het Beuven komen plaatselijk gooreerdgronden voor. Tevens komen ten oosten van het Beuven duinvaaggronden voor ter plaatse van de (voormalige) zandverstuiving.

2.2. Waterhuishouding

Oorspronkelijk maakte het natuurmonument deel uit van een heide- en vennen-gebied dat zich veel verder in zuidelijke richting voortzette. Via een reeks van laagtes en vennen waterde dit gehele gebied uiteindelijk af op de Kleine Dommel. Na ontginning van de Somerense Heide werd de afwatering verbeterd door het graven van de Peelrijt. Deze mondde in eerste instantie uit in het Beuven, waarna het water via laagtes en vennen op de Strabrechtse Heide weer afgevoerd werd richting Kleine Dommel. Ter verbetering van de afwatering werd later de Witte Loop gegraven om de afvoer vanaf het Beuven beter te doen verlopen. In een later stadium (1941) werd er een geul door het Beuven gegraven die Peelrijt en Witte Loop met elkaar verbond, aan beide zijden voorzien van kaden. In de noordkade bevonden zich twee overlaten zodat het Beuven bij hoge afvoeren tijdelijk als boezem functioneerde. Ondanks het verhogen van de kaden in 1976 werd het Beuven nog steeds bij hoge aanvoeren gevoed met water uit de Peelrijt. De ontwateringsactiviteiten, de ontwikkelingen in de landbouw (intensivering grondgebruik, toename bemesting) alsmede de lozingen van rioolwater (overstort) leidden tot een toegenomen belasting van het oppervlaktewater met voedingsstoffen en een vergroting van de afvoer via de Peelrijt, met name in het winterhalfjaar. Door de sterk toegenomen aanvoer van voedingsstoffen vond een drastische verlanding van het ven plaats; de oppervlakte open water liep terug tot ca. 30 ha en met name de rietvegetaties breidden zich sterk uit, evenals een organische sliblaag op de oorspronkelijke venbodem. De natuurwetenschappelijke waarden van het Beuven liepen hierdoor dermate gevaar dat ingegrepen diende te worden.

Dit leidde tot een schoonmaakoperatie van het Beuven in 1985-1986 waarbij de sliblaag en rietlaag werden verwijderd.

Tevens werd een omleidingskanaal gegraven dat het water van de Peelrijt naar de Kleine Aa afvoert, waarbij ook de nodige aanpassingswerken moesten worden verricht. Aangezien neerslagwater en toestromend ondiep grondwater uit het omringende heide- en bosgebied de belangrijkste wateraanvoerfactoren zijn, zou verzuring in sterke mate op gaan treden. Toename in de zuurgraad zou leiden tot ongewenste veranderingen binnen de te behouden en/of ontwikkelen levensgemeenschappen, met name binnen de samenstelling met soorten uit de Oeverkruidklasse. Om dit te voorkomen is toevoer van "bufferstof" in de vorm

van kalkhoudende stoffen of kalkhoudend water nodig. Gekozen is voor gecontroleerde inlaat van beekwater uit de Peelrijt. Het beekwater wordt daarvoor eerst ingelaten in het vengedeelte ten zuiden van de Peelrijt dat als een soort voorbezinkingsbekken functioneert zodat de organische verontreiniging tot dit gedeelte beperkt blijft. Het op deze wijze voorgezuiverde water kan indien gewenst via een regelwerk ingelaten worden in het grote noordelijke deel om verzuring aldaar tegen te gaan.

2.3. Vegetatie en flora

2.3.1. Beuven vóór de uitvoering van de herstelwerkzaamheden:

In vroegere tijden (tot de jaren veertig) bezat het ven een overwegend witte zandbodem en helder water met fraai ontwikkelde vegetaties van de Oeverkruidklasse. In het westen was een spaarzame rietvegetatie aanwezig. De droogvallende oever zag rossig van het Oeverkruid en in het ondiepe water bevond zich een gordel van Waterlobelia over een oppervlakte van enige hectaren. Verder werden er onder meer groeiplaatsen aangetroffen van Grote biesvaren, Stekelbiesvaren en Drijvende egelskop.

Sindsdien hebben zich grote wijzigingen voorgedaan. De toevoer van het vervuilde beekwater uit de Peelrijt heeft een zodanige verslechtering van de kwaliteit van zowel het water als de bodem veroorzaakt, dat een enorme verandering in de vegetatie van het ven is opgetreden. Als gevolg van de vorming van een brede rietkraag en opslag van wilgenbosjes resteerde in 1975 nog slechts ca. 35 ha open water. Plaatselijk vormde eveneens een sapropeliumlaag in beschutte delen van het ven een bedreiging. De vegetaties van de Oeverkruidklasse namen hierdoor in omvang en soortensamenstelling af. Door een samenspel van wind, golfslag en stroming in het ven, het droogvallen van zandige oeverbanken in de nazomer en de aanvoer van bufferstoffen met het beekwater hebben zich echter plaatselijk nog diverse typische soorten van de Oeverkruidklasse kunnen handhaven. Zo was tot enkele jaren vóór de herstelwerkzaamheden de Naaldwaterbiesassociatie met Naaldwaterbies, Gesteeld glaskroos en Oeverkruid nog te vinden op met name de noordoostoever en in het zuidelijke deel (ten zuiden van de huidige beek).

De associatie van Veelstengelige waterbies met Veelstengelige waterbies, Moerashertshooi, Knolrus, Kruipende moerasweegbree en vroeger ook Moerassmele waren op enkele plaatsen langs de randen van het ven in het zuidelijke deel en in de noordwesthoek aanwezig. De Biesvaren-Waterlobelia-associatie met Stekelbiesvaren, Grote Biesvaren, Waterlobelia en Oeverkruid kwam zowel in het noordelijk als zuidelijk deel voor. Biesvarens werden sinds 1976 niet meer waargenomen. In de noordwesthoek was tot kort voor de restauratie de Waterlobelia nog te zien.

2.3.2. Beuven ná uitvoering van de herstelwerkzaamheden:

De beekomleiding functioneerde vanaf de zomer van 1986. In het door de werkzaamheden drooggevallen ven bleek kieming op te treden van éénjarige plantjes zoals Straatgras, vertegenwoordigers van de Duizendknoopfamilie en van soorten uit de Oeverkruidklasse als Gesteeld glaskroos, Naaldwaterbies, Knolrus en Moerashertshooi. In de noordwesthoek werden weer kiemplantjes van Waterlobelia aangetroffen.

Ongewenst evenwel was de massale opkomst van Pitrus op de schoongemaakte oevers in het Beuven-noord. Eind augustus werd de oevervegetatie in het Beuven gemaaid.

In 1987 ontwikkelden de helofyten zich tamelijk explosief. In dat jaar raakten de randen van het grote wateroppervlak flink begroeid met Pitrus, Gewone waterbies of Kleine lisdodde. Lokaal stak ook het Riet weer de kop op, waarschijnlijk door kieming. In de diepere delen van het ven verdween de Pitrus na stijging van de waterstand. In augustus 1987 werd de noordelijke oeverzone weer gemaaid. Zoals het er nu naar uitziet, zullen de pitrusbegroeiingen geleidelijk verdwijnen.

Sinds de zomer van 1987 is de bodem van het centrale deel van het ven groten-deels begroeid met Gesteeld glaskroos. Soorten als Oeverkruid, Veelstengelige waterbies, Vergeten blaasjeskruid en vooral ook Knolrus hebben zich eveneens uitgebreid. Verrassend is het verschijnen van Pilvaren, Ondergedoken moeras-scherm en Vlottende bies die jarenlang niet meer waren gezien in het Beuven. Tamelijk spectaculair is ook het voorkomen van bloeiende Waterlobelia in een drooggevalen zone van het als voorbezinkingsbekken functionerende Beuven-zuid. Het meest bijzonder is echter de Stekelbiesvaren, die sinds 1976 niet meer in Nederland was waargenomen. Deze zeer zeldzame soort is sinds 1987 zowel in het noordelijke als in het zuidelijke deel aangetroffen.

2.3.3. Overige vennen

Het ten zuidoosten van het Beuven gelegen Witven heeft een vegetatie met o.a. Veenpluis en Veenmos. Door eutrofiëring hebben zich in de moerassige terreindelen Pitrus, Riet-en Wilgenstruweel ontwikkeld.

Aan weerszijden van de Peelrijt bovenstrooms van het Beuven, alsmede in de omgeving van het Starven en het Witven en ten zuiden van het Beuven komen broekbossen voor, voornamelijk bestaande uit Wilgenstruwelen, Es, Els en Eik. In de bosrand ten noorden van het Beuven ligt een klein vennetje waar een verlandingsproces gaande is. Hier wordt een vegetatie aangetroffen van Veenpluis, Veenmos, Mattenbies en diverse zeggesoorten.

Ten zuidoosten van het Starven ligt een voormalig stuifzandcomplex. Hiervan resteren nog verschillende onbegroeide delen met plaatselijk korstmossen. Het merendeel is begroeid geraakt met Vliegdenen.

2.3.4. Bossen en Heide

De omgeving van het Beuven herbergt een grote afwisseling in begroeiingstypen en vegetaties. Ten noorden en ten oosten betreft het voornamelijk aangeplante bossen bestaande uit monocultures van Grove den en/of Corsicaanse den. Deze bossen, aangeplant ten behoeve van de houtproductie, worden gekenmerkt door de planmatige opzet en het rechte padenpatroon. Er is vrijwel geen struiketage aanwezig en de ijle bodemvegetatie bestaat voornamelijk uit grassen (Bochtige smele).

Tussen het Beuven en de bossen aan de oostzijde, rondom de verschillende vennen alsmede verspreid in kleinere oppervlakten binnen de rest van het natuurmonument komen afwisselend droge en vochtige heidevegetaties voor gekenmerkt door het voorkomen van Dopheide, Struikheide en Pijpestrootje en opslag van Berk of Grove den. De oeverzone van het Beuven herbergt op een aantal plaatsen minder algemene tot zeldzame plantesoorten als Gagel, Witte en Bruine snavelbies, Ronde zonnedauw en Klokjesgentiaan.

2.4. Fauna

Het ven is ornithologisch van groot belang. Omdat grote wateren met rietkragen in het pleistocene deel van Noord-Brabant schaars zijn, heeft het Beuven voor allerlei vogelsoorten een regionale betekenis. Het vormt een broedplaats voor moerasvogels als Blauwborst, Sprinkhaanrietzanger, Kleine karekiet, Rietzanger, Roerdomp, Bruine kiekendief en Waterral. Het water en de oevers bieden broedgelegenheid voor o.a. Dodaars, Zwarte stern, Winter- en Zomertaling en Slobeend.

Op de heideterreinen broeden Grutto, Watersnip, Kievit en Veldleeuwerik. In de bossen broeden o.a. Grote bonte specht, Zwarte specht, Groene specht en Boomkruiper. De bossen vormen tevens een onderdeel van het leefgebied van diverse soorten roofvogels zoals Ransuil, Bosuil, Havik, Wespendif, Sperwer en Buizerd. Daarnaast is het natuurmonument gedurende bepaalde tijden in het jaar een belangrijke verblijfplaats voor roofvogels zoals de Blauwe kiekendief en Visarend en voor enige duizenden watervogels, waaronder minder algemene als Brilduiker, Pijlstaart, Krakeend, Nonnetje en Smient.

Het Beuven is tevens van grote betekenis als pleisterplaats voor doortrekkende vogels zoals Kraanvogel, Klapekster, Kempphaan, Goudplevier, Bokje, Witgatje en Groenpootruiter en als overwinteringsgebied van de Rietgans en Kolgans.

De vogelrijkdom is sinds de zestiger jaren enigszins afgenomen. Diverse soorten zijn als broedvogel sterk achteruitgegaan of zelfs verdwenen. Het betreft onder meer Grote karekiet, Rietzanger en Snor. De aantallen van Blauwborst, Kleine karekiet en Sprinkhaanrietzanger zijn redelijk stabiel gebleven.

Na het droogzetten van het Beuven in 1985 ten behoeve van de restauratie werd een betrekkelijk soortenarm visbestand vastgesteld met een grote biomassa van naar schatting 5 ton. Het betrof met name Baars en geringere hoeveelheden Paling en Snoek.

Ook na de restauratie is er weer vis waargenomen en wel de volgende soorten: Hondsviis, Bempje, Baars, Snoek en Paling. Herkolonisatie van met name grote Snoeken heeft plaatsgevonden vanuit de Dommel, via Reeloop en Witte loop.

In de bossen rondom het Beuven komen diverse zoogdieren voor zoals Vos, Hermelijn, Wezel, Ree en verschillende muizesoorten.

Van de amfibieën worden in en rond de vennen Groene en Bruine kikker, Gewone pad, Rugstreeppad, Heikikker en Kleine watersalamander aangetroffen, waarvan met name de Rugstreeppad in grote aantallen. Op de drogere heide wordt tevens de Levendbarende hagedis aangetroffen.

Daarnaast is vooral het Beuven van belang voor veel insectensoorten.

2.5. Natuurschoon

Het natuurmonument "Beuven en omgeving" is door de variatie in landschapstypen en begroeiingen van grote betekenis uit een oogpunt van natuurschoon. De afwisseling van relatief open droge en vochtige heideterreinen, vennen, oevervegetaties, (moeras-)struwelen en bossen is hiervoor van wezenlijk belang.

3. BEGRENZING

De begrenzing van het natuurmonument is met name bepaald aan de hand van de aanwezige natuurwetenschappelijke waarden en is zo gekozen dat er in landschappelijk, geomorfologisch en vooral ecologisch opzicht één onderling

samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht. Hierbij zijn de kadastrale grenzen aangehouden en is tevens uitgegaan van in het terrein herkenbare topografische grenzen.

De begrenzing wordt aan de zuidzijde gevormd door de provinciale weg Heeze-Someren. Zowel aan de oost- als de noord- en westzijde wordt de begrenzing gevormd door onverharde wegen. Deze wegen vallen buiten de aanwijzing.

Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN-146.

4. BESCHERMING KRACHTENS ANDERE INSTRUMENTEN

4.1. Nationaal niveau

De Strabrechtse Heide, het Beuven en de omgeving vallen in het gebied waarvoor de zogenaamde groene koers geldt als bedoeld in de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra (Kamerstukken II 1990/1991, 21 879, nrs. 1-6).

In deze gebieden zijn ecologische kwaliteiten richtinggevend voor de ruimtelijke ordening en worden natuurlijke ecosystemen ontwikkeld en ecologische relaties hersteld. Nieuwe vormen van verstedelijking, intensieve recreatie, grootschalige infrastructuur, winning van oppervlaktedelfstoffen en intensieve vormen van landbouw die leiden tot aantasting van de natuur worden in gebieden met een groene koers vermeden; zo nodig worden bestaande vormen gesaneerd. Extensieve vormen van bosbouw, openluchtrecreatie, toerisme en waterwinning kunnen in deze gebieden worden gehandhaafd of ontwikkeld, mits daarmee de natuurfuncties binnen het gebied niet direct of indirect worden aangetast. Het beleid is gericht op optimalisering van de hydrologische omstandigheden voor de tot ontwikkeling te brengen ecosystemen.

In het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud is de Strabrechtse Heide, inclusief het Beuven en omgeving opgenomen als Grote Eenheid Natuurgebied. Het beleid in deze gebieden is gericht op scheiding van de functie natuur van andere sterkere functies die de functie natuur kunnen verdringen.

Uitwerking van dit beleid richt zich met name op duurzame instandhouding en waar mogelijk herstel van die factoren die voor het bestaan van de kenmerken en waarden van de natuurgebieden bepalend zijn.

Daarnaast is de Strabrechtse Heide aangewezen als een voor ganzen belangrijk gebied.

In het Natuurbeleidsplan is het Beuven en omgeving tezamen met het gebied van de Strabrechtse Heide en het beekdal van de Sterkselse Aa en Rul aangeduid als een kerngebied binnen de ecologische hoofdstructuur van Nederland. Dergelijke gebieden zijn in (inter-)nationaal opzicht belangrijke, duurzaam te behouden ecosystemen. Het beleid binnen de kerngebieden is gericht op het veiligstellen en vergroten van de bestaande natuurwaarden. Daarvoor zullen negatieve ontwikkelingen geweerd dienen te worden en zal het gewenste beheer mogelijk gemaakt moeten worden. Voor de veiligstelling en het beheer van kerngebieden wordt onder meer gedacht aan toepassing van de Natuurbeschermingswet.

4.2. Provinciaal niveau

In het Streekplan Midden- en Oost-Brabant hebben het Beuven, het vennengebied ten zuiden ervan, het Starven en het Witven met direct aangrenzende gronden de

aanduiding "Natuurgebied". Dat geldt ook voor de westelijk hiervan gelegen heide- en bosterreinen. Een strook aan de noord- en oostzijde, merendeels bossen, heeft de aanduiding "Bosgebied met natuurwaarde".

Het streekplan is in 1978 vastgesteld door Provinciale Staten en sindsdien tweemaal partieel herzien.

4.3. Gemeentelijk niveau

Someren

In het in 1976 vastgestelde en sinds 1982 onherroepelijke bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Someren is het natuurmonument geheel bestemd tot "Natuurgebied". Dit betekent dat dit gebied is bestemd voor het behoud en/of herstel van de natuurwetenschappelijke waarden, waaronder de geologische, bodemkundige en botanische waarden worden verstaan, alsmede houtteelt.

Als één van de doeleinden is het behoud en/of herstel van de landschappelijke waarden opgenomen waaronder de geomorfologische en landschappelijk-esthetische waarden wordt verstaan, het behoud en/of herstel van de cultuurhistorische waarden alsmede mogelijkheden voor extensieve dagrecreatie. Aan de bestemming "Natuurgebied" is een aanlegvergunningstelsel verbonden.

Mierlo

De gemeente Mierlo heeft een in 1983 vastgesteld bestemmingsplan Buitengebied dat sinds 1987 onherroepelijk is geworden.

Het deel van het natuurmonument dat op het grondgebied van de gemeente Mierlo is gelegen, is geheel bestemd tot "Natuurgebied". De als zodanig aangewezen gronden zijn bestemd voor doeleinden van natuur- en landschapsbehoud, behoud en herstel van de op deze gronden voorkomende waardevolle landschapselementen, alsmede behoud en herstel van het ecologische evenwicht op deze gronden. Aan de bestemming "Natuurgebied" is een aanlegvergunningstelsel verbonden.

5. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en het beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en waar mogelijk ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

5.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend, een vergunning worden aangevraagd.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten indien deze een negatieve invloed op de in het natuurmonument aanwezige waarden hebben. Hierbij moet met name worden gedacht

aan handelingen die de waterhuishouding van het natuurmonument kunnen beïnvloeden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van de aangrenzend gebieden.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, van de wet per aangetekende brief te geschieden. De aanvraag moet worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK te Den Haag).

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist. Omdat het voor betrokkene vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulente Natuur-, Milieu en Faunabeheer in Noord-Brabant van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te raadplegen. Deze zal uitsluitend geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor advies de paragraaf "Inlichtingen").

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die geleid op de te verwachten schadelijke effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voertuigen, caravans en tenten.
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties, apparatuur.
- Aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang.
- Ontgronden, bodem-verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en graven, vervenen, woelen of andere verstoringen van de bodem, waaronder tevens wordt begrepen het schonen of/en uitdiepen van vennen.
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, (vloeistoffen), producten of materialen.
- Winnen van bosstrooisel of mos.
- Het afbranden van (delen van) de vegetatie.
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings en dergelijke.
- Het aanleggen van oeverbeschoeiingen of aanlegplaatsen.
- Het gebruik van meststoffen.
- Het aanwenden van chemische bestrijdingsmiddelen en andere groei- en stoorstoffen.
- Het dunnen, rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten, anders dan ten behoeve van het normale onderhoud.
- Het verrichten van andere handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen

hebben.

- Het afsluiten van nieuwe jachthuurovereenkomsten en het verlenen van jachtvergunningen, het afsluiten van nieuwe verhuurovereenkomsten van het visrecht.
- Het vissen, zwemmen, surfen en kanoën.
- Beoefenen van motorsport, het houden van wedstrijden en races, het crossen met motorvoertuigen, bromfietsen of fietsen.
- Beoefenen van andere vormen van buitensport zoals modelvliegsport, hondensport en ruitersport voor zover buiten de daarvoor aangewezen paden.
- Het berijden van gemotoriseerde voertuigen en bromfietsen buiten de daarvoor opgestelde paden en wegen.

Geen vergunning is vereist voor handelingen die zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

5.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument. Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

Inmiddels is een beheersplan opgesteld.

5.3. Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit de steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument zoals recreanten en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke (met de eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid).

Met behulp van dit artikel is het mogelijk in het natuurmonument handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken, zoals het crossen met motorvoertuigen of het crossen met fietsen, tegen te gaan.

6. HUIDIG GEBRUIK

Het natuurmonument is toegankelijk voor wandelaars via een aantal opengestelde zandpaden en enkele gemarkeerde en/of beschreven routes. Langs de oost-, west- en noordgrens lopen fietsroutes over halfverharde paden of zandwegen. Langs de provinciale weg Heeze-Someren is een vrijliggend verhard fietspad aangelegd. Aan de noord- en oostzijde zijn tevens enige ruiterroutes aangegeven.

Recent is er aan de noordoever van het Beuven een uitzichtpunt gecreëerd in de vorm van een vogelwaarnemingshut.

Op het gebied van de waterhuishouding zorgen de aanwezige sloten voor de afwatering van de bossen. Door deze sloten vindt momenteel echter eveneens ontwatering van een aantal vennen plaats.

Thans bestaan de binnen de begrenzing van het natuurmonument gelegen bossen overwegend uit monoculturen van Grove den en Corsicaanse den. Het beheer heeft zich tot nu toe vooral gericht op houtproduktie. De uitvoering van maatregelen betrof de noodzakelijke vellingen en herbebossingen, de dunning en bestrijding van Amerikaanse vogelkers. Verjonging vindt plaats via kapvlaktes waarna opnieuw aanplant plaatsvindt van één hoofd-houtsoort. De bossen in het gebied zijn hierdoor éénvormig van opbouw waarbij de landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde gering is.

Op een groot deel van het natuurmonument wordt de jacht niet uitgeoefend. In de binnen de aanwijzing vallende boscomplexen aan de noord- en oostzijde is de jacht verhuurd aan een jachtcombinatie. Eenmaal per jaar wordt een slipjacht georganiseerd binnen de gemeente Someren. Eén van de vier te houden runs loopt door het natuurmonument.

7. GEWENST BEHEER

Als centrale doelstelling voor het toekomstig beheer zal gelden: behoud en herstel van de natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden en versterking van de ecologische relaties van de in het natuurmonument aanwezige levensgemeenschappen. Teneinde de landschapsecologische samenhang binnen het gebied te versterken zal het gebied zoveel mogelijk als een eenheid moeten worden benaderd. Dat betekent dat de thans aanwezige harde overgangen tussen de verschillende levensgemeenschappen geleidelijker zullen moeten worden. Meer dan in het verleden zal de gegeven abiotische opbouw van het gebied uitgangspunt dienen te zijn voor het te voeren beheer, waarbij tevens voorop staat dat de aanwezige levensgemeenschappen in stand gehouden worden.

* Vennen

Het zwaartepunt van het toekomstige beheer zal op het Beuven zelf liggen. Na de in 1985/1986 uitgevoerde werkzaamheden waarbij tevens maatregelen zijn genomen om toekomstige verontreiniging te voorkomen, zal het nodig zijn de ontwikkelingen nauwkeurig te volgen teneinde d.m.v. beheersmaatregelen tijdig op ongewenste ontwikkelingen in te kunnen spelen. De Katholieke Universiteit Nijmegen heeft recent in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een onderzoek uitgevoerd onder meer om richtlijnen te kunnen

formuleren voor het toekomstige beheer. Hierbij is aandacht besteed aan:

- het volgen van de waterkwaliteit teneinde op basis daarvan te bepalen of en zo ja, hoeveel water via het zuidelijk deel van het ven ingelaten moet worden en op welk tijdstip.
- het volgen van de ontwikkelingen van de vegetatie teneinde op basis daarvan beheersmaatregelen te kunnen voorstellen bijv. maaien van riet en eventueel andere begroeiing.

Explosieve uitbreiding van riet in het Beuven wordt niet verwacht door de geringe aanvoer van voedingsstoffen als gevolg van het proces van voorbezinking in Beuven-Zuid. Mocht de eutrofiërende invloed van de neerslag de groei van riet dermate bevorderen dat (opnieuw) dichtgroeien van het Beuven dreigt dan dient d.m.v. maaien getracht te worden rietvegetaties binnen de perken te houden.

Als gevolg van de functie van Beuven-Zuid als voorbezinkingsbekken binnen het waterbeheer, vindt hier een relatief snelle vorming van een sliblaag plaats. Verwacht moet worden dat deze sliblaag 1 maal per 20-25 jaar verwijderd en afgevoerd dient te worden.

De nog aanwezige depots met slib zullen, zodra de mogelijkheden zich daartoe voordoen, worden verwijderd.

Het beheer van de vennen zal er in het algemeen op gericht zijn het voedselarme karakter zoveel mogelijk veilig te stellen of te herstellen. Op die wijze kan de speciale natuurwetenschappelijke waarde van de vennen gehandhaafd blijven. Dat betekent dat opgaand hout langs de randen verwijderd dient te worden teneinde blad- en naaldinval en de verdamping te beperken.

Blad- en naaldinval heeft in sommige gevallen verlanding tot gevolg.

Daarnaast is ook de schaduwwerking ongunstig voor de handhaving van het speciale karakter van de vennen. Eventueel plaggen of maaien van de oeverzones kan eveneens een belangrijke beheersmaatregel zijn. Uit nader onderzoek zal blijken of in deze vennen op termijn baggeren noodzakelijk is, alsmede het nemen van andere maatregelen gericht op het herstel van het aquatisch milieu. Vanuit landschappelijk oogpunt is het gewenst het oorspronkelijke karakter van de vennen als element gelegen in een open heidelandschap te ontwikkelen. Hiertoe dient plaatselijk de opgaande houtbegroeiing langs de randen van de vennen teruggedrongen te worden. Dit is met name het geval aan de noordkant van het Beuven en aan de noordzijde van het Witven.

Tevens dienen de landschapsecologische relaties tussen de vennen onderling versterkt te worden. Daartoe is het nodig de opgaande houtbegroeiing tussen het Beuven en het Starven te verwijderen, evenals tussen het Beuven en het kleine, direct ten noorden ervan gelegen vennetje.

Op het gebied van de waterhuishouding dient voorkomen te worden dat door het aanwezige slotenstelsel ontwatering van de vennen plaatsvindt. Daarnaast is het gewenst onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden om de ontwatering van de omliggende bossen meer dan in de huidige situatie af te stemmen op de hydrologie van het Beuven en de overige vennen.

Mede op grond van het nog te verrichten onderzoek zal een visie op het beheer voor de langere termijn worden ontwikkeld.

* Heide

Als gevolg van het verschijnen van boomopslag en de aanvoer van vermestende stoffen vanuit de atmosfeer dreigt de heide steeds meer te vergrassen en te

verbossen. Behoud van de heideterreinen vraagt een actief beheer dat erop gericht is het gebied open te houden en voedingsstoffen af te voeren. Openhouden dient in de eerste plaats te gebeuren door het plaatselijk verwijderen van boomopslag door kappen of zagen. Daarnaast kan het open karakter gehandhaafd blijven door toepassing van verschillende beheersmethoden: begrazen, maaïen, plaggen, branden. Welke voor onderhavig gebied het meest gewenst is, zal nader uitgezocht moeten worden. Mogelijk ligt een combinatie van deze verschillende beheersmaatregelen het meest voor de hand. Uitgangspunt zal in ieder geval moeten zijn dat de vrijkomende materialen (maaisel, plaggen) afgevoerd worden.

* Bossen

Op termijn dient te worden gestreefd naar een omvorming van de bossen naar gemengde bossen die qua opbouw en soortensamenstelling hier van nature gedijen, zoals eiken-berkenbossen.

Dat zal betekenen dat kapvlaktegewijze verjonging beperkt moet worden en er meer overgeschakeld moet worden naar een kleinschaliger systeem van individuele uitkap en het kappen van groepen waarbinnen natuurlijke verjonging van het bos gestimuleerd wordt. Inheemse loofboomsoorten dienen zoveel mogelijk bevoordeeld te worden. Waar eindkap onvermijdelijk is dient de ontwikkeling naar een meer gevarieerd bos gestimuleerd te worden door kleinere oppervlaktes te vellen en indien mogelijk vroegtijdig met verjonging te beginnen.

Vooraf het aandeel loofbomen in de bossen zal hierdoor toenemen. De structuur zal op langere termijn gevarieerder worden, hetgeen ten goede zal komen aan de landschappelijke en natuurwetenschappelijke kwaliteit.

De thans nog aanwezige kleinmazige opdeling in een groot aantal vakken kan hierdoor op lange termijn verdwijnen, waarbij de scherpe grenzen eveneens zullen afnemen. Gestreefd zal worden naar verlenging van de omlooperperiodes. Van groot belang voor de natuurwaarden van het gehele gebied zijn de overgangszones tussen de gesloten bosgebieden en de open gebieden. Juist deze overgangszones zijn voor verschillende diersoorten (vogels, insecten) van het grootste belang. Het verdient derhalve aanbeveling waar mogelijk zoom- en mantelvegetaties tot ontwikkeling te laten komen. Tevens kan het voor verschillende vogels juist van belang zijn op de open heide verspreid staande boomgroepen te handhaven, terwijl het anderzijds van belang kan zijn in de bossen open plekken te creëren.

* Moeras

Ten zuidoosten van het Beuven ligt een moerasgebied. De niet schoongemaakte delen van het Beuven kunnen eveneens als moeras worden aangemerkt. Voor zover de begroeiing bestaat uit Wilgen- en Elzenstruweel zal het beheer vooral bestaan uit "niets doen": dat wil zeggen dat daar de successie haar natuurlijke gang kan gaan, zonder dat hier verder ingegrepen wordt. Voor zover de begroeiing bestaat uit riet zal er naar gestreefd worden dit riet zoveel mogelijk in stand te houden.

* Jacht

In een groot deel van het natuurmonument is het beheer gericht op spontane ontwikkeling van een zo compleet mogelijk ecosysteem met een hoge mate van zelfregulatie. Er zal geen vergunning ex artikel 12 worden verleend voor de jacht, tenzij zulks in het belang is van het natuurbeheer of noodzakelijk is

ter voorkoming of beperking van wildschade.

In het deel waar nu wordt gejaagd zal nader moeten worden gezien in hoeverre deze jacht, gelet op het beleid zoals hierboven is weergegeven, in de toekomst mogelijk dient te blijven. Indien jacht zal plaatsvinden, zullen in een wildbeheerplan waarborgen gegeven moeten worden dat zodanig wordt gejaagd dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden geschaad. Op grond van een dergelijk wildbeheerplan zal dan een vergunning ex artikel 12 kunnen worden verleend.

* Recreatie

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen, voor zover deze niet reeds aanwezig is. Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn. Enerzijds zal hierbij worden gezien hoe, met inachtneming van voornoemd uitgangspunt, het recreatief medegebruik kan worden gehandhaafd dan wel vergroot. Anderzijds is in knelpuntsituaties verplaatsing dan wel sanering van voor het natuurmonument schadelijke vormen van recreatie gewenst.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. In het natuurmonument dienen dan ook in principe geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie te worden toegelaten.

Plaatselijk zijn enige bijstellingen gewenst. Uitgangspunt blijft dat het gebied alleen geschikt is voor extensieve vormen van openluchtrecreatie zoals wandelen en fietsen. Voorkomen moet worden dat de toeloop naar het gebied groter wordt. De omvang van de voorzieningen dient dan ook niet verder uitgebreid te worden.

Daarnaast dient voorkomen te worden dat zich een wandelroute gaat ontwikkelen over de kade door het Beuven.

Verbeteringen kunnen worden aangebracht in:

- de tracering en de begaanbaarheid van de als fietspad in gebruik zijnde paden, met name het fietspad aan de noordzijde van het natuurmonument;
- de begeleiding van de ruiters (thans wordt herhaaldelijk van de ruiterroutes afgeweken, waardoor conflicten met andere gebruikers ontstaan).

8. INLICHTINGEN

De Consulente Natuur-, Milieu- en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de provincie Noord-Brabant is gaarne bereid alle gewenste adviezen en inlichtingen te verstrekken.

Het kantoor van de Consulente is gevestigd te Tilburg, Prof. Cobbenhagenlaan 225, 5037 DB Tilburg, telefoon: 013-645511

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849

E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl